

”Olisitko valmis jakamaan kokemuksiasi minulle?”

TUTKIELMANTEKIJÖIDEN ILMOITUKSET

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopistossa
elokuussa 2005

Marika Viitanen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Marika Viitanen	
Työn nimi – Title "Olisiko valmis jakamaan kokemuksiasi minulle?" Tutkielmantekijöiden ilmoitukset	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Elokuu 2005	Sivumäärä – Number of pages 95
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkielmassa tarkastellaan opinnäytetöiden ja muiden tutkielmien tekijöiden lehti-ilmoituksia, joissa pyydetään lukijoilta omakohtaisia kokemuksia tutkitavasta aiheesta. Ilmoitukset ovat nykyään melko yleinen tapa hankkia tutkimusaineistoa, ja niitä näkee monissa eri lehdissä. Aineistona on 44 Opettaja-lehden ilmoitusta ja 44 nuortenlehdistä otettua ilmoitusta. Nuortenlehtien ilmoitukset on kerätty Me kaks -lehdessä sekä Reginan keskustelupalstalta Internetistä.</p> <p>Tavoitteena on hahmottaa kuvaa tutkielmantekijöiden ilmoitusten rakenteesta ja tyypillisistä jaksoista tekstilingvistisesti. Mitkä asiat tekevät ilmoituksista oman tekstilajinsa? Ilmoitusten kirjoituspyynnöt koskevat usein jotain arkaluontoista, henkilökohtaista aihetta. Tutkielmassa pyritään kuvaamaan niitä kielellisiä keinoja, joilla tutkielmantekijät esittävät kirjoituspyyntönsä ja vetoavat lukijoihin. Eri keinojen käytöstä johtuvia sävyjä ja niiden mahdollista vaikutusta lukijoihin pohditaan myös jonkin verran. Tarkastelu on pääosin kvalitatiivista, mutta myös laskelmia käytetään etenkin vertailtaessa eri aineistojen ilmoituksia toisiinsa. Ammattilehden ja nuortenlehtien ilmoituksia verrataan toisiinsa, sillä niiden ilmoittajat ja kohderyhmät poikkeavat paljon toisistaan. Myös nuortenlehtien aineistoja verrataan toisiinsa.</p> <p>Tutkielmantekijöiden ilmoitukset sisältävät monia yhteisiä jaksoja, jotka toistuvat kaikissa aineistoissa. Nuortenlehtien ilmoitukset ovat rakenteeltaan kaavamaisempia kuin Opettaja-lehden ilmoitukset, jotka puolestaan vaikuttavat yksilöllisesti laadituilta. Kielellisten keinojen käytössä on eroja, vaikka kaikki ilmoittajat pyrkivätkin samaan päämäärään eli aineiston keräämiseen. Opettaja-lehden ilmoitukset ovat sävyllään suurempia, käskevämpiä ja asiakeskeisempiä kuin nuortenlehtien ilmoitukset, joissa taas pyritään suostuttelemaan monilla eri kohteliaisuuskeinoilla. Esimerkiksi imperatiivin ja konditionaalien käytössä on suuria eroja aineistoittain. Sen sijaan nuortenlehtiaineistojen välillä ei ole erityisen merkittäviä eroja. Todennäköisesti juuri ilmoittajien oma tausta ja kohderyhmä vaikuttavat eniten ilmoituksen laadintaan.</p>	
Asiasanat – Keywords tutkielmantekijät, ilmoitukset, kirjoituspyynnöt, tekstilaji, ohjaava teksti, tekstin sävy	
Säilytyspaikka – Depository Fennicum	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimustehtävä	1
1.2. Tutkimusaineisto	2
1.2.1. Me Kaks -lehden aineisto	2
1.2.2. Reginan kirjepalstan aineisto	3
1.2.3. Opettaja-lehden aineisto	4
1.3. Ilmoitus tekstinä	5
1.3.1. Tekstityyppi ja tekstin funktio	5
1.3.2. Tekstilaji eli genre	7
1.3.3. Tekstin tyyli	8
1.4. Tutkielmat ja niiden tekijät	9
1.4.1. Tutkielmantekijät	9
1.4.2. Tutkielmien aiheet	11
1.5. Ilmoituksen laatiminen	12
2. ILMOITUKSEN RAKENNE JA JAKSOT	15
3. ILMOITUKSEN ALOITTAMINEN	19
3.1. Otsikko ja alkutervehdys	19
3.1.1. Kysyvä otsikko	19
3.1.2. Nimeävä otsikko	20
3.1.3. Tervehdys ja puhuttelu otsikkona	21
3.1.4. Tutkimuksen mainitseminen otsikossa	24
3.1.5. Muita otsikkotyyppejä	25
3.1.6. Otsikkotyyppien yhteenveto	26
3.2. Esittäytyminen	28
3.2.1. Tekijöiden lukumäärä	29
3.2.2. Opiskeluun liittyvät tiedot	29
3.2.3. Muut tiedot	31
3.2.4. Esittäytymisen puuttuminen	32
3.3. Aiheen esittely	33
3.4. Ilmoituksen kohderyhmä	36
4. KIRJOITUSPYYNTÖ	39
4.1. Kielelliset keinot	39
4.1.1. Imperatiivi ja konditionaali	39
4.1.2. <i>Voida</i> -verbi	40
4.1.3. Kirjoittajan tahtoon liittyvät verbit	41
4.2. Pyynnön sisältö	43
4.3. Vapaamuotoisuus ja kysymykset	44
5. ILMOITUKSEN LOPETTAMINEN	48
5.1. Luottamuksellisuus ja nimettömyys	48
5.2. Lisätoivomukset	50
5.3. Perustelut	53
5.4. Kiittäminen	56
5.5. Lopputervehdys, toimintaohje ja yhteystiedot	58

6. PUHUTTELU JA PERSOONA	61
6.1. Puhuteltavan persoona	61
6.2. Puhuttelun kiertäminen	64
6.3. Kirjoittajan persoona	66
6.4. Kirjoittajan persoonan kiertäminen	67
7. MODUKSET JA MODAALISET VERBIT	70
7.1. Imperatiivi	70
7.2. Konditionaali	73
7.3. Yhteenveto: imperatiivin ja konditionaalin käytön vertailua	78
7.4. Modaaliset verbit	79
8. ILMOITUKSEN ULKOASU	82
8.1. Jäsentely	82
8.2. Typografiset keinot	82
8.3. Oikeakielisyys	87
9. PÄÄTÄNTÖ	89
LÄHTEET	93
LIITE	95

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimustehtävä

Tutkielmantekijät hakevat joskus aineistoa tutkimuksiinsa lehti-ilmoitusten avulla ja pyytävät lehden lukijoita kirjoittamaan omista kokemuksistaan tutkittavasta aiheesta. Esimerkiksi opinnäytetyötään tekevät sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat, jotka usein tutkivat jotain arkaluontoista ja henkilökohtaista aihetta, käyttävät aineistonhankintaväylänä monesti lehti-ilmoituksia. Lehti-ilmoituksella on ehkä helpompi hankkia aineistoa kuin etsimällä haastateltavia tai tekemällä kyselyjä. Tutkimukseen osallistujia saattaa olla hankala löytää lähipiiristä, ja vaikeasta aiheesta voikin olla helpompi kirjoittaa tuntemattomalle tutkijalle ja vieläpä usein nimettömänä. Myös muiden alojen opiskelijat ja tutkijat käyttävät joskus ilmoituksia aineiston hankinnassa.

Tutkielmantekijöiden ilmoituksia näkee monissa erilaisissa lehdissä, esimerkiksi nuortenlehdissä, eri alojen ja ammattien julkaisuissa, naistenlehdissä ja sanomalehdissä. Nykyisin suosittuja ilmoituspaikkoja ovat myös Internetin keskustelupalstat. Ilmoituksissa voi huomata eräänlaisen kasautumisilmiön: joissakin lehdissä ja keskustelupalstoilla on paljon tämän tyyppisiä ilmoituksia, joissakin taas ei ollenkaan tai hyvin harvoin. Pääasiassa ilmoitusten kasautuminen tiettyihin lehtiin johtuu varmaankin julkaisukynnyksestä. Kaikki lehdet eivät halua täyttää sivujaan tutkielmantekijöiden ilmoituksilla. Internetin keskustelupalstoilla taas julkaistaan yleensä kaikki ”hyvällä maulla” laaditut ilmoitukset, joten siellä ilmoitusten esiintymiseen vaikuttaa ilmoittajien aktiivisuus. Monesti ilmoittaja saakin ehkä idean omaan ilmoitukseensa juuri jollain palstalla näkemästään toisesta ilmoituksesta.

Ilmoituksen tehtävänä on saada ihmiset kirjoittamaan omista kokemuksistaan. Ilmoituksen tulisi siis olla vetoava ja luottamusta herättävä toimiakseen tarkoituksenmukaisella tavalla. Vastaaminen on täysin vapaaehtoista, joten ilmoitus on laadittava mahdollisimman suostuttelevaan ja kohteliaaseen sävyyn. Aiheet ovat usein arkaluontoisia. Myös sen vuoksi on tärkeää, miten ilmoitus on laadittu.

Tutkimustehtävänäni on tarkastella näitä tutkielmantekijöiden ilmoituksia. Rakenteeltaan ilmoitukset näyttävät olevan keskenään melko samanlaisia; otankin tarkastelun lähtökohdaksi ilmoitusten rakenteen. Esittelen ilmoitusten osia ja tyyppisimpiä

piirteitä, jotka tekevät tutkielmantekijöiden ilmoituksista oman tekstilajinsa. Tutkin, miten kirjoituspyyntö esitetään, miten puhutellaan lukijaa ja minkälaisilla kielellisillä keinoilla tähän vedotaan. Tarkastelen, miten sävyt on saatu esiin ilmoituksen eri osissa. Käytetäänkö esimerkiksi instruktiiviselle tekstityypille ominaisia piirteitä (ks. lukua 1.3.1)? Haluan myös saada selville, vaikuttaako käsiteltävän aiheen arkaluontoisuus ilmoituksen sävyyn, vai ovatko ilmoitukset aiheesta riippumatta samalla tavalla laadittuja? Tarkoitukseni on myös selvittää, miten kirjoittajan, ilmoituksen laatijan, persoonana tulee esille. Jonkin verran pohdin myös, miten erilaiset kielelliset keinot saattavat lukijaan vaikuttaa. Aineistooni kuuluu eri lehdissä esiintyviä ilmoituksia, joten aion vertailla niitä keskenään. Lopuksi tarkastelen ilmoituksen ulkoasuun liittyviä asioita, kuten typografisia tyylikeinoja.

1.2. Tutkimusaineisto

Tutkimukseen kuuluu kolme erillistä aineistoa: ilmoituksia kahdesta nuortenlehdessä sekä yhdestä ammattilehdessä. Ilmoitusten määrä on valittu niin, että nuortenlehtien ilmoituksia on yhteensä saman verran kuin ammattilehden ilmoituksia. Tämä tekee aineistojen vertailun helpommaksi, kun verrataan eroja nuorten- ja ammattilehtien ilmoitusten välillä. Toisaalta myös nuortenlehtien keskinäisiä eroja on helpompi verrata, kun niiden aineistot ovat keskenään samansuuruiset.

1.2.1. Me Kaks -lehden aineisto

Me Kaks -lehden aineiston olen kerännyt alun perin proseminaarityötäni varten keväällä 2002; siksi se on ajallisesti vanhempaa kuin muu aineisto. *Me Kaks* on kuukausittain ilmestyvä nuortenlehti, jossa on muun muassa novelleja, jatkokertomuksia, juorupalstoja, kauneus- ja terveystalstoja, musiikki- ja muotiasiaa sekä kilpailuja. Ilmoitukset on kerätty *Potsiboksi*-palstalta, joka on lehden mielipidepalsta. Se on tarkoitettu lukijoiden omille kirjeille, ilmoituksille, piirroksille, runoilille sekä terveisille. (Matrix 2001.) *Me Kaks* -lehden julkaiseminen on sittemmin lopetettu.

Aineistossani on 22 opinnäytetyön tai muun tutkielman tekijän ilmoitusta. Mukaan on otettu kaikki kirjoituspyynnöt, joissa käsitellään jotakin vaikeaa asiaa tai ongelmaa, numeroista 1/2000–7/2001. Kaikissa näissä numeroissa ilmoituksia ei ollut, joten varsinainen tutkimusaineisto koostuu numeroista 1–8/2000, 11/2000, 1–3/2001 ja 5–7/2001. Eri numeroissa on myös eri lukumäärä ilmoituksia, 1–4 ilmoitusta samassa numerossa.

1.2.2. Reginan kirjepalstan aineisto

Internetissä toimivalla *Regina*-lehden kirjepalstalla on myös tutkielmantekijöiden ilmoituksia. Olen ottanut mukaan 22 ilmoitusta vuosilta 2002 ja 2003 ilmestymisjärjestyksessä, alkaen 22.1.2002. *Regina* on nuorille naisille suunnattu lehti, jonka kohderyhmä on iältään hieman *Me Kaks* -lehden lukijoita vanhempi. Kirjepalsta on tarkoitettu lukijoiden kirjeenvaihtoviesteille sekä kommentteille ”aiheeseen kuin aiheeseen”, ja sine voi kirjoittaa myös nimimerkillä (*Regina*).

Koska kirjepalsta toimii Internetissä, se asettaa ilmoituksille erityisiä vaatimuksia. Ilmoitukset ovat muiden viestien joukossa, ja kaikista viesteistä näkyy aloitussivulla vain otsikko. Otsikosta täytyy siis pystyä päättelemään, että kyseessä on ilmoitus. Muiden Internetissä toimivien keskustelukanavien tapaan myös *Reginan* kirjepalstan viesteihin voi vastata saman tien, ja vastaus näkyy kaikille lukijoille. Tutkielmantekijöiden ilmoituksiin on useimmiten tarkoitus vastata kuitenkin henkilökohtaisesti sähköpostilla tai kirjeellä, mutta mahdollisuus esimerkiksi ilmoitusten kommentoimiseen on kaikilla lukijoilla. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tarkastella näitä kommentteja tai vastauksia.

Reginan kirjepalstan viestit ovat hyvin kirjavia tyyliltään ja sisällöltään. Esimerkiksi seuranhakuilmoituksia on runsaasti. *Regina* ei vastaa kirjepalstalle kirjoitetuista viesteistä mutta kertoo seuraavansa kirjoittelua (*Regina*). Sensuuria ei luultavasti juuri ole. Tämä saattaa karkottaa joitain lukijoita, joten ilmoittajat eivät välttämättä tavoita kohderyhmäänsä.

Käytän jatkossa sekä Me Kaks -lehden että Reginan kirjepalstan ilmoituksista termiä *nuortenlehtien ilmoitukset*, vaikka Reginan ilmoituksia ei olekaan otettu painetusta lehdestä.

1.2.3. Opettaja-lehden aineisto

Opettaja-lehden lukijamäärä on noin 182 000, ja sen virallinen levikki on 90 754. Lehteä lukevat kaikki opettajat varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen. Lehden saavat myös kaikki kansanedustajat ja opetushallinnon virkamiehet. Monissa kunnissa koulutai vastaavien lautakuntien jäsenet sekä johtokuntien jäsenet lukevat lehteä säännöllisesti. Opettaja on Suomen vanhin edelleen ilmestyyvä viikoittainen aikakauslehti ja yksi suurimmista suomalaisista aikakauslehdistä. Lehti ilmestyy 40 erillisenä numerona vuodessa. Opettaja oli myös ensimmäisiä suomalaisia aikakauslehtiä verkossa. Lehdestä on julkaistu Internetissä verkkoversio vuodesta 1996 lähtien. (Opettaja.) Kansallisen mediatutkimuksen mukaan lehteä lukevista kolme neljäsosaa on naisia. Lukijat ovat lehdelle hyvin uskollisia: jopa 85 % Opettaja-lehden lukijoista lukee lehteä säännöllisesti. Etenkin opettajien ammattikunta pitää lehteä aikaansa seuraavana, arvostettuna ja luettavana. (Laaksola 2005: 15.)

Lehden lukijat ovat siis pääasiassa korkeasti koulutettuja ammattilaisia. Myös ilmoittajat tässä lehdessä ovat yleensä yliopisto-opiskelijoita. Ilmoitukset julkaistaan *Keskustelua*-palstalla, joka on lukijoiden kirjeille ja mielipiteille tarkoitettu palsta. *Keskustelua*-palsta on pääkirjoituksen ja uutisten ohella lehden luetuin osio (Laaksola 2005: 15). Opettaja-lehdessä tutkielmantekijöiden ilmoitukset ovat hyvin yleisiä; joissakin numeroissa saattaa olla neljäkin ilmoitusta. Ilmoituksia on ilmeisesti tullut jopa liikaa, koska numeron 12/2001 keskustelupalstalla toimitus antaa ohjeita ilmoittajille. Ohje on otsikoitu *Autamme graduntekijää, mutta*. Siinä kerrotaan, että ilmoituksia julkaistaan käytettävissä olevan tilan mukaan, kuitenkin enintään kaksi samassa numerossa, jotta varsinaiset mielipidekirjoitukset mahtuisivat palstalle. Lisäksi tutkielmantekijöitä pyydetään lähettämään ilmoituksensa sähköpostitse ja mahdollisimman ajoissa, jotta lukijoille jää riittävästi vastausaikaa. Ilmoituksissa asiat tulisi esittää tiiviisti ja selkeästi.

Tutkielmantekijöitä kehoitetaan harkitsemaan myös Opettaja-lehden edullista ilmoitusosastoa. (Opettaja 12/2001.)

Aineistossani Opettaja-lehden ilmoituksia on 44, ja ne on kerätty numeroista 1/2002–4/2004. Kaikissa numeroissa ilmoituksia ei kuitenkaan ole. Varsinainen aineisto koostuu siis vuoden 2002 numeroista 1–2, 3, 5, 11, 15, 17, 18, 20, 36a, 38, 40, 43–44, 46, 49–50 ja 51–52, vuoden 2003 numeroista 6a, 8–9, 10, 14, 18, 34, 35, 37, 43–44, 45, 46 ja 48–49 sekä vuoden 2004 numeroista 1–2 sekä 4. Väliviivalla merkityt ovat kaksoisnumeroita.

1.3. Ilmoitus tekstinä

1.3.1. Tekstityyppi ja tekstin funktio

Tekstit voidaan luokitella yhteisten ominaisuuksiensa mukaan universaaleiksi **tekstityypeiksi**, jotka esiintyvät kaikissa kielikunnissa (Pääkkönen – Varis 2000: 37). Kirjoituspyynnön sisältävät ilmoitukset ovat tekstityypiltään **instruktiivisia** eli toimintaa ohjaavia. Tavallisimmin toimintaohje kohdistuu lukijaan tai kuulijaan, joskus myös puhujaan tai kirjoittajaan itseensä. Lähettäjä kertoo itselleen tai toisille, mitä pitää tehdä. Tekstillä pyritään vaikuttamaan tulevaan toimintaan ja suunnittelemaan sitä, joten ohjaava tekstityyppi on yhteydessä suunnittelun kognitiiviseen prosessiin. (Werlich 1983: 40–41.) Instruktiivisten eli ohjaavien lisäksi tekstit jaetaan Werlichin (1976) tekstityypiluokituksen mukaan niiden merkityssuhteiden perusteella kertoviksi, kuvaileviksi, eritteleviksi ja kantaaottaviksi (Kauppinen – Laurinen 1989: 58–60, Werlich 1983: 39).

Instruktiiviset tekstit voivat olla muodoltaan neuvoja, käskyjä, määräyksiä, ohjeita, sääntöjä, asetuksia ja lakeja. Niiden näkökulma voi olla subjektiivinen tai objektiivinen. (Werlich 1983: 121.) Toimintaa ohjaavat tekstit sisältävät usein tiettyjä elementtejä. Tavallista on käyttää imperatiivia ja muita käskeviä ilmauksia, esimerkiksi *Varovasti!* Väitelauseissa käytetään modaaliverbejä *voi*, *pitää*, *tulee* ym. sekä verbejä, jotka viittaavat puhujan tahtoon, kuten *haluta*, *tahtoa*, *pyytää*, *anoa*, *toivoa* ja *odottaa*. Usein nämä väitelauseiden verbit ovat konditionaalissa: *Sinun pitäisi ajaa varovaisemmin*. Myös kysymyksissä käytetään usein apuverbejä, esimerkiksi *Voisitko tulla tänne?* Edel-

lä mainittujen ilmausten käyttö luo vaikutelmaa tekstin kohteliaisuudesta ja pakottavuudesta. (Werlich 1983: 122.) Myös passiivin käyttö ja syy–seuraus-suhteiden esittäminen on tyypillistä instruktiiviselle tekstityypille. (Kauppinen – Laurinen 1984: 23–24.)

Ohjeiden antajalla on oltava jonkinlaista henkilökohtaista auktoriteettia, jotta hän voi käskää muita. Auktoriteetti voi määräytyä työn, aseman, arvon tai roolin perusteella. Se voi myös muodostua henkilön kokemuksesta, tiedosta tai muusta korkeammasta asemasta. (Werlich 1983: 122-123.)

Tekstien funktiot voidaan jakaa informatiivisiin, ekspressiivisiin, influoiiviin, sosiaalisiin, performatiivisiin ja taiteellisiin funktioihin. Ilmoitustekstin funktio on lähinnä influoiva, eli sillä yritetään ohjata vastaanottajan käyttäytymistä, tässä tapauksessa pyritään saamaan lukija kirjoittamaan omista kokemuksistaan. Yhdellä tekstillä voi olla montakin funktiota. (Enkvist 1975: 114–115.) Ilmoituksia voidaan pitää myös performatiivisina, koska pyynnön esittäminen on usein samalla teko. Influoivaa funktiota kutsutaan myös direktiiviseksi funktioksi (Matihaldi 1979: 28). Roman Jakobson käyttää ohjailevasta kielenkäytön funktiosta termiä imperatiivinen eli konatiivinen vaikutusfunktio (Pääkkönen – Varis 2000: 11).

Tekstin laatija valitsee aina jonkin **tekstistrategian**, jonka mukaan hän valitsee ja järjestää predikaatioita eli tekstin perusyksiköitä tekstiksi. Tähän vaikuttavat kirjoittajan tai puhujan käsitykset tekstin funktiosta, tilanteesta sekä omasta ilmaisutarpeestaan. Predikaatioiden välillä on semanttisia suhteita, jotka puolestaan näkyvät tekstissä syntaktisina suhteina. (Enkvist 1975: 16–18.)

Tekstejä voi luokitella myös sen mukaan, mikä kolmesta kieliopillisesta ”persoonasta” on tekstissä hallitsevin: puhuja, puhuteltava vai puhuttava asia. Puhujakeskeiset tekstit ovat tehtävältään ekspressiivisiä eli ilmaisevia ja puhuteltavakeskeiset eli vastaanottajakeskeiset ohjailevia ja vetoavia. Kun puheenaihe on keskeisessä asemassa, on kyseessä deklaraatiivinen, esittävä teksti. (Saukkonen 1984: 27.) Tutkielmantekijöiden ilmoitukset ovat puhuteltavakeskeisiä: niillä ohjaillaan ja vedotaan.

1.3.2. Tekstilaji eli genre

Universaaleihin tekstityyppeihin sisältyvät **tekstilajit** eli **genret**. Kun tekstityyppi käsitteenä on abstrakti ja yleinen tekstin ominaisuuksien kuvaaja, tekstilaji on konkreettimpi. Tekstilajit ovat kieli- ja kulttuurikohtaisia tekstien rakenteiden, tyylin ja sisällön perheyhtäläisyyksiä. Niiden määrä ja laatu vaihtelee kielikunnittain ja aikakausittain. Viestintätilanteiden tavoitteet eri aikoina ja eri paikoissa vaikuttavat tekstilajien eroihin ja muutoksiin. Genre saa joissakin tieteenaloissa myös tekstilajista poikkeavia määritelmiä, mutta tässä yhteydessä sitä voidaan käyttää tekstilajin synonyymina.

Tekstilajiluokitus perustuu ihmisten taipumukseen käyttäytyä kaavamaisesti tilanteissa, jotka muistuttavat toisiaan. Teksteistäkin pyritään löytämään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näin tekstit luokitellaan tiettyjen tyyppillisten ja odotuksenmukaisten ominaisuuksiensa perusteella esimerkiksi uutisiksi, mainoksiksi tai runoiksi. Näitä ennustettavia sisällön ja rakenteen ominaisuuksia kutsutaan odotushorisonteiksi. Ne auttavat lukijaa hahmottamaan, miten tekstiä tulee lähestyä. (Pääkkönen – Varis 2000: 37–40, 130.) Tekstilaji on olemassa vain, jos kieliyhteisö sen tunnistaa. Tekstilajinormi perustuu siis lähettäjän ja vastaanottajan yhteiseen tietoon. (Saukkonen 2001: 61.)

Tutkielmantekijöiden ilmoitukset muodostavat myös oman tekstilajinsa, vaikka ne eivät olekaan yhtä tavallisia ja tunnettuja kuin monet muut tekstilajit. Niillä on piirteitä, jotka erottavat ne muista ilmoituksista, esimerkiksi osto- ja myynti-ilmoituksista, työpaikkailmoituksista tai kirjeenvaihtoilmoituksista. Tutkielmantekijöiden ilmoitukset esiintyvät yleensä lehden mielipidepalstalla, mutta niillä ei ole juurikaan yhteistä mielipidekirjoitusten kanssa. Ne ovat myös läheistä sukua julkisille vetoamuksille, mutta niiden tehtävä on kuitenkin erilainen. Eniten yhteistä tutkielmantekijöiden ilmoituksilla on luonnollisesti muiden tutkimuksiin liittyvien kyselyiden ja etenkin niihin liittyvien saattekirjelmien kanssa. Niillä on sama tehtävä: tutkimusaineiston kokoaminen sekä jonkinlainen tutkimuksen pohjustaminen ja vastaajiin vetoaminen.

1.3.3. Tekstin tyyli

Tekstit voivat olla tyyliään neutraaleja, lähettäjakeskeisiä, vastaanottajakeskeisiä tai ilmiökeskeisiä (Werlich 1983: 270). Ohjaavat tekstit ovat vastaanottajakeskeisiä. Ohjaava teksti voi olla tyyliään kohtelias, suostutteleva tai arvostava (kiittävä). Suostuttelevaa ja arvostavaa tyyliä käytetään etenkin kaupallisissa mainoksissa. Suostuttelevassa tyyliä käytetään erilaisia adverbeja (esim. *varmasti, todella, selvästi*), lisäyksiä sulkeissa sekä retorisia kysymyksiä. Arvostavassa tyyliä herätetään positiivisia mielikuvia muun muassa käyttämällä tunteisiin vetoavia ilmauksia ja eufemismeja. Kohtelias tyyli on tavallista silloin, kun viitataan henkilön sosiaaliseen käyttäytymiseen, kun vastaanottajaa ei tunneta hyvin ja kun tätä pidetään tasavertaisena osallistujana viestintäprosessissa. Kohtelias tyyli on osoitus hyvistä tavoista. Muita vastaanottajakeskeisiä tyyliä ovat muodollinen, yllyttävä, väheksyvä ja epäkohtelias (Werlich 1983: 124, 273–281.)

Ernst Grossen mukaan puhuteltava- eli vastaanottajakeskeiset tekstit jaetaan kolmeen ryhmään: ohjaileviin (esim. ruokaresepti), suostutteleviin (esim. mainos, hartaus teksti) ja anoviin. Tyyli on sekä sisällön että muodon muotoilua. Sen valinta riippuu kirjoittajan suhtautumisesta ja asenteesta vastaanottajaan sekä puheena olevaan asiaan. (Saukkonen 1984: 27; 2001: 146–147.) Lähettäjän ja vastaanottajan persoonan lisäksi tyyliin vaikuttavia tilannetekijöitä ovat tekstin perinnetausta eli tekstilaji sekä viestinnän kanava (Enkvist 1980: 234).

Puhuteltavan toiminnasta riippuu, toteutuuko puhujan tahtomus. Puhuja voi käyttää erilaisia strategioita saadakseen puhuteltavan toimimaan haluamallaan tavalla. Strategia valitaan kontekstin mukaan. Kontekstiin kuuluvat muun muassa keskinäiset roolit tai valtasuhteet: kuulutaanko samaan vai eri sosiaaliryhmään. Samaan ryhmään kuuluttaessa voidaan korostaa me-henkeä. Kun puhuja on auktoriteetti, hän voi esimerkiksi käskä puhuteltavaa suoraan. Jos taas puhuteltava kuuluu ylempään ryhmään, korostetaan usein puhuteltavan ylemmyyttä. Roolisuhteiden ollessa epäselvät on silloinkin varmintaa korostaa puhuteltavan ylemmyyttä, koska se imartele puhuteltavaa. Tähän perustuu kohteliaisuuskoodi. Lisäksi kontekstiin kuuluu ihmisten välinen sosiaalinen etäisyys. Strategiat valitaan usein eri tavoin läheisille ystäville ja vieraille puhuttaessa. Myös asian painoarvo vaikuttaa strategioiden valintaan. Kun puhuteltavalta pyydetään

jotain tärkeää asiaa, käytetään ehkä kohteliaampaa kieltä kuin jotain vähäpätöistä pyydettyä. (Nikula 2000: 343, Yli-Vakkuri 1986: 97.)

Brown ja Levinson (1987) käyttävät kohteliaisuusteoriassaan termejä negatiivinen ja positiivinen kohteliaisuus. Negatiivinen kohteliaisuus on kunnioittavan käyttäytymisen ydin. Se tarkoittaa keinoja, joilla puhuja pyrkii säilyttämään puhuteltavan toimintavapauden ja korostamaan sosiaalista etäisyyttä. Negatiivisen kohteliaisuuden strategioita käyttämällä vältetään loukkaamasta toisen yksityisyyttä. Positiivinen kohteliaisuus on puolestaan tuttavallisen ja leikkilisen käyttäytymisen ydin; sillä osoitetaan myönteistä suhtautumista kuulijaan. Negatiivinen ja positiivinen kohteliaisuus ilmenevät esimerkiksi puhuttelussa pronomien ja persoonamuotojen käytössä sekä modusten, kiellon ja kysymysten käytössä. (Nikula 2000: 342, Yli-Vakkuri 1986: 97–98.) Kohteliaisuusfraasia käyttämällä, esimerkiksi *jos sopii*, puhuja jättää puhuteltavalle mahdollisuuden kieltäytyä (Matihaldi 1979: 154). Epäsuorat pyynnöt eivät rajoita puhuteltavan toimintavapautta samalla tavalla kuin suorat käskyt.

1.4. Tutkielmat ja niiden tekijät

1.4.1. Tutkielmantekijät

Aineiston nuortenlehdissä, Me Kahdessa ja Reginassa, tutkielmantekijät ovat pääasiassa toisen asteen opiskelijoita, jotka suorittavat jotain ammatillista tutkintoa. Molemmissa nuortenlehtiaineistoissa on vain muutama ammattikorkeakouluopiskelija, ja vain Reginan aineistossa on myös yksi yliopisto-opiskelija.

Me Kaks -lehden ilmoituksissa yleisimmät opiskelualat ovat:

- lähihoitaja (6)
- lastenohjaaja (5)
- nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja (3).

Lähes kaikki muutkin ilmoittajat opiskelevat sosiaali- ja terveystieteitä, mutta joukossa on myös yksi steinerkoululainen. Yksi ilmoittajista ei kerro alaansa.

Reginan ilmoituksissa opiskelualat ovat samantapaisia kuin Me Kaks -lehden aineistossa:

- lähihoitaja (10)

- nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja (4)
- sairaanhoitaja (2).

Kolmessa ilmoituksessa opiskelualaa ei mainita, mutta aiheet niissäkin – teiniäitiys ja nettiriippuvuus – viittaavat sosiaalialaan.

Nuortenlehtien ilmoittajat hakevat siis aineistoa *opinnäytetöihinsä*, joista käytetään myös nimeä *päättötyö* tai harvemmin *lopputyö*, koska se sisältyy usein juuri opintojen päätösvaiheeseen. Opinnäytetyö kuuluu toisen asteen ammatillisiin perustutkintoihin. Se ”voi olla joko opintoja kokoava tai tutkinnon jonkin osa-alueen erikoisosaamista osoittava tehtäväkokonaisuus, joka toteuttaa tutkinnon tavoitteita. Opinnäytetyö suunnataan siten, että se palvelee työelämän tarpeita, antaa mahdollisuuden osallistua työelämään ja helpottaa työelämään siirtymistä. Se voidaan suorittaa yksilö- tai ryhmätyönä tai laajempina projektina. Työn laajuus on vähintään kaksi opintoviikkoa.” (Ammatillinen koulutus.) Ammattikorkeakouluissa opinnäytetyön laajuus on 10 opintoviikkoa; opinnäytetyön avulla ”opiskelija syventää osaamistaan erikoistumisalueellaan ja osoittaa kykenevänsä soveltamaan hankkimiaan tietoja ja taitoja työssä” (Amk-opinnot 2003–2005).

Opettaja-lehden ilmoittajat poikkeavat nuortenlehtien ilmoittajista. Suurin osa Opettaja-lehden ilmoittajista opiskelee kasvatustiedettä tai muuta kasvatukseen ja opetukseen liittyvää alaa yliopistossa. Lisäksi on yksittäisiä ilmoittajia, joiden opiskeluala on esimerkiksi sosiaalipolitiikka, sosiaalityö ja käytännöllinen teologia. Ammattikorkeakouluopiskelijoita on kahdessa ilmoituksessa, ja he opiskelevat urasuunnittelua. Vain yhdessä ilmoituksessa opiskelualaa ei kerrota. Valtaosa Opettaja-lehden ilmoittajista on *pro gradu* -työn tekijöitä (f 30). Pro gradu -tutkielma määritellään ylempään korkeakoulututkintoon kuuluvaksi opinnäytetyöksi, jonka laajuus vaihtelee aloittain 15:stä 20 opintoviikkoon (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2004: 158). Joukossa on myös muutama *proseminarityö*, muu opiskeluun liittyvä työ sekä yksi *lisensiaatintyö*. Samoin opintoihin liittymättömiä tutkimuksia on muutama.

Eri aineistot eroavat siis toisistaan paljon. Eroja on siinä, kenelle ilmoitukset on suunnattu, mutta myös ilmoitusten laatijoiden omissa koulutustaustoissa. Opettaja-lehteen harvoin eksyy kukaan toisen asteen opiskelija, kun taas Reginasta ja Me Kahdesta yliopisto-opiskelijat näyttävät pysyvän kaukana. Ammattikorkeakouluopiskelijat ovat kaikissa aineistoissa vähemmistönä.

Todennäköisesti tutkielman tekemiseen suhtaudutaan hieman eri tavalla sen mukaan, onko kyseessä kahden vai kahdenkymmenen opintoviikon laajuinen opinnäytetyö.

1.4.2. Tutkielmien aiheet

Me Kaks -lehden aineistossa yleisimpiä tutkittavia aiheita, joista pyydetään oma-kohtaisia kokemuksia, ovat

- perheväkivalta (5)
- syömishäiriöt (3)
- koulukiusaaminen (2)
- raiskauksen uhriksi joutuminen (2)
- alkoholistiperhe (2).

Lisäksi kerran on käsitelty seuraavia aiheita: avioero ja lapsi, sydänviat, nuorten henkinen pahoinvointi, huumeet, huostaanotto, nuorten alkoholinkäyttö sekä nuorten itsetuho ja itsemurhat. Kaikki aiheet koskevat siis jotakin sosiaalista tai terveydellistä ongelmaa, ja ne ovat arkaluontoisia ja henkilökohtaisia.

Reginan kirjepalstalla kirjoituspyynnöt koskevat seuraavia aiheita:

- teiniäitiys tai -vanhemmuus ja nuorten raskaudet (9)
- perheväkivalta ja lapsiin kohdistuva väkivalta (3)
- raiskauksen uhriksi joutuminen (2)
- itsemurhat (2).

Kerran esiintyviä aiheita ovat syömishäiriöisten suu- ja hammashoito, nuorten itsensä viiltely, koulukiusaaminen, nettiriippuvuus ja vähemmistöseksuaalisuus mediassa. Myös Reginan ilmoitusten aiheet liittyvät sosiaaliin ja terveydellisiin ongelmiin. Lisäksi mukana on pari mediaan liittyvää aihetta. Teinivanhemmuus on selvänä suosikki-aiheena, mikä herättääkin kysymyksen, jaksavatko samat ihmiset vastata moneenkin saman aihepiirin kirjoituspyyntöön.

Opettaja-lehdessä aiheet ovat monipuolisempia kuin nuortenlehdissä. Aineistoon ei osunut kahta täysin samaa aihetta koskevaa ilmoitusta, mikä johtunee pro gradujen tutkimusaiheiden tarkemmasta kontrollista. Aihealueena kiusaaminen on kuitenkin Opettajan ilmoituksissa selvästi suosituin. Kuusi ilmoitusta liittyy tähän aihepiiriin; muun muassa koulu- ja työpaikkakiusaamista tutkitaan paljon. Opettajan ilmoitusten aiheet voidaan jakaa kahteen ryhmään. Enemmistönä ovat opettajan työhön ja ammattiin

liittyvät kirjoituspyynnöt (f 28). Myös henkilökohtaisista aiheista on pyydetty kirjoittamaan (f 13), kuten Me Kahdessa ja Reginassa.

Opettajan ammattiin liittyvät aiheet voivat liittyä:

- tiettyyn aineeseen ja sen opetukseen, esim. *Kuvataiteen opetus ja arviointi*
- opettajan ideologiaan tai arvoihin, esim. *Eettinen kasvatus*
- opettajan urakehitykseen, suunnitteluun, päämääriin, esim. *Urakatkokset*
- ongelmatilanteisiin opettajan työssä, esim. *Itsetunnon tukeminen*
- henkilökohtaisten asioiden vaikutukseen opettajan työhön, esim. *Burn out opettajalla.*

Opettajan ammattiin liittyvät aiheet vaihtelevat hyvin paljon. Toiset ovat puhtaasti ammatillisia, toiset taas hyvinkin arkaluontoisia ja henkilökohtaisia.

Henkilökohtaiset aiheet taas ovat sellaisia, jotka olisi voitu suunnata muillekin kuin opettajille, mutta opettajat ovat aivan yhtä sopiva kohderyhmä kuin ketkä tahansa muutkin. Henkilökohtaisia aiheita ovat muun muassa sukulaissijoitukset, alkoholi-perheen lapsi ja työpaikkakiusaaminen. Ilmoituksissa on myös pari aihetta, jotka eivät Opettaja-lehdessä välttämättä tavoita kohderyhmäänsä. Tällaisia aiheita ovat parturikampaajan urakehitys sekä oppilaiden vanhemmille suunnattu kysely ympäristökasvatuksesta. Toki opettajissakin on lasten vanhempia, mutta vastaukset voivat silti olla yksipuolisia, jos opettajien ammattikunta on ainoana kohderyhmänä edustamassa vanhempia.

1.5. Ilmoituksen laatiminen

Monissa tutkielmantekijöiden menetelmäoppaissa annetaan tarkkoja ohjeita kysymyslomakkeen laatimiseen, mutta hyvän ja vetoavan ilmoituksen laatimisesta niissä ei kerrota. Tutkielmantekijöiden ilmoituksiin voisi kuitenkin soveltaa osittain näitä kyselyjen ja etenkin niihin liittyvien saate- eli lähetekirjelmien kirjoitusohjeita. Hirsjärvi ym. (2004: 193) suosittelevat lähetekirjelmässä kertomaan kyselyn tarkoituksesta ja tärkeydestä sekä sen merkityksestä vastaajalle. Siitä pitäisi myös selvittää, mihin mennessä lomake on palautettava. Lomakkeen lopussa tulisi kiittää vastaamisesta. Jos vastaajalle luvataan tutkimustuloksista jonkinlainen koonti, lupaus on myös pidettävä. Husu ym.

(2002: 392) korostavat saatekirjeessä kyselyn tarkoituksen ja tekijöiden esittelyä. Esittelyn lisäksi saatekirjeen on houkuteltava vastaamaan, joten siitä tulisi tehdä mahdollisimman selkeä ja ytimekäs.

Tutkielmantekijöiden ilmoituksia voidaan siis pitää omana tekstilajinaan, johon kuuluvat tietyt piirteet ja osat. Nämä ovat usein tiedostamattomia, eikä tekstin laatija välttämättä ajattele niitä tietoisesti kirjoittaessaan ilmoitusta. Mielenkiintoista olisi kuitenkin tietää, kuinka paljon mallit vaikuttavat ilmoituksen laadintaan. Tämän selvittämiseksi otin syksyllä 2003 yhteyttä sähköpostitse noin 50 henkilöön, joilla oli ollut ilmoitus aineistooni kuuluvissa lehdissä. Kysyin, oliko heillä ollut ilmoituksen laadinnassa apuna mitään mallia. Jos mallia oli käytetty, kuinka paljon sitä oli muokattu ja kuinka paljon se vaikutti omaan ilmoitukseen? Lisäksi kysyin ilmoituskanavan valinnasta ja ilmoituksen laadintaan käytetystä ajasta. Halutessaan vastaajat saivat kertoa vielä muista ilmoitukseen liittyvistä asioista, esimerkiksi saapuneiden vastausten määrästä ja laadusta.

Vastauksia sain yhteensä 8. Niistä kävi ilmi, että mitään varsinaista mallia ilmoituksen tekemiseen ei yleensä ollut käytössä. Vain yksi vastaaja kertoi käyttäneensä apuna erään toisen opiskelijan ilmoitusta, joka vaikutti hänen ilmoitukseensa ”aika paljon”. Myös kaksi muuta vastaajaa mainitsi nähneensä samantapaisia ilmoituksia esimerkiksi tyttöjen lehdissä. Niitä oli sitten ”hyvällä muistilla” yritetty kopioida. Luultavasti jonkinlainen mielikuva tyypillisestä ilmoituksesta on jokaisella ilmoituksen laatijalla ollut apuna.

Ilmoitus oli useimmiten lähetetty useaan lehteen. Vain yhdessä tapauksessa Reginan keskustelupalsta oli ollut ainut ilmoituskanava. Ilmoituskanava oli mietitty usein aiheen mukaan hyvin tarkkaan, mutta joskus ilmoitus oli lähetetty myös ”hetken mielijoh-teesta” johonkin lehteen. Kaikissa lehdissä ilmoitusta ei aina julkaistakaan, joten senkin vuoksi yritetään saada ilmoitus näkyviin mahdollisimman moneen paikkaan. Ilmoituskanavia vastaajilla olivat nuortenlehdet, aikakauslehdet, sanomalehdet, ilmaisjakelut, ammattilehdet, perhelehdet, sähköpostilistat, Internetissä toimivat keskustelupalstat sekä neuvolan seinä.

Ilmoituksen laadintaan aikaa oli käytetty vaihtelevasti. Kaksi vastaajaa kertoi laa-tineensa ilmoituksen nopeasti, ehkä noin 15 minuutissa. Yksi ilmoittaja arvioi käyttä-neensä aikaa noin puoli tuntia, kaksi ilmoittajaa pari tuntia ja yksi päivän verran.

Myös vastauksia oli saatu vaihteleva määrä. Muutama ilmoittaja oli pettynyt, koska ei ollut saanut yhtäkään vastausta. Yksi vastaaja oli saanut kuitenkin lähes 80 vastausta, yksi parikymmentä ja kaksi noin kymmenen. Sähköpostitse saadut vastaukset olivat olleet pääasiassa lyhyitä ja toteavia, harvemmin ilmoittajien toivomia pitempiä ja pohdiskelevia tekstejä.

Osa vastaajista mietti myös syitä siihen, miksi vastauksia ei tullut ollenkaan tai miksi niitä tuli vain vähän. Syyksi tähän eräs vastaaja epäili liian rankkaa aihetta. Joku taas oli sitä mieltä, että henkilökohtaiset kontaktit ovat ainut tapa löytää haastateltavia. Yksi vastaajista kertoi myös ymmärtävänsä, että ihmiset eivät kovin mielellään kirjoita omaa elämäntarinaansa vieraalle ihmiselle.

2. ILMOITUKSEN RAKENNE JA JAKSOT

Eri tekstilajeilla on omat tyypilliset rakenteensa ja jäsentelymallinsa, joita lukijat ovat tottuneet odottamaan (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 83). Kirjoittaja noudattaa niitä usein tiedostamattakin. Kaikkia haluttuja merkityksiä ei voi välittää tekstissä kerralla, joten tekstilaji rakentuu useammista funktionaalisista jaksoista, joiden perusteella tekstin voi päätellä kuuluvan tiettyyn tekstilajiin (Heikkinen 2002: 21). Tutkielmantekijöiden ilmoituksissakin on erilaisia funktionaalisia jaksoja.

Marianne Laaksonen on esitellyt artikkelissaan *Palveluvirasto hakee tietopalvelu-assistenttia: Viranhakuilmoituksen monet tehtävät* virkailmoitusten pakollisia ja valinnaisia tehtäviä. Hasanin (1985) mukaan nimenomaan pakolliset jaksot määrittävät tekstilajin. Pakollisten jaksosten keskinäinen järjestys on tärkeä, sillä niiden mukaan lukija tulkitsee tekstin kuuluvaksi tiettyyn tekstilajiin. Laaksonen on löytänyt viranhakuilmoituksista seuraavia pakollisia jaksoja: identifiointi (logo sekä viraston tai kunnan nimi), haku (*haemme/etsimme* + tehtävänimike), vaatimukset/edellytykset, yhteystiedot (*lisätietoja antaa* – –) sekä toimintaohjeet (osoitetiedot, viimeinen toimituspäivä). (Laaksonen 2002: 85–104.)

Myös tutkielmantekijöiden ilmoituksista voi havaita pakollisia ja valinnaisia jaksoja. Jotkut niistä ovat selvempiä kuin toiset, ja joskus niiden hahmottamista vaikeuttaa muun muassa päällekkäisyys. Selvimpiä ja yleisimpiä jaksoja ilmoituksissa ovat:

1. Otsikko
2. Alkutervehdys
3. Esittäytyminen
4. Aiheen esittely
5. Kohderyhmän määrittely
6. Kirjoituspyyntö/kysymykset
7. Luottamuksellisuudesta kertominen
8. Nimettömyydestä mainitseminen
9. Lisätoivomukset
10. Perustelut
11. Palautusohjeet

12. Kiittäminen

13. Lopputervehdys

14. Yhteystiedot

Lihavoituina ovat tavallisimmat jaksot, joita löytyy sekä nuortenlehtien että Opettaja-lehden aineistoista. Täysin pakollisiksi jaksoiksi niitä ei kuitenkaan voi luokitella, sillä ne vaihtelevat ilmoituskohtaisesti. Myös niiden järjestys vaihtelee. Varsinaisesti täysin pakollisia jaksoja, jotka ilmoituksissa esiintyvät aina ja poikkeuksetta, ovat vain otsikko ja yhteystiedot sekä jonkinlainen pyyntö tai toimintaohje. Jaksot ovat tyypillisesti hyvin lyhyitä, yleensä yhden virkkeen mittaisia. Joskus samaan virkkeeseen saadaan mahtumaan useitakin jaksoja. Kirjoituspyyntö ja siihen liittyvät kysymykset vievät ymmärrettävästi eniten tilaa, sillä pyynnön esittäminen on ilmoituksen pääasiallinen tehtävä.

Myös eri aineistoissa on hieman erilaisia jaksoja. Seuraavassa on verrattu keskenään Opettajan, Me Kaks -lehden ja Reginan ilmoitusten jaksoja. Mukaan on otettu kaikki ne jaksot, jotka esiintyvät vähintään 50 %:ssa ilmoituksista.

Opettaja-lehden ”pakolliset jaksot”:

1. Otsikko
2. Aiheen esittely
3. Esittäytyminen
4. Kohderyhmän määrittely
5. Kirjoituspyyntö
6. Luottamuksellisuus ja nimettömyys
7. Palautusohjeet
8. Yhteystiedot

Me Kaks -lehden ”pakolliset jaksot”:

1. Otsikko/alkutervehdys
2. Esittäytyminen
3. Aiheen esittely
4. Kohderyhmän määrittely
5. Kirjoituspyyntö
6. Luottamuksellisuus ja nimettömyys
7. Lisätoivomukset
8. Kiittäminen
9. Yhteystiedot

Reginan ”pakolliset jaksot”:

1. Otsikko
2. Lähettäjäkenttä
3. Alkutervehdys
4. Esittäytyminen
5. Aiheen esittely
6. Kohderyhmän määrittely
7. Kirjoituspyyntö
8. Luottamuksellisuus/nimettömyys
9. Palautusohjeet
10. Kiittäminen
11. Yhteystiedot

Nuortenlehdissä näyttää olevan enemmän pakollisia jaksoja kuin Opettaja-lehdessä. Nuortenlehtien ilmoitukset ovat usein melko kaavamaisesti laadittuja, kun taas Opettajan ilmoituksissa esiintyy enemmän vaihtelua sekä jaksoissa että niiden keskinäisessä järjestyksessä. Edellisistä luetteloista voi kuitenkin huomata, että jokaisessa aineistossa on tiettyjä yhteisiä elementtejä. Näiden perusteella voisikin tehdä karkean päätelmän, että ilmoitus tekstilajina sisältää yleensä seuraavat pakolliset jaksot:

- 1. Otsikko**
- 2. Esittäytyminen**
- 3. Aiheen esittely**
- 4. Kohderyhmän määrittely**
- 5. Kirjoituspyyntö**
- 6. Luottamuksellisuus/nimettömyys**
- 7. Yhteystiedot**

Seuraavissa luvuissa (3, 4 ja 5) esitellään tarkemmin ilmoitusten eri jaksoja ja niiden tyypillisimpiä piirteitä.

3. ILMOITUKSEN ALOITTAMINEN

3.1. Otsikko ja alkutervehdys

Kaikki aineistoon kuuluvat tutkielmantekijöiden ilmoitukset aloitetaan otsikolla, kuten muutkin kirjoitukset keskustelu- ja mielipidepalstoilla. Otsikointi eroaa jonkin verran aineistoittain. Seuraavaksi tarkastelen lehdissä esiintyviä otsikkotyyppejä.

3.1.1. Kysyvä otsikko

Yleinen otsikkotyyppi tutkielmantekijöiden ilmoituksissa on kysymysmuotoinen otsikko, jota esiintyy yhteensä 21 ilmoituksessa. Kysyvällä otsikolla aktivoidaan lukijaa. Monesti otsikoiden kysymykset eivät ole aitoja, lukijalle kohdistettuja. Esimerkiksi lehdiartikkelissa *Minustako kuntoilija?* otsikko ei kerro aiheesta enempää kuin nimeävä otsikko, mutta se herättää huomion tehokkaammin. Joskus kysymys voi olla myös aidosti lukijalle suunnattu, eli siihen odotetaan vastausta. (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 255–256.) Tutkielmantekijöiden ilmoitusten otsikoissa kysymykset ovat pääsääntöisesti aitoja ja lukijalle kohdistettuja. Niihin halutaan vastaus, ja ne liittyvät kiinteästi itse kirjoituspyyntöön.

Opettaja-lehden ilmoituksissa kysymysmuotoiset otsikot ovat yleisimpiä (f 13). Ne erottuvatkin hyvin muista *Keskustelua*-palstan kirjoituksista. Reginan kuudessa ilmoituksessa käytetään kysyvää otsikkoa, Me Kaks -lehdessä vain kahdessa ilmoituksessa.

Tavallisesti otsikossa on täydellinen eli predikaatin sisältävä kysymyslause. Opettaja-lehden yhdeksässä ilmoituksessa, Reginan viidessä ja Me Kahden molemmissa kysyvissä otsikoissa on täydellinen kysymyslause. Kysymys kohdistuu yksikön toiselle persoonalle. Joskus puhuttelua ja läheisyyttä korostetaan käyttämällä *sinä*-pronominia. Yhtä kysymyssanalla alkavaa kysymystä lukuun ottamatta kaikki täydellisen kysymyslauseen sisältävät otsikot ovat *ko/kö*-kysymyksiä:

Missä menee integraatio? (Opettaja 10/2003)

Opetatko kuvataidetta Tampereella? (Opettaja 37/2003)

Saitko musiikista apua suruusi? (Opettaja 14/2003)

Oletko Sinä väkivallan uhri? (Regina 14.11.2002)

Oletko raiskauksen uhri? (MK 6/2001)

Onko sinut raiskattu? (MK 5/2001)

Lienee sattumaa, että Me Kaks -lehden molemmat kysymyksellä aloitetut ilmoitukset käsittelevät samaa aihetta. Yhtä hyvin voitaisiin muodostaa kysymys jostain muustakin aiheesta, esimerkiksi Kärsitkö syömishäiriöstä? Otsikot on saatettu kuitenkin tehdä mallin mukaan; nämä ilmoitukset on julkaistu lehden kahdessa peräkkäisessä numerossa.

Joskus predikaatti puuttuu ja otsikon kysymyslause on vaillinainen. Kysymysmerkki tekee otsikosta kuitenkin kysyvän. Tällainen otsikko on lyhyt ja ytimekäs, ja se muistuttaa enemmän lehtiotsikoita kuin täydellinen kysymyslause. Tätä tapaa käytetään usein, jos halutaan tuoda esiin tekstin epävarmuus jo otsikossa (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 257). Vaillinaisia kysymyslauseita otsikkoina on Opettajassa neljä ja Regi-
ginassa yksi.

Poissa työelämästä? (Opettaja 34/2003)

Kokemuksia sukulaissijoituksesta? (Opettaja 18/2003)

Kätisyyden tuskaa? (Opettaja 18/2003)

Burnoutista kokemuksia? (Opettaja 10/2003)

Mielipiteitä teiniraskauksista!?!?! (Regina 14.2.2002)

Aiheen kertomatta jättäminenkin saattaa olla keino herättää lukijan kiinnostus. Yksi Reginan kysymysotsikoista poikkeaa muista. Siinä aihetta ei kerrota, vaan pyydetään apua hienovaraisesti epäröivän kysymyksen muodossa:

aika arka aihe...voisitko sinä auttaa?? (Regina 17.4.2002.)

Myös tässä kysymys on lukijalle aidosti suunnattu.

3.1.2. Nimeävä otsikko

Kysymysotsikon kanssa yhtä yleinen on nimeävä otsikko. Nimeävä otsikko kertoo tekstin aiheen ja on tyypillisesti jokin substantiivi määritteineen (Iisa – Piehl – Kankaanpää

1999: 250). Reginassa tämä on yleisin otsikointitapa; nimeävä otsikko esiintyy 11 Reginan ilmoituksessa. Opettajan ilmoituksista 10:ssä otsikko on nimeävä. Me Kaks -lehdessä nimeäviä otsikoita ei esiinny. Pelkästä aiheen nimestä ei voi yleensä päätellä, että kyseessä on juuri ilmoitus, vaan teksti voisi yhtä hyvin olla jokin mielipide tai kertomus aiheesta. Silti tarkka aiheen nimeäminen saa ehkä lukijan lukemaan ilmoituksen, jos aihe koskee tai kiinnostaa häntä.

Joissakin otsikoissa nimeäminen on hyvin täsmällistä ja määrittelevää. Tällöin otsikosta tulee helposti melko pitkä, mutta se kertoo kuitenkin jo aiheesta jotain.

Teiniraskaudet ja abortit teini-ikäisten isien näkökulmasta (Regina 8.5.2002)
 Opettaja oppilaitten kiusattavana (Opettaja 43–44/2002)
 Opettajien työpaikkakiusaaminen ja rehtori (Opettaja 5/2002)

Toisissa ilmoituksissa otsikon sisältö on yleisluontoinen, eikä siitä voi vielä päätellä juurikaan kirjoituksen varsinaisesta sisällöstä.

Itsetunnon tukeminen (Opettaja 49–50/2002)
 teiniraskaudet (Regina 27.8.2002)

Joskus on jopa vaikea tietää, onko kyseessä nimeävä otsikko vai puhuttelu. Jos otsikon perässä olisi huutomerkki, se luettaisiin puhuttelevaksi. Puhuttelusanaa ei käytetä kuitenkaan helposti, kun kyseessä on jokin arka aihe, kuten seuraavissa esimerkeissä, joita voidaan pitää nimeävinä otsikkoina.

Alkoholiperheen lapsi (Opettaja 20/2002)
 Äiditön tytär (Opettaja 1–2/2002)
 RAISKAUKSEN UHRIT (Regina 27.10.2003)

3.1.3. Tervehdys ja puhuttelu otsikkona

Kolmanneksi yleisin tapa otsikoida ilmoitus on tervehdys tai puhuttelu. Eri aineistot poikkeavat kuitenkin toisistaan paljon. Me Kaks -lehdessä tervehdystä tai puhuttelua käytetään 18 ilmoituksessa eli suurimmassa osassa ilmoituksia. Reginassa tällainen ot-

sikko esiintyy vain kahdessa ilmoituksessa. Opettajassa tervehdystä ei käytetä ollenkaan, mutta puhuttelu esiintyy muutamassa ilmoituksessa.

Puhuttelun tarkoituksena on niin sanottu kontaktin haku tai kutsu, eli sillä yritetään kiinnittää puhuteltavan huomio. Huomion herättämiseen käytetään eri sanaluokkien sanoja, joita puhuttelufunktiossa kutsutaan puhuttelusanoiksi: puhuttelusubstantiiveiksi, -pronomineiksi ja niin edelleen. Lisäksi kutsumiseen käytetään muun muassa interjektioita, erilaisia adverbeja ja muita pragmaattistuneita sananmuotoja ja ilmauksia, kuten *hei*, *anteeksi*, *kuulkaa*. (Yli-Vakkuri 1989: 44.)

Me Kaks -lehden aineistossa ilmoitus on yleisintä aloittaa tervehdyksellä. 12 ilmoituksessa tervehdyssanana on pelkkä interjektio *hei*, joka on tavallisin ja neutraalein tuttavallisen tilanteen puhuttelussa (Yli-Vakkuri 1989: 44). Yhdessä ilmoituksessa käytetään tervehdystä *heippa*, joka on tuttavallisempi ja epämuodollisempi kuin *hei*. Reginan aineistossa ilmoituksia ei aloiteta pelkällä tervehdyssanalla.

Pelkkä puhuttelu otsikkona on usein riittämätön, sillä se ei kerro mitään tekstin sisällöstä. Otsikon tehtävää voi osaksi täyttää kuitenkin puhuttelulla, jossa puhuteltavasta käytetään asiaan liittyvää nimitystä. (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 263–264.) Puhuttelussa voidaan käyttää esimerkiksi puhuttelusubstantiivina appellatiivia eli yleisnimeä ilmaisemaan luokkaa, johon puhuteltava kuuluu ikänsä, sukupuolensa tai muulla perusteella, kuten *Tulkaa nyt miehet kahville!* Monikollisia appellatiiveja käytettäessä sävy on neutraali, positiivinen ja yhteisyyttä korostava. (Yli-Vakkuri 1989: 45.) Muutamassa Me Kaks -lehden ilmoituksessa alkutervehdys kohdistetaan jo tietyille ryhmälle, nuorille. Ilmoituksissa tämä saattaa synnyttää hieman etäisen vaikutelman. Kirjoittaja sulkee itsensä ryhmän ulkopuolelle varsinkin käyttäessään monikon 2. persoonan puhuttelua. Yleensä opinnäytetyön tekijä itsekin on nuori, mutta tässä hän haluaa ottaa jonkin muun roolin. Puhuttelusta ei näissä tapauksissa ilmene vielä, kenelle ilmoitus oikeasti on tarkoitettu. Kaikkia nuoria nämä ilmoitukset eivät koske, sillä kyseiset kirjoituspyynnöt liittyvät perheväkivallan sekä päihdeongelmien kokemiseen.

Hei nuoret! (MK 6/2000, 11/2000)

Hei te nuoret! (MK 5/2000)

Hei nuori aikuinen! (MK 3/2000)

Reginan kirjepalstan ilmoituksissa puhuttelu on kohdistettava niille, joita ilmoitus oikeasti koskee. Kun ilmoituksesta näkyy Internetissä aloitussivulla vain otsikko, ei aiheesta kertoisi mitään pelkkä tervehdys tai yleisesti nuorille kohdistettu tervehdys. Esimerkiksi nuorille äideille kohdistettu ilmoitus aloitetaan näin:

Heippa teiniäidit! (Regina 15.9.2003.)

Läheisempi ja samanarvoisempi sävy saadaan aikaan tuttavallisella ja puhekielisellä tervehdyksellä. Tällaisessa on vaarana liika tuttavallisuus, mikä ei välttämättä ole hyvä käsiteltäessä henkilökohtaisia ja vakavia aiheita.

Hei kamut! (MK 8/2000)

Opettaja-lehden neljässä ilmoituksessa puhutellaan lukijaa otsikossa. Niissä ei käytetä tervehdystä. Pelkän puhuttelusubstantiivin käyttö antaa käskevän vaikutelman, jota lisää vielä puhuttelupronomini *sinä* ja imperatiivin käyttö. Yhdessä otsikossa puhuttelun lisäksi esitetään kysymys.

Sinä eettinen kasvattaja (Opettaja 38/2002)

Äidit ja isät! (Opettaja 10/2003)

Mies, kirjoita kokemuksista (Opettaja 51–52/2002)

Naisopettaja, oletko vaihtanut uraa? (Opettaja 48–49/2003)

Yksi Reginan ja kaksi Me Kahden ilmoitusta alkaa *huomio*-sanalla. Se voikin olla tehokkaampi kuin pelkkä tervehdys, mutta ei niin kohtelias. *Huomio*-ilmauksella saadaan aikaan hieman samanlainen vaikutelma kuin pelkällä puhuttelusanan käytöllä.

Huomio! (MK 3/2001)

Huomio kaikki! (MK 3/2001)

Nuoret äidit huomio!!! (Regina 13.3.2003)

Joissakin ilmoituksissa on otsikon lisäksi vielä erillinen alkutervehdys, joka kuuluu varsinaiseen ilmoitustekstiin. Reginan 15 ilmoitusta sisältää otsikon jälkeisen alkutervehdyksen. Tavallisin on *Hei* (f 10), joka on tervehdyksenä neutraali. Muita tervehdyksiä ovat tuttavallisemmat *Moi!* (Regina 13.3.2003) ja *Heips* (Regina 15.9.2003) sekä

puhuttelevammat *Hei sinä nuori tai aikuinen* (Regina 27.10.2002), *Heippa kaikille* (Regina 14.2.2002) ja *Hei kaikille* (Regina 28.1.2002). Nämä esiintyvät kaikki kerran. Seitsemässä Reginan ilmoituksessa ei alkutervehdystä otsikon lisäksi ole. Me Kaks -lehden ilmoituksissa alkutervehdys kuuluu vain otsikkoon. Opettaja-lehdessä on otsikon jälkeinen tervehdys kolmessa ilmoituksessa. Näissä tervehdys on kohdennettu selvästi kohderyhmälle, kun Reginan alkutervehdykset ovat yleisempiä.

Hei lastentarhanopettajat ja lastentarhanopettajaopiskelijat! (Opettaja 43–44/2003)

Hei sinä, joka käytät musiikkiliikuntaa opetusmuotona musiikin opetuksessa! (Opettaja 40/2002)

Hei kaikki saduista kiinnostuneet opettajat! (Opettaja 4/2004)

Konteksti siis näyttää vaikuttavan tervehdysten käyttöön. Nuoret ovat keskenään tuttavallisempia kuin Opettaja-lehden ilmoittajat. Opettaja-lehteä pidetään varmasti viivallisempina kontekstina, eivätkä ”Heippa kaikki burn outin kokeneet” -tyyliset ilmaukset tuntuisikaan sopivilta. Tosin nuortenlehtienkään ilmoituksissa ei puhuttelun ja tervehdyksen yhteydessä mainita vielä tutkittavaa, arkaluontoista aihetta, vaan tervehdykset ovat yleisluontoisempia.

3.1.4. Tutkimuksen mainitseminen otsikossa

Opettajan ilmoituksissa on melko yleistä kertoa otsikossa, että kyseessä on tutkimus. Tällaisia ilmoituksia on aineistossa 11. Reginassa tutkimus mainitaan otsikossa kolmessa ilmoituksessa. Me Kaks -lehdestä tämäntyyppiset otsikot puuttuvat kokonaan. Tutkimuksesta ilmoittaminen jo otsikossa selventää ja erottaa ilmoituksen hyvin muista mielipidepalstan kirjoituksista. Opettajan ilmoituksissa tutkimuksesta kerrotaan erilaisilla ilmauksilla, ja niistä selviää myös tutkittava asia.

Tutkimus opettajan työsuunnittelusta (Opettaja 35/2003)

Graduapua ympäristökasvatuksesta (Opettaja 18/2003)

Tiedonkeruu pedagogisesta johtamisesta (Opettaja 6a/2003)

Liikenneturman vaikutuksia tutkitaan (Opettaja 18/2002)

Urakysely (Opettaja 17/2002)

Kirjastokokemukset graduun (Opettaja 17/2002)

Reginassa tutkielman aihe ei selviä otsikosta silloin kun kerrotaan, että kyse on tutkielmasta. Aihe olisi kuitenkin tärkeä mainita, koska monet eivät varmasti viitsi lukea ilmoitusta, joka saattaa koskea mitä tahansa tutkielmaa.

Lopputyö (Regina 18.11.2003)
Opinnäytetyö (Regina 25.9.2002)
Päättötyö-apua (Regina 22.1.2002)

3.1.5. Muita otsikkotyyppejä

Edellisissä luvuissa esiteltyt otsikkotyypit ovat selvästi yleisimpiä tutkielmantekijöiden ilmoituksissa. Näiden lisäksi Opettaja-lehdessä on muutama erikoistapaus. Joissakin otsikoissa on ilmaus *kokemuksia x:stä*. Näissä tarkoituksena on pyytää kokemuksia ja kirjoitelmia aiheesta, joka on mainittu otsikossa. Pyyntö ei kuitenkaan selviä vielä otsikosta. Yhtä hyvin kyseessä voisi olla vaikkapa mielipidekirjoitus, jossa kerrotaan kokemuksia kyseisestä aiheesta.

Kokemuksia burn outista (Opettaja 51–52/2002)
Kokemuksia tiimityöstä (Opettaja 46/2002)

Erilainen vaikutelma syntyy, kun otsikon perään laitetaan kysymysmerkki. Sillä saadaan jo osoitettua, että kokemuksia nimenomaan kaivataan muilta lukijoilta. Näitä tapauksia on käsitelty tarkemmin kysymysotsikoiden yhteydessä luvussa 3.1.1.

Kokemuksia sukulaissijoituksesta? (Opettaja 18/2003)
Burnoutista kokemuksia? (Opettaja 10/2003)

Lisäksi kerran on käytetty ilmausta *kirjeitä x:stä*. Siitä voi ehkä helpommin päätellä, että nimenomaan halutaan tai pyydetään lukijoiden kirjeitä kuin ilmauksesta *kokemuksia*.

Kirjeitä varhaisesta puuttumisesta (Opettaja 51–52/2002)

Toinen vain Opettajassa esiintyvä harvinaisempi otsikkotyyppi on imperatiivi. Muissa aineistoissa käskylauseita ei otsikoissa käytetä. Opettaja-lehdessä näitä otsikoita on neljä. Imperatiivi on tehokas huomion herättäjä ja sillä saadaan pyyntö esitettyä jo otsikossa. Se saatetaan mieltää kuitenkin epäkohteliaaksi ja liian suoraksi:

Mies, kirjoita kokemuksista (Opettaja 51–52/2002)
Kirjoita perheväkivallasta! (Opettaja 3/2002)
Kerro saduista (Opettaja 4/2004)

Opettaja-lehdessä on myös yksi sivulause-otsikko. Se ikään kuin haastaa lukijaa pohtimaan asiaa ja jatkamaan lausetta. Toisaalta tästäkään otsikosta ei voi heti päätellä, että kyseessä on kirjoituspyyntö. Otsikko kuitenkin herättää tehokkaasti huomion.

Jos tekstiilityön opettaja saisi päättää (Opettaja 10/2003)

3.1.6. Otsikkotyyppien yhteenveto

Seuraavaan asetelmaan on koottu eri otsikkotyypit ja niiden frekvenssit aineistoittain:

	Opettaja	Me Kaks	Regina
Kysyvä otsikko	13	2	6
- täydellinen kysymyslause	9	2	5
- vaillinainen kysymyslause	4	-	1
Nimeävä otsikko	10	-	11
Käskevä otsikko	4	-	-
Tervehdys otsikkona	-	18	1
- pelkkä tervehdyssana	-	13	-
- kohdennettu tervehdys	-	5	1
Puhuttelu otsikkona	4	-	-
- pelkkä puhuttelu	2	-	-
- puhuttelu + kysymys	1	-	-
- puhuttelu + käsky	1	-	-
Huomio-otsikko	-	2	1

Tutkimus mainittu otsikossa	11	-	3
- pelkkä tutkimus mainittu	-	-	3
- tutkimus + aihe mainittu	11	-	-
Kokemuksia/kirjeitä -otsikko	5	-	-
Sivulause otsikkona	1	-	-

Ilmoitusten otsikointi eroaa selvästi aineistoittain. Opettaja-lehdessä otsikointi on monipuolisempaa kuin nuortenlehdissä; siinä erilaisia otsikkotyyppejä on 7. Reginan kirjepalstalla otsikkovaihtoehtoja on 5, Me Kaks -lehdessä vain 3. Kysyvä otsikkotyyppi on ainut, joka esiintyy jokaisessa aineistossa. Nimeävä otsikko on tavallinen Opettaja- ja Regina-lehdessä, kun taas Me Kaks -lehdessä se puuttuu täysin. Me Kaks -lehdessä yleisin tervehdysotsikko näyttääkin johtuvan siitä, että ilmoitukset on laadittu lehdessä aiemmin julkaistuista ilmoituksista otetun mallin mukaan. Muissa lehdissä tällaista mallin vaikutusta ei näin selvästi näy. Huomiota herättävät myös Opettaja-lehdessä käytettävät käskevät ja puhuttelevat otsikot, joita ei nuortenlehtien ilmoituksissa esiinny.

Otsikon tehokkuus riippuu myös siitä, kuinka hyvin se erottuu muiden mielipidepalstan otsikoiden joukosta. Reginan kirjepalsta toimii Internetissä, joten otsikointi sen ilmoituksissa eroaa hieman muista aineistoista. Kirjepalstalla otsikon erottuvuus on tärkeää. Sen on kiinnitettävä tavallista paremmin lukijan huomio, koska aloitussivulla näkyy pelkkä otsikko sekä lähettäjän nimi tai nimimerkki. Otsikkoa näpäyttämällä saa esiin itse ilmoitukset tai muut kirjoitukset. Useimmat kirjepalstan ilmoitukset koskevat seuranhakua, joiden otsikoita ovat esimerkiksi *Ystäväpula*, *Mailituttavia ympäri Suomen (+ maailman)*, *Etsin uusia kavereita* ja *nais ystävä hakusas*. Harvemmin esiintyy tiettyihin aiheisiin liittyviä viestejä, joissa otsikko on nimeävä, esimerkiksi *Viiltely*. Myös tervehdyksellä – kuten *moikka* – otsikoidut viestit ovat harvinaisia. Tutkielmantekijöiden ilmoitukset erottuvat näistä tavallisesti melko hyvin, sillä nimeäviä otsikoita käytetään harvoin muissa viesteissä. Samoin otsikot, joissa mainitaan, että kyseessä on tutkimus, erottuvat muista otsikoista. Tutkielmantekijöiden kysyvät otsikot ovat myös erilaisia kuin muiden ilmoitusten lähettäjien, koska kysymykset liittyvät yleensä selvästi tutkielman aiheeseen. Lisäksi tutkielmantekijöiden oikeat nimet näkyvät usein jo aloitussivulla, mikä on melko harvinaista muiden viestien lähettäjillä, jotka käyttävät lähes poikkeuksetta nimimerkkiä.

Me Kaks -lehden *Potsiboksi*-palstalla suurin osa mielipiteistä ja muista kirjeistä alkaa *moi*-sanalla, vastauksella jollekin nimimerkille, esimerkiksi *Sulle ”Pikkubimbo jolla on omat mielipiteet”* (MK 7/2001), tai jollain nimeävällä otsikolla, esim. *Maailman menosta...* (MK 6/2001). *Hei* on yleinen nimenomaan tutkielmantekijöiden ilmoituksissa, kun taas *moi*-sanaa ei niissä käytetä. Ilmoitusten otsikot siis eroavat paljon muiden kirjeiden otsikoista.

Opettaja-lehden ilmoituksissa otsikointi on melko vaihtelevaa. *Keskustelupalstalla* kirjoitukset on usein otsikoitu tiivistävällä otsikolla, esimerkiksi *Pätevytyminen vaatii toimimista epäpätevänä* (Opettaja 45/2003) ja *Virosta esimerkkiä!* (Opettaja 48–49/2003). Tiivistävällä otsikolla esitetään väite tai käsky, johon on tiivistetty tekstin olennainen sisältö (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 252). Tutkielmantekijöiden ilmoituksissa tiivistäviä otsikoita ei juuri ole, vaan niissä käytetään enemmän nimeäviä otsikoita. Tosin eroa tiivistävän ja nimeävän otsikon välillä on usein hankala tehdä, eikä niitä tässä ole pyrittykään erottamaan toisistaan. Muitakin keskustelupalstan kirjoituksia otsikoidaan nimeävästi, ja näihin ilmoitusten otsikot helpoiten sekoittuvatkin. Esim. mielipidekirjoituksen otsikko *Asiantuntijatehtävän palkka* (Opettaja 4/2004) ei vaikuta muodoltaan erilaiselta kuin ilmoitusotsikko *Opettajuuden alkutaipaleella* (Opettaja 45/2003). Parhaiten muista teksteistä erottuvat sellaiset ilmoitukset, joiden otsikko on kysyvä, puhutteleva, käskävä tai joissa mainitaan tekeillä olevasta tutkimuksesta.

3.2. Esittäytyminen

Luottamuksen syntymisen kannalta on tärkeää, mitä ilmoituksen laatija itsestään kertoo. On luultavasti helpompi luottaa sellaiseen henkilöön, joka kertoo itsestään ainakin, kuka hän on sekä missä ja mitä opiskelee. Esittäytyminen seuraa ilmoituksissa yleensä otsikkoa, ja siinä voidaan mainita monenlaisia asioita.

3.2.1. Tekijöiden lukumäärä

Kirjoittajan persoona tulee aina esiin esittäytymisessä, eli käytetään yksikön tai monikon ensimmäistä persoonaa sen mukaan, onko tekijöitä yksi vai useampia. Varsinkin nuortenlehtien ilmoituksissa tekijöitä on monesti useampia, koska opinnäytetyöt tehdään usein pareittain tai pienissä ryhmissä. Esittäytymisessä on tärkeää mainita, kuinka monta tekijöitä on, jos heitä on useita. Ilmoitukseen vastaava haluaa luultavasti tietää, kuinka moni hänen kirjoitustaan tulee lukemaan.

Kaikissa aineistoissa yleisintä on tutkielman tekeminen yksin. Myös pareittain ilmoituksia on laadittu hyvin usein etenkin nuortenlehtiin. Opettajankin kahdessa ilmoituksessa kerrotaan tekijöitä olevan kaksi. Muutamassa Me Kahden ja Reginan ilmoituksessa on jopa kolme tai neljä tekijää.

Olemme *neljä* lähihoitajaopiskelijaa – – (MK 3/2000).

Olemme *kaksi* Humanistisen amk:n opiskelijaa (Regina 1.10.2002).

Joissakin ilmoituksissa tekijöitä on useita, mutta niissä ei mainita, kuinka monta heitä on. Se voi vaikuttaa negatiivisesti luottamuksen syntyyn. Tällaisia ilmoituksia on jokaisessa aineistossa muutama. Opettaja-lehden ilmoitusten lopussa olevista yhteystiedoista pystyy kuitenkin päättelemään, että ilmoittajia on näissä tapauksissa kaksi. Reginassa on kaksi ilmoitusta, joissa kirjoittajien lukumäärä ei selviä edes yhteystiedoista. Me Kaks -lehdessä tällaisia ilmoituksia on kolme.

Olemme lähihoitajaopiskelijoita – – (Regina 11.9.2002).

Opiskelemme sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksessa – – (MK 11/2000).

3.2.2. Opiskeluun liittyvät tiedot

Tavallisinta ilmoituksen esittäytymisvaiheessa on mainita oma **opiskeluala**. Me Kaks -lehden ilmoittajista vain kaksi ei sitä kerro, mutta heistäkin toinen mainitsee koulunsa. Myös Reginan ilmoituksissa 19 kertoo opiskelualansa ja Opettajan ilmoituksissa 29.

Opiskelen *nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaksi* – – (MK 1/2001).

Olemme 3 lähihoidajaopiskelijaa – – (Regina 27.8.2002).
Teen kasvatustieteen pro gradu –työtä – – (Opettaja 37/2003).

Oppilaitos ilmoitetaan myös usein. Varsinkin Opettaja-lehden aineistossa tämä on melkein yhtä tavallista kuin opiskelualankin ilmoittaminen. Opettajassa opiskeluala saattaa jäädä joskus mainitsemattakin, kun ilmoitetaan pelkkä yliopiston nimi. Myös kahdeksan Me Kaks -lehden ja kuusi Reginan ilmoittajista kertoo oppilaitoksensa nimen. Se voidaan ilmoittaa myös vasta ilmoituksen lopussa yhteystietojen ohessa.

Olemme kaksi sairaanhoitajaopiskelijaa *Pohjois-Savon ammattikorkeakoulusta* – – (MK 6/2001).
Opiskelen *Lapin yliopistossa* luokanopettajaksi (Opettaja 49–50/2002).

Lisäksi joissakin ilmoituksissa kerrotaan **opiskelupaikkakunta** joko oppilaitoksen lisäksi tai ilman mainintaa oppilaitoksesta. Me Kaks -lehden ilmoituksissa paikkakunta mainitaan kerran, Reginan ilmoituksissa neljä kertaa ja Opettajassa kuusi kertaa.

Olemme kaksi lähihoidaja opiskelijaa *Mikkelistä* – – (Regina 12.9.2002).
Opiskelen luokanopettajaksi *Savonlinnassa* – – (Opettaja 8–9/2003).

Huomiota herättää se, että Opettajassa esittäydytään usein toimintaa kuvaavilla verbeillä, kuten *opiskella* ja *tehdä*, kun taas nuortenlehdissä esittäytyminen tapahtuu yleensä *olla*-verbillä. Nuortenlehtien ilmoituksissa keskitytään siis vastaamaan kysymykseen *kuka*, Opettaja-lehdessä taas kysymykseen *mitä*.

Opettaja-lehden kahdessa ilmoituksessa mainitaan **tutkimuksen toteutusajan-kohta**. Näissä ilmoituksissa etsitään haastateltavia tutkimukseen, joten ajankohdan ilmoittaminen onkin tärkeää. Haastattelua varten joutuu valmistautumaan eri tavalla kuin kyselyyn vastaamiseen postitse tai sähköpostilla. Tutkimuksen toteuttamisesta voi kertoa myös ilmoituksen lopussa.

Haastattelut olisi tarkoitus toteuttaa vuoden 2003 ensimmäisten kuukausien aikana (Opettaja 49–50/2002).

Myös yhdessä Reginan ilmoituksessa kerrotaan työn olevan ”jo hyvässä vauhdissa” (Regina 14.11.2002). Ajankohdan lisäksi tutkimuksen toteuttamistavasta saatetaan ker-

toa jotakin, esimerkiksi asioista, joita haastattelun aikana aiotaan tehdä. Yhdessä Opettajan ilmoituksessa mainitaan myös tutkimusta ohjaavan professorin nimi.

Me Kaks -lehden kahdessa ja Reginan kolmessa ilmoituksessa mainitaan myös **tutkielmantekijöiden valmistumisajankohta**. Tällä ehkä pyritään vakuuttamaan lukija siitä, että kirjoittajat todella ovat tulevaisuuden ammattilaisia. Toisen asteen oppilaitoksissa valmistuminen on usein myös tarkemmin määritelty kuin yliopistossa. Opettajan ilmoituksissa valmistumisesta ei ole mainittu mitään. Sen sijaan yhdessä ilmoituksessa tekijä kertoo, monesko opiskeluvuosi hänellä on menossa.

Olemme kaksi nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajiksi keväällä 2000 valmistuvaa nuorta naista (MK 2/2000).

Olemme kaksi keväällä 2003 valmistuvaa lähihoitajaopiskelijaa – – (Regina 25.9.2002).

Opiskelen neljättä vuotta Jyväskylän yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa – – (Opettaja 46/2003).

3.2.3. Muut tiedot

Muiden tietojen, kuten nimen, iän ja sukupuolen, ilmoittaminen esittäytymisessä on harvinaista. Tämä johtuu varmasti siitä, että ilmoituksen lopussa olevissa tekijöiden yhteystiedoissa näkyvät usein nimet ja sitä kautta selviää myös tekijöiden sukupuoli. Ikää ei ehkä kerrota, koska yleensä opinnäytteiden tekijät ovat suunnilleen samanikäisiä nuoria eikä sitä varmaankaan pidetä niin merkityksellisenä.

Sukupuolensa esittelyssä mainitsee kuitenkin kolme ilmoittajaa kummassakin nuortenlehdessä, vaikka yhteystiedoista voikin nähdä, että kaikki ovat naispuolisia. Opettaja-lehdessä sukupuoltaan ei erikseen mainitse kukaan.

Olen nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaksi opiskeleva 18-vuotias *tyttönen* – – (Regina 17.4.2002).

Olen nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaksi opiskeleva *tytteli* – – (MK 3/2001).

Edellisissä esimerkeissä sanoilla *tyttönen* ja *tytteli* kuvataan ehkä jotain muutakin kuin ilmoittajan sukupuolta. Kovin ammattimaista ja aikuista kuvaa näillä nimityksillä ei välttämättä onnistuta antamaan, mutta ehkäpä niillä onkin tarkoitus lähentää lukijaa ja

kirjoittajaa keskenään. Samantapaisia esittelyjä näkee usein esimerkiksi kirjeenvaihto-ilmoituksissa.

Tutkielmantekijöiden oma ikä mainitaan kahdessa Me Kaks -lehden ja yhdessä Reginan ilmoituksessa. Opettajassa myöskään ikäänsä ei mainitse yksikään ilmoittaja.

Olemme kaksi *16-vuotiasta* opiskelijatyttöä – – (MK 3/2001).

Oman nimensä esittäytyessä kertoo yksi Reginan ja yksi Opettajan ilmoittaja. Itsensä esittely nimellä luo vaikutelmaa tietynlaisesta suoruudesta ja avoimuudesta. Muutenkin henkilötietojen kertominen esittäytyessä tuo ilmoituksen laatijan ehkä jollakin tapaa lähemmäs lukijoita ja saattaa edistää luottamuksellisuuden syntyä. Sellaiselle henkilölle voi olla helpompi kirjoittaa vaikeista asioista, joka myös itse kertoo avoimesti itsestään jotain.

3.2.4. Esittäytymisen puuttuminen

Joissakin ilmoituksissa mennään suoraan asiaan ilman, että kerrottaisiin mitään itsestä. Näissä ilmoituksissa mainitaan ainoastaan, että kyseessä on tutkimus tietyistä aiheesta. Tämä saattaa heikentää luottamuksen syntymistä, etenkin kun kyseessä ovat arkaluontoiset asiat. Opettajassa esittäytyminen puuttuu kokonaan kahdeksasta ilmoituksesta, Reginassa kolmesta. Me Kaks -lehdessä esittäytyminen puuttuu ilmoituksen alusta vain kaksi kertaa, mutta niissäkin opiskeluala kerrotaan myöhemmin yhteystietojen edellä ikään kuin tittelinä. Myös Opettajan joissain ilmoituksissa käytetään titteliiä nimen edellä yhteystiedoissa (ks. lukua 5.5).

Teen tutkimusta työpaikkakiusaamisen eri ilmenemismuodoista (Opettaja 15/2002).

Teen aiheesta päättötyötä, ja olen valmis ottamaan sinulta, nettiriippuvaisuudesta kärsivän/kärsineen ihmisen ajatuksia vastaan (Regina 19.2.2002).

Teemme opinnäytetyötä raiskattujen tyttöjen/naisten raiskauskokemuksista, erityisesti selviytymiskeinoista ja -kokemuksista (MK 5/2001).

Teemme päättötyötä vanhempien välisestä perheväkivallasta ja sen vaikutuksesta lapsen/nuoren tunteisiin ja elämään (MK 11/2000).

3.3. Aiheen esittely

Tekijöiden itsensä esittelyä seuraa tavallisesti aiheen esittely. Usein esittäytyminen ja tutkielman aiheen esittely ovat samassa virkkeessä. Aiheen kertomistavassa on eroja. Joissakin ilmoituksissa aihe kerrotaan tarkasti esimerkiksi luettelemalla tutkimustehtävät. Toisissa ilmoituksissa taas lukijalle ei jostain syystä paljasteta varsinaista aihetta tai aihetta ei ole ehkä vielä tarkkaan rajattu. Aihe tulee paremmin esille varsinaisessa kirjoituspyyntövaiheessa ja kysymyksissä, mutta alussa on kuitenkin tavallista kertoa jotakin tutkittavasta aiheesta. Ainoastaan muutamasta ilmoituksesta aiheen esittely puuttuu kokonaan.

Nuortenlehtien aineistoissa aihe esitellään melko kaavamaisesti: tutkielmaa tehdään *aiheesta x* tai *x:stä*. Myös Opettajassa tällainen esittely on tavallisin.

- teen päättötyön *aiheesta koulukiusaus* (MK 1/01).
- teemme päättötyötä *perheväkivallasta* (MK 11/00).
- Teen kasvatustieteen pro gradu -työtä *kuvataiteen arviointikäytännöistä ja opettajien asenteista kuvataideopetukseen* (Opettaja 37/03).
- olen tekemässä pro gradu -tutkielmaa *lasten sukulaissijoituksista* (Opettaja 18/2003.)

Me Kahden ilmoituksissa ei esiinny muunlaisia aiheenesittelytyyppejä kuin edellä mainitut. Reginassa ja Opettajassa on joitakin ilmoituksia, joissa tehdään *tutkimusta x:ään liittyen* tai *x:ään liittyvää tutkimusta*.

- teen *koulukiusaamiseen liittyvää* pro-gradutyötäni (Opettaja 8–9/2003).
- Tarkoituksenamme on tehdä lopputyö *liittyen raiskaukseen ja sen jälkeiseen kriisiapuun* (Regina 18.11.2003).

Kolmessa Opettajan ilmoituksessa on alussa aiheeseen johdattelua ennen varsinaista esittelyä. Johdatus aiheeseen tulee tällöin ennen tekijän itsensä esittelyä eli aivan ilmoituksen alkuun. Aiheeseen voi johdatella kuvauksella, selityksellä tai mielikuvien herättelyllä. Tunteisiin vetoaminen on myös tehokas keino. Vieraasta aiheesta onkin hyvä antaa jonkinlainen määrittely: mistä asiassa oikeastaan on kysymys? Tämä helpottaa lukijaa tiedostamaan omat kokemuksensa. Toisaalta taas tavallisen, monelle tutun aiheen liiallinen määrittely saattaa olla turhaa, eikä lukija ehkä jaksakaan lukea ilmoitusta loppuun asti. Lukijalle ennestään tuttua tietoa voi käyttää viitekehyksenä uudelle asialle,

mutta tutun tiedon voi jättää usein tekstistä poisikin (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 51–52).

Hikisissä käsissä nuhjaantunut työ, tuskan pisarat otsalla ja kyyneleet silmissä. Työtä on purettu ja korjattu, mutta vieläkään mallikerta ei muistuta sitä ihanaa pitsineuletta jota sukanvarteen piti tulla... Neulonta on vasenkätisen oppilaan ja tämän opettajan pahin painajainen.

Onko tuo totta? Kirjoita minulle kokemuksistasi. (Opettaja 18/2003.)

Koulun integraatiokehitys herättää monenlaisia ajatuksia ja kannanottoja. Integroinnilla pyritään purkamaan erityisopetuksen vakiintuneita muotoja. Haetaan uusia toimintamalleja entisten sijaan tai niiden rinnalle. Vaihtoehtoja on useita paikkakunnasta tai resursseista riippuen. (Opettaja 10/2003.)

Neljäsosa lapsiperheistä on muita kuin ydinperheitä. Yksinhuoltaja- ja uusperheiden lisääntyessä monen kohdalla oma arkinen perhe poikkeaa tutuista perheen ihannekuvista. Perheihanne ydinperheeksi ymmärrettynä ei tee enää oikeutta perhe-elämän laajuudelle ja moninaisuudelle. Perhettä ei voida enää ymmärtää yksiselitteisten kriteerien kautta; ei ole olemassa yhtä ainoaa vastausta kysymykseen, mikä perhe on?

Uudessa perhetutkimuksessa puhutaankin perheistä perheen sijaan. Laajaan perhemääritelmään voidaan sisällyttää erilaisia elämänjärjestelyjä: avioliitto, avoliitto, yksinhuoltajuus, lapsettomat parit ja jopa yksinasuvat.

Kun lapsen biologiset vanhemmat päätyvät syystä tai toisesta asumaan eri osoitteisiin, voidaan ajatella muodostuneen ”perhepiirin”. Perhepiirin käsitteellä tarkoitetaan tässä sellaisten ihmisten ryhmää, jotka ovat usein tekemisissä keskenään jakaen toistensa arkea, kuitenkin asumatta yhdessä. Perhepiiri voi muodostua esimerkiksi kahdesta tai kolmesta sukulaiskotitaloudesta, jotka ovat yhteydessä toisiinsa.

Gradu-työssäni tutkin yh-isän, lapsen ja etä-äidin muodostamaa perhepiiriä. (Opettaja 36a/2002.)

Aihetta voidaan määritellä myös hieman myöhemmin ilmoituksessa. Määrittely on tyyppillistä nimenomaan Opettaja-lehden ilmoituksissa; nuortenlehdissä aiheita ei yleensä määritellä. Vain yhdessä Me Kaks -lehden ilmoituksessa on yhden virkkeen mittainen määritelmä.

Selviytyminen on omakohtainen kokemus ja tuntemus (MK 5/2001).

Heillä kullakin [perhepiirin jäsenillä] on väistämättä omat käsityksensä siitä, keitä kuuluu ”minun perheeseen” (Opettaja 36a/2002).

Myös kysymyksillä voidaan johdattaa aiheeseen. Kun ilmoitus aloitetaan kysymyksellä, se herättää lukijan pohtimaan asiaa itse. Opettaja-lehdessä ilmoitus on aloitettu kysymyksellä tai kysymyssarjalla kuusi kertaa. Reginassa kysymykset aloittavat il-

moituksen kahdesti. Suurimmassa osassa kysymys kohdistuu suoraan lukijalle ja siihen odotetaan vastausta. Seuraavista esimerkeistä ensimmäisessä kysymys on kuitenkin retorinen:

Rehtori on avainasemassa, mutta missä on avaimet? (Opettaja 5/2002.)

Millä tavalla musiikki voi olla mukana surussa? Miten musiikki lohduttaa, auttaa jaksamaan? Milloin musiikkia ei kestä kuunnella? Miten musiikki herättää muistoja? Mitä muistoja? (Opettaja 14/2003.)

Työskenteletkö esi- tai alkuopettajana? Miltä yhdessä työskenteleminen tuntuu? Sujuuko vuorovaikutus kollegoiden kesken? (Opettaja 5/2002.)

Onko sinua luokanopettaja tai luokanopettajaksi opiskeleva kiusattu omana peruskouluaikanasasi? (Opettaja 8–9/2003.)

Onko lähipiirissäsi joku ystäväsi, perheenjäsenesi tai tuttavasi tehnyt itsemurhan tai oletko sinä yrittänyt itsemurhaa? (Regina 17.4.2002.)

Oletko 30-70-vuotias nainen ja menettänyt alle kouluikäisenä äitisi kuoleman vuoksi? (Opettaja 1–2/2002.)

Hei sinä nuori tai aikuinen. Oletko joutunut lapsena/nuorena perheväkivallan kohteeksi? Tai oletko joutunut seuraamaan sitä sivusta? (Regina 27.10.2002.)

Vaikka puhuttelua ei tavallisesti käytetä vielä ilmoituksen esittelyosassa, johdattelukysymyksissä sitä on käytetty usein, mistä syntyy henkilökohtainen vaikutelma. Yksi ilmoitus on aloitettu pelkällä puhuttelulla:

Hei sinä, joka käytät musiikkiliikuntaa opetusmuotona musiikin opetuksessa! (Opettaja 40/2002.)

Myös muunlaisia aiheen esittelytapoja esiintyy ilmoituksissa satunnaisesti. Esimerkiksi seuraavassa Opettajan ilmoituksessa pyyntö esitetään jo aivan alussa:

Etsin pro gradu -tutkielmaani varten kaupungissa asuvia vanhempia, jotka voisivat kirjoittaa minulle luontoon liittyvistä kokemuksistaan (Opettaja 18/2003).

Aineistojen välillä on siis eroja, miten aihe esitellään. Me Kahden ilmoituksissa variantteja on vain kaksi. Reginan ilmoituksissa vaihtelu on vähän suurempaa, ja Opettaja-lehdessä aloitustavat ovat vielä monipuolisemmat.

3.4. Ilmoituksen kohderyhmä

Tutkielmentekijöiden ilmoituksissa kerrotaan myös tavallisesti, kenelle ilmoitus on tarkoitettu eli mikä on tutkimuksen kohderyhmä. Se voidaan ilmaista monella eri tavalla, ja samassa ilmoituksessa saatetaan käyttää useampaakin tapaa. Tärkeää on, että ilmoituksesta selviää tarkka kohderyhmä.

Tavallista on mainita kohderyhmä aiheen esittelyn yhteydessä. Joissakin ilmoituksissa aiheen esittelyssä kerrotaan epämääräisesti kohderyhmästä, ja sitä tarkennetaan vasta myöhemmin ilmoituksessa. Toisissa ilmoituksissa kerrotaan kuitenkin tarkasti jo aiheen esittelyssä, ketä ilmoituksessa haetaan. Monesti aihetta esiteltäessä on välttämättömyyksiäkin mainita tutkimuksen kohde.

Teemme gradutyötä *opettajien* kokemuksista tiimityöstä ja tunteista, joita se herättää (Opettaja 46/2002).

Teen päättötyötä *pääkaupunkiseudulla alle 18-v. synnyttäneistä äideistä* ja haluaisin jutella (Regina 13.3.2003).

– – teemme päättötyötä aiheesta itsemurha *omaisten* silmin (Regina 11.9.2002).

Teemme opinnäytetyötä aiheesta ”*Raiskattujen naisten* kokemuksia saamastaan hoidosta” (MK 6/2001).

Yhtä yleinen tapa on määritellä kohderyhmä ehtolauseella: *Jos/mikäli olet x [etsimäni henkilö], tee näin* tai *Jos sinulla on kokemuksia aiheesta x, toimi näin*.

Jos siis olet kuvataidetta opettava luokanopettaja tai kuvataideopettaja vuosiluokilla 1–6 ja kiinnostunut osallistumaan tutkimukseeni pienimuotoisella haastattelulla, ota yhteyttä sähköpostitse: – – (Opettaja 37/2003).

Jos Sinulla on omakohtaista kokemusta itsesi viiltelystä tai polttamisesta, kerroisitko siitä minulle – – (Regina 28.10.2002).

Olisimme kiinnostuneita saamaan kirjeitä kokemustesi pohjalta, *mikäli olet* koennut päihdeongelmaisen lapsuuden (MK 3/2000).

Varsinkin Opettaja-lehdessä tutkimuksen kohde esitetään usein kysymyksen muodossa: *Oletko x [etsimäni henkilö]?* tai *Onko sinulla kokemuksia aiheesta x?* Nuortenlehdissä tällaisia kysymyksiä on harvemmin. Joskus ”kohderyhmäkysymys” voi esiintyä vasta kirjoituspyyntövaiheessa muiden kysymysten edellä.

Oletko ollut poissa työelämästä ja palannut töihin tauon jälkeen tai oletko parhaillaan poissa ja suunnittelemassa paluuta? (Opettaja 34/2003)

Onko lähipiirissäsi joku ystäväsi, perheenjäsenesi tai tuttavasi tehnyt itsemurhan tai oletko sinä yrittänyt itsemurhaa? (Regina 17.4.2002)

Muutamassa ilmoituksessa jo otsikosta käy ilmi kohderyhmä. Otsikkoon valitaan kuitenkin useammin itse aiheeseen kuin kohderyhmään liittyviä asioita. Jos kohderyhmä mainitaan otsikossa, sitä ei yleensä ole siihen saatu tarkasti määriteltyä. Yleensä otsikkoon ei mahdukaan mitään täysin täsmällistä määrittelyä, koska se sitten aiheuttaa tai kohderyhmää. Esimerkiksi otsikosta *Mies, kirjoita kokemuksista* (Opettaja 51–52/2002) ei käy ilmi, että kyseinen kirjoituspyyntö koskee sekä miehiä että naisia, jotka työskentelevät naisvaltaisilla työpaikoilla. Tämä selviää vasta myöhemmin ilmoituksesta. Joihinkin otsikoihin kohderyhmä on silti mahtunut melko tarkasti. Ne ovat usein kysymysmuotoisia eli samantapaisia kuin edellisten esimerkkien kysymykset.

Alkoholiperheen lapsi (Opettaja 20/2002)

Oletko raiskauksen uhri? (MK 6/2001)

Reginan ilmoituksissa on yleisintä ilmoittaa kohderyhmä, niin että *halutaan jonkun apua* tai *apua joltakin*. Muissa aineistoissa tämä tapa on harvinaisempi. Opettaja-lehdessä puolestaan *etsitään* tai *haetaan jotakin*.

Kaipaisin 13-16-vuotiaana lapsen saaneilta hieman apua (Regina 15.9.2003).

Etsin pro gradu -tutkielmaani varten kaupungissa asuvia vanhempia – (Opettaja 18/2003).

Opettajan ilmoituksissa itse pyyntö sen sijaan osoitetaan usein tietyille kohderyhmälle. Tällöin saatetaan myös puhutella lukijaa, jolle pyyntö esitetään.

Pyydän kaikkia suomalaisia opettajia ja rehtoreita vastaamaan liseniaattitutkimukseeni liittyvään kyselyyn (Opettaja 35/2003).

Myös **puhuttelusanoja** käytetään melko usein, kun ilmoitetaan kohderyhmä. Puhuttelusanoilla tarkoitetaan sanoja, joiden funktio on puhuteltavan huomion herättäminen (Yli-Vakkuri 1989: 44). Tavallisinta on käyttää puhuttelupronominia *sinä* tai *te* yhdessä kohderyhmän määrittävän puhuttelusubstantiivin kanssa. Tällaisia tapauksia esiintyy jokaisessa aineistossa: Opettajan 7:ssä, Reginan 4:ssä ja Me Kahden 4 ilmoituksessa.

Opettajan ilmoituksissa puhuttelusubstantiivi ei taivu pronominin kanssa samassa sijassa. Myös Me Kahdessa on yksi tällainen tapaus:

– – etsin *sinua luokanopettaja*, joka koet lapsen terveen itsetunnon tukemisen yhdeksi tärkeäksi opetuksesi ja kasvatuksesi tavoitteeksi (Opettaja 49–50/2002).
Toivoisin *teiltä huostaan otetut* apua kertomalla kokemuksianne – – (MK 8/2000).

Nuortenlehtien ilmoituksissa tavallista on kuitenkin, että sekä puhuttelupronomini että -substantiivi taipuvat samassa sijassa:

Siksi tarvitsemmekin apua *teiltä kaikilta vuosina 1975-1980 syntyneiltä naisilta* – – (Regina 1.10.2002).
Tarvitsisin nyt *teidän, asiasta kokemusta omaavien* apua (MK 7/2000).

Opettaja-lehdessä käytetään lisäksi pelkkää puhuttelusubstantiivivia viidessä ilmoituksessa. Näistäkin kahdessa burn outia käsittelevässä pyynnössä kirjoittaja on sama, joten pelkän puhuttelusubstantiivin käyttö ei ole kovin yleistä. Nuortenlehdissä tällaisia tapauksia ei esiinny lainkaan:

Palaa, *luokanopettaja*, menneisiin työvuosiisi ja kerro minulle oppilaasta, joka on jäänyt lähtemättömästi mieleesi (Opettaja 1–2/2004).
Työpaikkakiusaamisen kokenut olisitko ystävällinen ja kirjoittaisit minulle: – – (Opettaja 15/2002)

On myös ilmoituksia, joissa kohderyhmää ei mainita ollenkaan. Opettajassa on yksi tällainen ilmoitus, nuortenlehdissä muutama. Näissä ilmoituksissa oletetaan, että kohderyhmä tulee ilmi pyynnön ja kysymysten yhteydessä. Useimmiten se tuleekin, mutta selvyuden vuoksi ilmoituksen alussa olisi hyvä mainita, ketä ilmoitus todella koskee.

4. KIRJOITUSPYYNTÖ

4.1. Kielelliset keinot

Tutkielmantekijöiden ilmoituksissa kirjoittaja haluaa lukijan toimivan tietyllä tavalla, useimmiten vastaavan ilmoitukseen esimerkiksi kirjoittamalla kokemuksistaan tai ottamalla muuten yhteyttä tutkielmantekijään. Kirjoittajan tulisi kertoa selvästi, miten lukijan tulee toimia. Hyvä keino tähän on esittää toivomus, kehoitus tai pyyntö, joka kannattaa sijoittaa tekstissä mahdollisimman alkuun. (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 46.)

Pyynnön esittämiseen ilmoituksissa käytetään monenlaisia kielellisiä keinoja, joista monet ovat instruktiiviselle tekstityypille ominaisia. Konditionaali ja imperatiivi ovat tavallisia keinoja kirjoituspyynnöissä. Lisäksi käytetään mm. modaaliverbejä ja puhujan (tässä kirjoittajan) tahtoon liittyviä verbejä. Näitä keinoja kirjoituspyynnön esittämiseen käsitellään tässä luvussa.

4.1.1. Imperatiivi ja konditionaali

Imperatiivin ja konditionaalin käyttö on hyvin yleistä tutkielmantekijöiden ilmoituksissa, kun pyydetään lukijaa kirjoittamaan omista kokemuksistaan. Imperatiivia käytetään paljon Opettaja-lehdessä, mutta nuortenlehdissä se on harvinaisempi keino.

Kirjoita meille vapaamuotoisesti kokemuksistasi (Opettaja 45/2003).
Kerro miten koit menetyksesi, minkälaista tukea sait tai jäit kaipaamaan (Opettaja 1–2/2004).

Konditionaalin käyttö on taas hyvin tavallinen keino varsinkin nuortenlehdissä. Konditionaalia voi käyttää joko kirjoittajan tai lukijan persoonassa.

Haluaisin kuulla kaikista nuoren äidin elämään liittyvistä asioista (Regina 13.3.2003).
 Jos sinulla on aiheesta kokemuksia, *olisitko* ystävällinen ja *kirjoittaisit* meille! (MK 3/2001)

Imperatiivia ja konditionaalia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

4.1.2. *Voida*-verbi

Werlichin (1983: 122) mukaan instruktiivisille, toimintaa ohjaaville teksteille tyypillisiä ovat modaaliset verbit, kuten *voi*, *pitää*, *tulee*. Niitä käytetään sekä väite- että kysymyslauseissa. Modaalisista verbeistä tutkielmantekijöiden ilmoituksissa käytetään lähes ainoastaan verbiä *voida*. Ilmoituksen varsinaisessa kirjoituspyyntöosassa se on harvinaisempi kuin ilmoituksen lopun lisätoivomuksissa, nimettömyydestä ja vapaamuotoisuudesta mainittaessa sekä palautus- ja muissa ohjeissa.

Opettaja-lehdessä *voida*-verbiä käytetään 40 kertaa. Näistä kirjoituspyynnössä se esiintyy 11 kertaa. Reginan ilmoituksissa *voida*-verbin esiintymiä on 31, joista kirjoituspyyntöön liittyviä on 6. Me Kahdessa esiintymiä on 27, ja näistä vain 3 liittyy kirjoituspyyntöön.

Kirjoituspyynnössä *voida*-verbillä annetaan tavallisesti aiheeseen ja vastaamiseen liittyviä ohjeita. Sitä ei siis useinkaan käytetä varsinaiseen pyytämiseen:

Voit halutessasi kirjoittaa useammastakin oppilaasta! (Opettaja 1–2/2004)
Voit käsitellä esimerkiksi lapsen kotoa muuton, avioitumisen/seurustelun tai aikuistumisen herättämiä tunteita (Opettaja 10/2003).
 Väkivalta *on voinut* olla esim. fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa (Regina 14.11.2002).
Voit myös kirjoittaa, jos olet seurannut lähipiirissäsi vastaavanlaisia kokemuksia tai sinulta löytyy aiheeseen liittyvää materiaalia (MK 3/2000).

Joskus *voida*-verbiä käytetään kuitenkin myös varsinaisen pyynnön esittämiseen:

Olisin kiitollinen jos te, ala-asteen rehtori, *voisitte* kirjoittaa minulle vapaamuotoisen kirjeen – – (Opettaja 5/2002).
 Jos joku läheisesi on tehnyt itsemurhan niin *voisitko* kertoa meille minkälaisia tuntemuksia se sinussa herätti – – (Regina 11.9.2002).

Voida-verbiä ja muita modaalisia verbejä käsitellään tarkemmin luvussa 7.4.

4.1.3. Kirjoittajan tahtoon liittyvät verbit

Instruktiivisissa teksteissä käytetään usein kirjoittajan tahtoon liittyviä verbejä, kuten *haluta, tahtoa, pyytää, toivoa, odottaa ja anoa*. Yleensä näitä verbejä käytetään väitelauseissa konditionaalimuodossa. (Werlich 1983: 122.) Kirjoittajan tahtoon liittyvät verbit ovat hyvin yleisiä tutkielmantekijöiden ilmoituksissa, nimenomaan kirjoituspyyntövaiheessa. Opettaja-lehdessä tällaisia verbejä esiintyy 32:ssa, Reginaassa 17:ssä ja Me Kaks -lehdessä 18 ilmoituksessa. Kirjoittajan tahtoon liittyvät verbit ja niiden frekvenssit aineistoittain ovat seuraavat:

	Verbi	f
Opettaja	<i>toivoa</i>	17
	<i>pyytää</i>	11
	<i>haluta</i>	6
	<i>olla kiinnostunut</i>	4
	<i>etsiä</i>	3
	<i>tarvita</i>	3
	<i>odottaa</i>	2
	<i>hakea</i>	1
	<i>kaivata</i>	1
Regina	<i>haluta</i>	7
	<i>toivoa</i>	5
	<i>tarvita</i>	4
	<i>kaivata</i>	4
	<i>pyytää</i>	2
Me Kaks	<i>tarvita</i>	7
	<i>haluta</i>	5
	<i>pyytää</i>	3
	<i>toivoa</i>	3
	<i>hakea</i>	1
	<i>kaivata</i>	1
	<i>odottaa</i>	1
	<i>olla kiinnostunut</i>	1

Usein näitä verbejä käytetään konditionaalissa, jolloin ilmaus vaikuttaa kohteellaammalta. Varsinkin nuortenlehdissä verbit ovat yleisemmin konditionaalissa kuin indikatiivissa.

Haluaisin sinun kuitenkin vastaavan kertomuksessasi seuraaviin kysymyksiin:
 – – (Regina 27.10.2003).
Tarvitsisin nyt teidän, asiasta kokemuksia omaavien apua (MK 7/2000).

Opettaja-lehdessä indikatiivin käyttö on kuitenkin tavallisempaa kuin konditionaalin.

Mikäli sinua on omana peruskouluajanasi kiusattu *pyydän* sinua kertomaan vapaamuotoisesti kirjeitse tai sähköpostitse kokemuksistasi (Opettaja 8–9/2003).
Toivomme vapaamuotoisia pohdintojanne, kommenttejanne, kokemuksianne ja ajatuksianne seuraavankaltaisista asioista: – – (Opettaja5/2002).

Eri verbejä käyttämällä saadaan aikaan hieman erilaisia sävyjä. *Pyytää*-verbi on performatiivinen ja siksi näistä verbeistä ehkä suurin. Sitä käyttämällä suoritetaan samalla teko eli varsinainen pyytäminen. *Etsiä* ja *hakea* ovat melko toiminnallisia verbejä, joissa kirjoittajan aktiivisuus korostuu. *Haluta* ja *tarvita* taas ilmaisevat kirjoittajan suoraa tahtoa tai tarvetta. *Toivoa* ja *kaivata* ovat sävyiltään ehkä vielä hienovaraisempia kuin muut verbit. Ilmaus *olla kiinnostunut* taas kertoo vasta kirjoittajan kiinnostuksesta asiaan, mutta yksinään se ei välttämättä riitä pyynnön esittämiseen.

Opettaja-lehdessä kirjoittajan tahtoon liittyviä verbejä on tavallisesti vain yksi samassa ilmoituksessa, joskus myös kaksi tai kolme. Yhdessä ilmoituksessa esiintyy kirjoittajan tahtoa ilmaisevaa verbiä peräti neljä kertaa; tällöin kuitenkin toistetaan samaa *toivoa*-verbiä kolme kertaa. Nuortenlehtien ilmoituksissa on joko yksi tai kaksi kirjoittajan tahtoa ilmaisevaa verbiä. Reginassa kahden verbin esiintyminen on yleisempää kuin yhden.

Edellä mainittujen verbien lisäksi melko yleinen on ilmaus *olen/olisin kiitollinen jos*. Molemmissa nuortenlehtiaineistoissa ilmaus esiintyy neljä kertaa, Opettajassa kaksi kertaa. Silläkin ilmaistaan kirjoittajan toivetta tai tahtoa. Samoin ilmauksella *minua kiinnostaa* kerrotaan kirjoittajan toiveesta. Opettaja-lehdessä kiinnostus on ilmaistu tällä tavoin kahdessa ilmoituksessa.

4.2. Pyynnön sisältö

Tavallisinta tutkielmantekijöiden ilmoituksissa on pyytää lukijoita kirjoittamaan kokemuksistaan tutkittavasta aiheesta. Opettaja-lehdessä pyydetään joskus myös vain otta-
maan yhteyttä, lähettämään yhteystiedot, vastaamaan kyselyyn Internetissä tai osallis-
tumaan haastatteluun. Yhdessä ilmoituksessa voidaan esittää useampikin pyyntö.

Kirjoituspyynnössä pyydetään tavallisimmin *kertomaan* tai *kirjoittamaan koke-
muksista*, eli sana *kokemus* on mainittu usein. Joskus *kokemukseen* on lisätty määrite
oma tai *omakohtainen*. Aina *kokemus*-sanaa ei mainita, vaan saatetaan pyytää kirjoit-
tamaan tai kertomaan *x:stä* (aiheen nimi). Kokemusten lisäksi pyydetään kertomaan
muun muassa *ajatuksista*, *tunteista*, *tapahtumista*, *elämästä*, *tuntemuksista* ja *omista
tunnoista*.

Varsinkin Opettaja-lehdessä vastauksia nimitetään usein *kirjoitelmiksi*. Nuorten-
lehdissä ei ole niin vakiintuneita ilmauksia. Aineistoissa esiintyy monia muitakin nimi-
tyksiä vastauksille; ilmoituksissa pyydetään esimerkiksi *kirjoituksia*, *tekstejä*, *vas-
tauksia*, *kirjeitä*, *tarinoita*, *kertomuksia*, *muistoja*, *kuvauksia*, *aineistoa*, *materiaalia*, *tie-
toja*, *informaatiota*, *pohdintoja*, *käsityksiä*, *kokemuksia*, *ajatelmia*, *ajatuksia*, *kannan-
ottoja*, *mielipiteitä*, *kommentteja*, *huomioita* ja *muuta asioita*.

Kokemuksista kirjoittamisen lisäksi etenkin Me Kaks -lehden ilmoituksissa pyy-
detään usein myös muunlaisia tuotoksia, kuten *piirroksia*, *runoja*, *valokuvia* ja muuta
materiaalia. Me Kahden 7 ilmoituksessa pyydetään jotain muutakin kuin tavanomaista
kertomusta omista kokemuksista. Reginassa tällaisia pyyntöjä on kahdessa ja Opettajas-
sa yhdessä ilmoituksessa. Opettajan kyseisessä ilmoituksessa pyynnössä esitetään vaih-
toehtoja kirjoittamistyyliille:

Kirjoitelmasi voi olla tarina- tai runomuodossa, pitkä tai lyhyt (Opettaja
10/2003).

Nuortenlehdissä pyydetään usein juuri runoja tai piirustuksia. Me Kaks -lehdessä
on varmasti otettu mallia muista saman lehden ilmoituksista, koska nämä lisäpyynnöt
ovat niin yleisiä. Piirroksiin ja runoihin liittyy ehkä terapeuttinen vaikutus; nuoret tai
lapset voivat käsitellä vaikeita aiheita ja ilmaista itseään niiden muodossa. Kyseisten
kirjoituspyyntöjen aiheet nuortenlehdissä ovatkin hyvin arkaluontoisia: kolme ilmoituk-

sista käsittelee perheväkivaltaa, kaksi itsemurhaa ja kaksi alkoholistiperheitä. Muita aiheita, joista lisämateriaalia on pyydetty, ovat koulukiusaaminen ja syömishäiriöt.

Tutkielmantekijät haluavat kuvia ja muita tuotoksia luultavasti lähinnä töidensä täytteeksi. Heidän tarkoituksenaan ei varmaankaan ole yrittää tulkita niitä syvällisemmin. Kuitenkin vain yhdessä ilmoituksessa pyydetään kertomaan, saako piirroksia käyttää työn liitteenä.

Voit lähettää myös runoja ja piirustuksia tuntemuksistasi. Tiedot ovat luottamuksellisia, mutta laitathan maininnan, jos saan liittää tuotoksesi päättötyöhöni liitteeksi (MK 7/2000).

Tavallisesti tällaista pyyntöä ei kuitenkaan ole, ja jääkin usein epäselväksi, minkä vuoksi muuta materiaalia pyydetään. Varsinkin valokuvat ovat niin luottamuksellista materiaalia, että niitä ei varmastikaan ole tarkoitus käyttää liitteinä.

Voit kuvata kokemuksesi ja tunteesi myös runona tai A4-kokoisena piirroksena tai maalauksena (MK 4/2000).

Olisi hienoa, jos pystyisit lähettämään myös valokuvia itsestäsi ennen tai jälkeen sairauden [syömishäiriön] (MK 1/2000).

4.3. Vapaamuotoisuus ja kysymykset

Ilmoituksissa mainitaan usein, että kirjoitusten toivotaan olevan vapaamuotoisia. Opettajassa vapaamuotoisuudesta mainitaan 10 ilmoituksessa, Reginassa 9:ssä ja Me Kahdessa 4:ssä. Ilmaus vaikuttaa jossain määrin vakiintuneelta, ja sillä halutaan korostaa vastaajan vapautta kirjoittaa omalla tyylillään.

Jos sinut on kasvatettu mielestäsi voimakkaan uskonnollisessa kodissa ja koet asialla olleen vaikutuksia elämäntilanteeseen, kirjoita siitä *vapaamuotoisesti* (Opettaja 46/2003).

Saat kirjoittaa *vapaasti* (Regina 15.9.2003).

Kirjoita minulle *vapaamuotoinen* kirjoitelma aiheesta, mikäli sinulla on asiasta omakohtaista kokemusta – – (MK 4/2000).

Vapautta saatetaan korostaa myös esimerkiksi erilaisilla vaihtoehtoja ilmaisevilla partikkeleilla tai *voida*-verbillä.

Kerro *esimerkiksi*, miten kauan olet ollut kyläkoulunopettajana? (Opettaja 45/2003)

Voisit vaikkapa kertoa *mm.* Seuraavia asioita: – – (MK 3/2001)

Olisimme kiitollisia jos kertoisitte omista kokemuksistanne, tuntemuksistanne, läheistenne reagoinnista *ym.* (Regina 25.9.2002)

Vapauden korostamisesta huolimatta ilmoituksissa pyydetään usein vastaamaan tiettyihin tarkkarajaisiin kysymyksiin.

Kerro meille oma tarinasi nimettömänä ja *vapaamuotoisena*. Olisimme kiitollisia jos vastaisit myös *seuraaviin kysymyksiin*:

- Mitä ammattiapua saitte?
- Oliko ammattiavusta hyötyä selviytymisenne kannalta?
- Kuinka hoitohenkilökunta suhtautui?
- Mitä olisi voitu tehdä toisin? (Regina 18.11.2003)

Kysymykset ovatkin hyvin yleinen keino kirjoituspyynnön yhteydessä. Opettajan 36 ilmoituksessa esitetään kysymyksiä lukijalle. Me Kahden ilmoituksista kysymyksiä on 18:ssä, Reginassa puolestaan 12:ssä. Opettajan kysymykset ovat yleensä hyvin tarkkoja, ja niistä näkee, että tutkimusongelma on mietitty jo valmiiksi. Lukijan onkin ehkä helpompi vastata täsmällisiin kysymyksiin. Niissä Opettajan ilmoituksissa, joissa kysymyksiä ei ole, pyydetään usein vain ottamaan yhteyttä tai vastaamaan Internetissä kyse-lyyn. Kysymyksiin niissä ei siis ole edes tarvetta.

Nuortenlehdissä kysymykset eivät ole useinkaan niin tarkkoja kuin Opettajassa, vaan niissä pyydetään lähinnä kertomaan tuntemuksista ja ajatuksista aiheeseen liittyen.

Te, joilla on omakohtaisia kokemuksia ja tietoja aiheista, haluaisimme kuulla teidän omia tuntemuksianne, miltä se tuntui teistä, miten selvisitte siitä, tunteitanne ja ajatuksianne (MK 5/2000).

Jos kysymykset puuttuvat kokonaan, kuten Reginan 10 ilmoituksesta, pyydetään usein vain kertomaan tutkittavasta aiheesta. Tämä antaa tietenkin lukijalle vapauden päättää itse, mitä asioita käsittelee ja mistä haluaa kertoa. Vastajaan on kuitenkin ehkä vaikeampi tarttua aiheeseen ilman kysymyksiä tai edes vihjeitä, mistä asioista ilmoittaja haluaa kuulla. Varsinkin tottumattomalle kirjoittajalle tästä voi tulla kynnys vastaamiseen. Nuortenlehtien ilmoituksissa tutkimusaiheita ei ole myöskään ehkä rajattu vielä ilmoituksentekovaiheessa. Halutaan vain kaikenlaista aineistoa, josta sitten lähdetään liikkeelle. Toisaalta toisen asteen opiskelijoille kaikki tutkielmantekoon liittyvät käytän-

teet eivät varmaankaan ole yhtä selviä kuin yliopisto-opiskelijoille, jotka ilmoittavat Opettaja-lehdessä.

Aiheeseen liittyvät kysymykset voivat olla joko suoria tai epäsuoria. Pelkästään suoria kysymyksiä sisältäviä ilmoituksia on Opettajassa 13, Reginassa 5 ja Me Kahdessa 8. Vain epäsuoria kysymyksiä sisältäviä ilmoituksia puolestaan on Opettajassa 9, Reginassa 3 ja Me Kahdessa 8. Sekä suoria että epäsuoria kysymyksiä esiintyy Opettajan 14:ssä, Reginan 4:ssä ja Me Kahden 2:ssa ilmoituksessa. Usein näissä molempia sisältävissä ilmoituksissa esitetään ensin epäsuora kysymys, jonka jälkeen tulee sarja suoria kysymyksiä.

Haluaisimme, että kerrot esimerkiksi, millaista yhteistyötä olet kirjastojen kanssa tehnyt tai miksi yhteistyötä ei ole ollut. Millaista yhteistyö voisi parhaimmillaan olla ja miten sitä voisi kehittää? Miten olet hyödyntänyt kirjastojen palveluita opetustyössäsi? (Opettaja 17/2002.)

Tavallisesti samassa ilmoituksessa on useita kysymyksiä tutkimusaiheeseen liittyen. Esimerkiksi Opettaja-lehden ilmoituksissa kysymysten määrä vaihtelee yhdestä peräti 17:ään. Tavallisimmin ilmoituksissa on kahdesta viiteen kysymystä. Myös yhteen virkkeeseen on usein saatu mahtumaan montakin kysymystä.

Joskus kysymykset ovat sellaisia, että lukijan odotetaan vastaavan niihin kaikkiin. Silloin kysymyksiä ei usein ole kovin monta ja ne ovat täsmällisiä. Niihin vastaaminen on yleensä helppoa. Ilmoituksessa voidaan myös tuoda esiin toivomus kaikkiin kysymyksiin vastaamisesta.

Kerro meille tarinasi. Mitä tutkintoja sinulla on? Minkälaisia tehtäviä sinulla on tai on ollut? Kuinka suunnitelmallista tai tavoitteellista urakehityksesi on ollut vai onko sattumalla ollut osuutta siihen? Miten perheen perustaminen on vaikuttanut urakehitykseesi? (Opettaja 17/2002.)

Haluaisin sinun kuitenkin vastaavan kertomuksessasi *seuraaviin* kysymyksiin: Miten sinua auttaneet terv.huol. ammattilaiset suhtautuivat sinuun ja miten sinua kohdeltiin? Olisivatko he voineet tehdä jotain toisin ja mitä? (Regina 27.10.2003.)

Joskus kuitenkin jopa 13:een kysymykseen pyydetään vastausta. Opettaja-lehden ilmoituksille tyypillistä on, että kaikkiin esitettyihin kysymyksiin halutaan vastaus.

Aina kaikkiin kysymyksiin ei kuitenkaan odoteta vastausta, vaan ne toimivat ikään kuin ajatuksen herättelijöinä ja vihjeinä, mistä voi kirjoittaa. Tällöin kysymyksiä saattaa olla paljon.

Voit kirjoittaa seuraavien vinkkien avulla.

- Olitko kohde/sivustaseuraaja?
- Kuka käytti väkivaltaa?
- Oliko tilanteesi väliaikainen vai pitkään jatkuva?
- Ikäsi joutuessasi kokemaan perheväkivaltaa?
- Minkä ikäinen olet nyt
- Miten selvisit? Mistä sait apua? Minkälaista?
- Miten tapahtumat ovat vaikuttaneet elämääsi? (Regina 27.10.2002.)

5. ILMOITUKSEN LOPETTAMINEN

5.1. Luottamuksellisuus ja nimettömyys

Ilmoituksissa mainitaan tavallisesti, että kirjeet käsitellään luottamuksellisesti ja/tai että vastata voi nimettömänä. Kun on kyse arkaluontoisista asioista ja tutkimuksesta, jota monetkin ihmiset saattavat tulevaisuudessa lukea, on tärkeää, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt pysyvät tunnistamattomina. Tutkimuksen eettisyyden kannalta tämä on oleellista. Tutkijan on suojeltava tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden etua, eikä henkilöiden perustietoja saa paljastaa kenellekään ulkopuoliselle (esim. Uusitalo 1998: 31–32).

Luottamuksellisuus mainitaan jollain tavoin Me Kaks -lehden 18 ilmoituksessa, 16:ssa Reginan ja 23:ssa Opettajan ilmoituksessa. Ilmaukset ovat melko vakiintuneita, mutta eri sanavalinnat saattavat aiheuttaa pieniä sävyeroja. Esimerkiksi aktiivin käyttö voi olla parempi kuin passiivin, koska siinä tutkielman tekijä ikään kuin ottaa vastuun itselleen luottamuksen säilyttämisestä. Samoin lukijan huomioiminen käyttämällä yksikön 2. persoonan omistusliitettä vaikuttaa ehkä kohteliaammalta.

Käsitlemme vastauksesi luottamuksellisesti (MK 6/2001).
Kaikki kirjeet *käsitellään* luottamuksellisesti (MK 8/2000).

Joissakin ilmoituksissa on käytetty vielä vakuuttavaa adverbia tai muuta ilmausta korostamaan luottamuksellisuutta. Isojen kirjainten ja huutomerkkin käyttö ovat typografisia keinoja lisätä tätä korostusta; typografisia keinoja käytetään nuortenlehtien ilmoituksissa.

Kirjeet käsitellään *ehdottomasti* luottamuksella (MK 5/2000).
Kaikki saamamme kirjeet ja sähköpostit käsitellään *100%* luottamuksellisesti (Regina 12.9.2002).
Saatavaa materiaalia käsitellään *ehdottoman* luottamuksellisesti (Opettaja 51–52/2002).
Kaikki kirjoitukset käsitellään *täysin* luottamuksellisesti (Opettaja 45/2003).
KAIKKI VASTAUKSET KÄSITELLÄÄN LUOTTAMUKSELLISESTI! (Regina 1.10.2002)

Opettaja-lehden kahdessa ilmoituksessa on lisäksi käytetty adverbeja *tietysti* ja *luonnollisesti* kertomaan luottamuksellisuuden itsestäänselvyydestä. Heikkinen (1999: 228) kutsuu näitä adverbeja **luonnollistamisadverbeiksi**. Niiden tehtävänä on esittää väittämiä niin, että se pitäisi ymmärtää luonnollisena tosiasiana.

Saamiani tietoja käsittelen *tietysti* luottamuksellisesti (Opettaja 49–50/2002).
Vastaukset käsittelemme *luonnollisesti* täysin luottamuksellisesti (Opettaja 46/2002).

Aina luottamuksellisuudesta ei kuitenkaan mainita. Opettaja-lehdessä tällaisia ilmoituksia on peräti 21 eli melkein yhtä paljon kuin niitä, joissa luottamuksellisuus mainitaan. Tutkimusten aiheet ilmoituksissa, joissa ei ole mainintaa luottamuksellisuudesta, liittyvät useimmiten opettajan työhön. Ne eivät siis useinkaan ole kovin henkilökohtaisia aiheita. Opettaja-lehden lukijoille on kuitenkin varmasti itsestään selvää, että tutkimukseen osallistujien arkaluontoiset tiedot ovat aina luottamuksellisia. Reginan ilmoituksista kuudessa ei mainittu luottamuksellisuutta, mutta näistäkin neljässä kerrottiin, että vastaukset käsitellään nimettöminä. Me Kahdessa vain kolmessa ilmoituksessa ei ole mainintaa luottamuksellisuudesta. Vaikka kirjeet yleensä saa lähettää nimettömänä, olisi luottamuksellisuuden maininta silti tärkeää.

19:ssä Me Kahden ja 16:ssa Reginan ilmoituksessa on mainittu, että vastata voi **nimettömänä** tai että vastaukset käsitellään nimettöminä. Vain 3:ssa Me Kahden ja 6:ssa Reginan ilmoituksessa ei ole mainintaa siitä. Saattaa silti olla, että nimettömyyttä pidetään itsestäänselvyytenä eikä siitä sen vuoksi ole erikseen ilmoitettu.

Kerro meille oma tarinasi nimettömänä – – (Regina 18.11.2003).
– – nimeäsi emme tarvitse – – (MK 3/2000)

Opettaja-lehdessä nimettömyydestä on mainittu 20 ilmoituksessa, kun taas 24:ssä mainintaa ei ole. Jos mainintaa nimettömyydestä ei ole, kyseessä on usein sellainen pyyntö, jossa etsitään haastateltavia. On luonnollisesti tärkeää, että tutkija saa haastateltaviensa yhteystiedot. Yhteystiedoista esitetäänkin usein lisätoivomus ilmoituksen loppussa. Toki haastattelupyynnönkin yhteydessä voisi mainita, että haastattelut käsitellään luottamuksellisesti ja että haastateltava pysyy tunnistamattomana.

Useimmiten ilmoituksen laatijan kannalta on varmaankin aivan sama, kirjoittaako vastaaja omalla nimellään vai nimettömänä. Ehkä juuri siksi tässä osassa ilmoitusta käytetään paljon myönnytyssanoja, kuten *halutessasi*, sekä modaaliverbejä *voida* ja *tarvita*. Voidaan myös antaa vaihtoehtoja, jotta lukijalle syntyisi tunne valinnanvapaudesta.

Voit kirjoittaa halutessasi nimettömänä (MK 8/00).

Voit kirjoittaa myös nimettömänä (MK 3/01).

-- eikä henkilöllisyyttäsi tarvitse paljastaa -- (MK 3/01).

Voit kirjoittaa nimettömänä, nimimerkillä tai omalla nimelläsi (Opettaja 10/03).

Sekä luottamuksellisuuden että nimettömyyden mainitseminen on siis yleisempää nuortenlehtien kuin Opettajan ilmoituksissa. Seuraavasta asetelmasta näkyvät maininnat luottamuksellisuudesta ja nimettömyydestä. Nuortenlehtien ilmoitukset on laskettu yhteen vertailun helpottamiseksi. Luvut kuvaavat frekvenssejä siitä, kuinka monessa ilmoituksessa ilmiötä esiintyy. Plusmerkki kertoo ilmiön esiintymisestä, miinusmerkki sen puuttumisesta.

	Nuortenlehdet	Opettaja-lehti
Nimettömyys + Luottamuksellisuus +	25	14
Nimettömyys + Luottamuksellisuus –	8	6
Nimettömyys – Luottamuksellisuus +	8	9
Nimettömyys – Luottamuksellisuus –	2	15

5.2. Lisätoivomukset

Tutkielmantekijöiden ilmoituksissa myönnytyksen yhteyteen liitetään usein toivomus tai ehto. Ensinnäkin kerrotaan, että vastaaja voi kirjoittaa nimettömänä, mutta sitten pyydetään mainitsemaan esimerkiksi ikä ja sukupuoli. Lisätoivomuksista ikä on yleisin: se toivotaan kerrottavan Opettajan 16:ssa, Me Kahden 15:ssä ja Reginan 3 ilmoituksessa. Vastaajan sukupuolen haluaa tietää 16 Opettajan, 9 Me Kahden ja 2 Reginan ilmoitta-

jaa. Jotkut nuortenlehtien kirjoituspyynnöistä on osoitettu vain naisille, joten lisätoivomuksissa sukupuolta ei tällöin ole tarpeellista kysyä.

Voit kirjoittaa nimettömänä, mutta liitäthän mukaan tiedon sukupuolestasi ja iästasi (Regina 28.10.2002).

– – mutta kerrothan kuitenkin nykyisen ja tapahtumahetkellä olevan ikäsi (MK 6/2000).

Opettaja-lehdessä on yleistä esittää lisätoivomuksia myös työhön, ammattiin, työkokemukseen ja opiskeluun liittyvistä asioista. Ilmoitukset koskevat tällöin yleensä opettajan työtä. Laajemmissa tutkimuksissa onkin usein tärkeää saada taustatiedoksi mahdollisia tutkimustuloksiin vaikuttavia muuttujia.

Liitä kirjoitukseesi taustatiedoiksi oletko mies vai nainen, luokan-, aineen- vai erityisopettaja sekä lääni jossa työskentelet (Opettaja 38/2002).

Merkitse kuitenkin sukupuolesi, syntymävuotesi, työkokemuksesi ja työpaikkakuntasi (Opettaja 17/2002).

Toivon, että mainitsisitte kirjeessänne myös seuraavat tiedot: koulunne koko, oletteko mies vai nainen, ikänne, kauanko olette toiminut rehtorina ja oletteko saaneet johtamiskoulutusta rehtorin tehtäviin (Opettaja 5/2002).

Vain kolmessa Me Kaks -lehden ja kahdessa Reginan ilmoituksessa pyydetään vastauksia tiettyyn ajankohtaan mennessä. Yleensä opinnäytetöiden valmistumisella on jokin aikaraja, joten sen luulisi olevan tärkeää. Myös vastaajan kannalta aikaraja olisi tärkeä, ettei kirjoita turhaan, jos pyynnön esittäjä ei enää tarvitsekaan vastauksia. Ehkäpä oletuksena on kuitenkin, että ilmoitukseen vastataan melko nopeasti sen ilmestyttyä lehdessä. Opettaja-lehdessä tällainen ajankohtaan liittyvä lisäpyyntö on 7 ilmoituksessa.

Kirjoitathan 27.3. mennessä (Opettaja 11/2002).

Myös muita tutkielman aiheeseen liittyviä lisätoivomuksia esitetään. Esimerkiksi lapsiin liittyvissä aiheissa saatetaan pyytää mainitsemaan lasten ikä ja lukumäärä.

Kerrothan kuitenkin alussa sukupuolesi ja minkä ikäisestä lapsesta kirjoitat (Opettaja 10/2003).

Kahdessa Me Kahden ilmoituksessa kysytään, saako vastauksia käyttää päättötyön liitteenä. Opettaja-lehden yhdessä ilmoituksessa pyydetään lupaa tutkielman julkai-

suun. Vain yhdessä Opettajan ilmoituksessa pyydetään mainintaa, missä lehdessä ilmoitus on nähty. Monestihan tutkielmantekijät lähettävät ilmoituksensa useaan lehteen.

Yhdessä Me Kahden ilmoituksessa korostetaan sitä, ettei muualta kopioituja tekstejä tai piirroksia saa lähettää. Tästä tulee helposti sellainen vaikutelma, että ilmoituksen laatija epäilee vastausten aitoutta ja luotettavuutta. Toisaalta joskus tällainen muistutus saattaa olla tarpeellinenkin; aina kirjoitusten totuudenmukaisuudesta ei voi olla varma. Seuraava esimerkki on ilmoituksesta, jonka aiheena on lapsen tai nuoren seksuaalinen hyväksikäyttö ja perheväkivalta:

Lähetähän vain oman hengentuotteesi, ei muualta kopioituja (MK 4/2000).

Lisätoivomuksissa käytetään usein liitepartikkelia *-hAn* tai *-kO*, konnektiivia *kuitenkin* sekä ilmauksia *olisi hyvä*, *olisi mukava*, *olisi tärkeää*. *-hAn*-partikkelin perustehtävä on ilmaista, että lauseen ilmaisemassa propositiossa on jotakin tuttua, eli sen käyttäjä vetoaa yhteiseen tietoon. Tekstisemanttisesti tutuus voi ilmetä monella tavalla, esimerkiksi muistutuksena, myönnytyksenä tai selityksenä. (Hakulinen – Karlsson 1979: 328.) Ilmoituksen tässä osassa *-hAn*-partikkelia käytetään nimenomaan loppumuistutuksena tai -huomautuksena. Toivomus voidaan ilmaista *-kO*-liitepartikkelin kanssa kysymysmuotoisena, jolloin se toimii toissijaisena kehotuksena, pyyntönä tai käskynä. Konditionaali lieventää entisestään tällaista epäsuoraa kehotusta. (Hakulinen – Karlsson 1979: 287.)

– – *laitathan* maininnan, jos saan liittää tuotoksesi päättötyöhöni liitteeksi (MK 7/2000).

Liittäisitkö mukaan *kuitenkin* sukupuolesi ja ikäsi (MK 7/2001).

– – *olisi* kuitenkin *hyvä*, että mainitsisit ikäsi, sukupuolesi ja sydänvikasi laadun (MK 3/2001).

Joissakin ilmoituksissa lisätoivomuksien esittämisessä käytetään myös imperatiivia.

Liitä kirjoitelmaasi tiedot iästäsi ja työkokemuksestasi (Opettaja 18/2003).

– – nimeäsi emme tarvitse, mutta *liitä* sukupuolesi ja ikäsi kirjeeseen (MK 3/2000).

Muista mainita ikäsi ja sukupuolesi (Regina 19.2.2002).

Aineistojen välillä on selviä eroja. Opettaja-lehden 22 ilmoituksessa on lisätoivomuksia; yleensä samassa ilmoituksessa toivotaan kerrottavan useita asioita taustatiedoiksi. Me Kaks -lehden ilmoituksista suurimmassa osassa on jonkinlainen lisätoivomus. Vain neljässä ilmoituksessa toivomuksia ei ole. Reginassa niitä on vähän, vain kuudessa ilmoituksessa. Niissäkin pyydetään yleensä mainitsemaan vain tavallisimmat: sukupuoli, ikä ja mihin mennessä vastaus halutaan. Näyttäisi siltä, että nuortenlehtien ilmoitukset on laadittu mallin mukaan ja että mallia on otettu samassa lehdessä, samalla palstalla olleista ilmoituksista.

5.3. Perustelut

Lukijaan voi vaikuttaa sekä tekstin sävyllä että perusteluilla siitä, miksi lukijan pitäisi toimia kirjoittajan haluamalla tavalla (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 43, 46). Perusteluissa tuodaan usein esiin syy–seuraus-suhteita, mikä onkin ominaista instruktiiviselle tekstityypille (Kauppinen – Laurinen 1984: 23–24). Tutkielmantekijöiden ilmoituksissa tekstin sävyyn on panostettu enemmän kuin perusteluihin. Perusteluja on kuitenkin käytetty jonkin verran jokaisessa aineistossa.

Muutamassa ilmoituksessa on uskallettu luvata tutkimuksen tuovan jotain käytännön hyötyä tai parannusta. Kun asia on lukijalle läheinen ja henkilökohtainen, hän haluaa ehkä auttaa, jos uskoo vastauksellaan olevan jotain todellista merkitystä.

Vaikka aihe on Sinulle varmasti raskas, vastauksesi on todella tärkeä, jotta hoitotyötä voidaan kehittää terveydenhuoltolaitoksissa (MK 6/2001).

Tutkimustuloksia hyödynnetään itseään viiltävien ja polttavien nuorten hoidon kehittämisessä ja hoitotyön opettamisessa (Regina 28.10.2002).

Täyttämällä kyselylomakkeen autat koulujen kehittämispyrkimyksiä (Opettaja 6a/2003).

Kahdessa Opettaja-lehden ilmoituksessa puolestaan luvataan tutkimuksen kehittävän ymmärrystä:

Seminaarin tavoitteena on rakentaa ja kehittää miespuolisen vähemmistön arkipäivän ymmärrystä sukupuolirajan yli naisvaltaisilla työpaikoilla (Opettaja 51–52/2002).

Pyytäisin opettajilta kysymyksiini vastauksia, jotka auttavat ymmärtämään huumeongelmaa Suomessa, näyttävät suomalaisten suhtautumisen aiheeseen –
– (Opettaja 11/2002).

Kahdessa Opettajan ilmoituksessa vedotaan kiinnostavuuteen sekä hyötyyn, jota lukijallekin koituisi tutkimuksesta sen valmistuttua. Toisessa näistä on ilmoitettu myös, mistä tuloksia voi lukea.

Uskon tutkimuksestani olevan hyötyä kaikille vanhemmille, jotka ovat kiinnostuneita ympäristön tilasta, luonnon hyvinvoinnista ja luontoarvojen välittämisestä lapsille (Opettaja 18/2003).
Vastaamalla saat lukea monen mielenkiintoisen elämäntarinan yhteenvedon Pinnistä (Opettaja 17/2002).

Muutamassa ilmoituksessa vedotaan myös asian tärkeyteen, mutta ei luvata mitään konkreettista parannusta tai kehitystä. Myös tarkempi perustelu siitä, miksi asia on tärkeä, puuttuu kokonaan.

Mielipiteesi ovat tärkeitä tutkimustyössä (Opettaja 6a/2003).
Palautteesi on tärkeää (Opettaja 43–44/2003).
Tiedämme aiheen olevan arka, mutta toivomme Sinun auttavan meitä tämän tärkeän asian tutkimisessa (MK 2/2000).

Neljässä ilmoituksessa kerrotaan, että vastaajien kirjoituksista on apua ja hyötyä tutkielmantekijälle. Tämä lienee muutenkin selvää, mutta ilmoituksissa halutaan vielä vedota lukijan auttamishaluun.

Pyytäisin opettajilta kysymyksiini vastauksia, jotka – – auttavat graduni kirjoittamisessa (Opettaja 11/2002).
Olet kullan arvoinen apu minulle (Regina 28.1.2002).
Siitä on kovasti minulle apua (Regina 22.1.2002).
Jos teillä on omakohtaisia kokemuksia ottaisimme niitä mielellämme vastaan niistä olisi paljon hyötyä (Regina 12.9.2002).

Auttaminen tai *apu* mainitaan muutenkin usein jollain tavalla monessa ilmoituksessa. Reginassa jopa 13 ilmoituksessa esiintyy *auttaminen* jossain muodossa, Me Kahdessa ja Opettajassa molemmissa 5 ilmoituksessa. Joissain ilmoituksissa se mainitaan jopa useampaan kertaan, esimerkiksi apua pyydettyä ja avusta kiitettävä.

Kaipaisin 13-16-vuotiaana lapsen saaneilta hieman *apua* (Regina 15.9.2003).
 Nyt tarvitsisimme teidän nuorten *apua*. – – Kiitämme kaikkia *avuliaita* nuoria
 etukäteen vaivannööstä (MK 6/2000).
Autathan minua aineiston keruussa? (Opettaja 38/2002)

Yhdessä ilmoituksessa houkuttimena on palkintojen arvonta. Se on harvinainen keino tällaisissa yksityishenkilöiden ilmoituksissa, mutta ehkäpä suhteellisen arvokkaat palkinnot houkuttelevat lukijoita vastaamaan. Ongelmana voi olla, että joku vastaaja lähettää keksityn tarinan palkinnon toivossa.

Liitä vastaukseesi myös ikäsi ja paikkakunta, jolla asut sekä halutessasi myös muut yhteystietosi, sillä kaikkien yhteystietonsa luovuttaneiden kesken arvotaan kaksi kosmetiikkatuotepakkausta (arvot: 20 euroa ja 24.60 euroa). (Regina 1.10.2002.)

Eräänlaisena perusteluna tai vetoamiskeinona voidaan pitää myös mainintaa siitä, että ilmoitukseen vastaaminen ei kestä kauan tai että vastaus saa olla lyhyt. Ainoastaan Opettaja-lehden ilmoituksissa (f 10) mainitaan vastausten pituudesta tai muusta ajankäyttöön liittyvästä asiasta; ehkäpä opettajia pidetään kiireisenä kohderyhmänä.

Jos siis olet kuvataidetta opettava luokanopettaja tai kuvataideopettaja vuosiluokilla 1–6 ja kiinnostunut osallistumaan tutkimukseeni *pienimuotoisella* haastattelulla, ota yhteyttä – –. Tutkimus sisältää noin *15 minuutin* haastattelun – –. (Opettaja 37/2003.)

Lomakkeeseen vastaaminen kestää *vain muutaman minuutin* (Opettaja 35/2003).

Lyhyetkin vastaukset ovat tervetulleita (Opettaja 51–52/2002).

Jos suinkin maltat käyttää ajastasi sen verran, että kirjoittaisit minulle joko sähköpostiini tai kotiosoitteeseeni – – (Opettaja 40/2002).

Kahdessa ilmoituksessa kerrotaan myös, mitä vastaukseen ei tarvitse laittaa. Sitä voi myös pitää yhtenä perustelukeinona. Vastaamiskynnys on ehkä matalampi, kun lukija tietää, ettei häneltä odotetakaan esimerkiksi arkaluontoisia tietoja. Tähän samaan perusteluryhmään voisi kuulua myös luottamuksellisuudesta, nimettömyydestä ja vastausten vapaamuotoisuudesta kertominen, joita on käsitelty erikseen luvuissa 4.3 ja 5.1.

Tutkimuksessa ei käsitellä arkaluontoisia tai henkilökohtaisia asioita (Opettaja 35/2003).

Emme tarvitse tietoa raiskauksesta, mutta kertoisitko ikäsi ja milloin raiskaus tapahtui (kk/v) (MK 6/2001).

5.4. Kiittäminen

Ilmoituksissa on tavallista kiittää vastaajaa jo etukäteen tai muuten ilmaista kiitollisuutta mahdollisesta avusta ja vaivannäöstä. Molemmissa nuortenlehdissä 14 ilmoituksessa on kiitetty jollain tavoin; 8:ssa siis ei ole ilmaistu kiitollisuutta. Opettaja-lehti poikkeaa nuortenlehdistä niin, että siinä kiittämättä jättäminen on hieman yleisempää kuin kiittäminen. Opettajan 20 ilmoituksessa kiitetään, 24:ssä ei.

Yleensä kiitetään vasta ilmoituksen lopussa. Kiittäminen tapahtuu *kiitos*-sanalla, ilmaisulla *olla kiitollinen* tai *kiittää*-verbillä. Usein kiitokseen liitetään myös sana *etukäteen*. Myös vahvistavia intensiteettiadverbeja kuten *todella* ja *erittäin* käytetään muutamassa ilmoituksessa. Ilmoituksissa kiitetään *avusta, vaivannäöstä, kertomuksista, vastauksista, kirjeistä, ajasta, mielenkiinnosta* jne.

Kiitos kaikille vastaajille jo etukäteen! (MK 1/2001)

Kiitämme kaikkia avuliaita nuoria etukäteen (MK 5/2000).

Kiittäen: – – (MK 4/2000)

Joissakin ilmoituksissa kiitollisuutta ilmaistaan jo kirjoituspyynnön yhteydessä, ja silloin käytetään *olisin kiitollinen jos* -ilmausta. Näiden ilmoitusten lopussa saatetaan kiittää vielä uudestaan. Tällaisia ilmoituksia, joissa kiitollisuutta osoitetaan kaksi kertaa, on Opettajassa kaksi, Reginassa kolme ja Me Kahdessa neljä.

Jos suinkin maltat käyttää ajastasi sen verran, että kirjoittaisit minulle joko sähköpostiin tai kotiosoitteeseeni vapaamuotoisesti missä ja millä tavoin musiikki- liikunta kuuluu opetukseesi, *olisin kiitollinen* ja mahdollisesti ottaisit sinuun yhteyttä jatkossa. *Kiitokset jo etukäteen!* (Opettaja 40/2002.)

Olisin todella kiitollinen, jos olisit valmis auttamaan minua. Tuhannet kiitokset jo etukäteen! (Regina 17.4.2002.)

Vain muutamassa ilmoituksessa kiitos kohdistuu suoraan yksikön 2. persoonalle. Sen sijaan kiitetään yleisesti tai kaikkia vastaajia, vaikka ilmoituksissa muuten puhuteltaisiinkin lukijaa. Henkilökohtaisemman sävyn saa kuitenkin esiin käyttämällä yksikön 2. persoonan omistusliitettä.

Olemme todella kiitollisia vaivannäöstäsi! (MK 6/01)
 Kiitos avustasi! (MK 11/00)
 Kiitos ajastasi ja mielenkiinnostasi! (Regina 28.5.2002.)

Paitsi että nuortenlehdissä kiitetään useammin kuin Opettaja-lehdessä, kiitokset ovat niissä myös vuolaampia. Ilmoituksissa käytetään adverbeja *erittäin*, *todella*, *suuresti* sekä typografisia keinoja, kuten isoja kirjaimia ja huutomerkkejä. Kahdessa saman henkilön laatimassa erilaisessa ilmoituksessa huomioidaan lisäksi kiitoksen yhteydessä asian arkaluontoisuus.

Olemme *todella* kiitollisia kaikista aiheeseen liittyvistä asioista! (Regina 14.2.2002.)
 Olisimme *erittäin* kiitollisia kaikesta avusta! (MK 3/2000)
 Kiitoksia sinulle *suuresti* joka vaivaudut auttamaan minua ja kertomaan vaikeasta ja raskaasta aiheesta minulle. (Regina 22.1.2002.)
 KIITOKSIA!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! (Regina 28.1.2002.)
 KIITOS ETUKÄTEEN VASTAUKSISTANNE! (Regina 1.1.2002.)

Toisissa ilmoituksissa ei ilmaista kiitollisuutta millään tavalla. Opettaja-lehdessä peräti joka toisessa ilmoituksessa ei kiitetä ollenkaan. Nämä ilmoitukset liittyvät sekä opettajan työhön (f 13) että henkilökohtaisiin, arkaluontoisiin asioihin (f 11), kuten alkoholiperheeseen ja työpaikkakiusaamiseen. Aiheella ei siis näy olevan yhteyttä kiittämiseen.

Nuortenlehdissä, etenkin Reginan keskustelupalstalla, kiittämättä jättäminen yhdistyy usein muutenkin huolimattomasti ja kiireellä laadittuun ilmoitukseen. Silti kiittäminen nuortenlehtien ilmoituksissa on yleisempää kuin Opettaja-lehdessä. Ehkäpä kiittäminen on joistakin ilmoituksista yksinkertaisesti unohtunut tai etukäteen kiittämistä ei pidetä tarpeellisena. Kiittäminen olisi kuitenkin tärkeää; kiitos on yleensä vastaajan ainoa palkkio vaivannäöstä.

5.5. Loppu-tervehdys, toimintaohje ja yhteystiedot

Henkilökohtaisen kirjeen muotoon kuuluu **loppu-tervehdys**, esimerkiksi neutraali *Terveisin, Ystävällisesti* tai *Ystävällisin terveisin* (Iisa – Piehl – Kankaanpää 1999: 339). Tutkielmantekijöiden ilmoitukset eivät kovin usein sisällä varsinaista loppu-tervehdystä, vaan ne lopetetaan kiittämällä, luottamuksellisuudesta kertomalla tai muilla edellä mainituilla ilmauksilla. Loppu-tervehdys löytyy jokaisen aineiston muutamasta ilmoituksesta. Eniten niitä esiintyy Reginan aineistossa, 7 ilmoituksessa. Loppu-tervehdykseksi lasken tässä myös ilmaukset kirjeiden odottamisesta ja muut kohteliaat toivotukset.

Terveisin MARI, HELI, PAULA ja ESSI (MK 3/2000)
 Ystävällisin terveisin – – (MK 3/2001)
 Ystävällisin terveisin, kertomuksia odotellen – – (Regina 25.9.2002)
 Hyvää syksyä toivoen: Pulassa olevat opiskelijat (Regina 27.10.2002)
 Keskustelemisiin tällä palstalla tai suoraan sähköpostiini: – – (Opettaja 10/2003).
 Odotamme innostuneesti kirjoitelmaasi ja kiitämme vaivannäöstä (Opettaja 46/2002).

Useimmiten ilmoitus lopetetaan **toimintaohjeella**: mihin vastaukset tulee lähettää, mihin mennessä niiden on oltava perillä, toivotaanko vastauksia sähköpostitse vai kirjeitse ja niin edelleen. Toimintaohje on helppo ja luonteva tapa lopettaa ilmoitus tarvitsematta keksiä mitään loppu-tervehdystä. Se esiintyy monesti myös loppu-tervehdyksen tai muiden ilmauksien lisäksi.

Kirjoittaa voit osoitteeseen: – – (MK 7/2001)
 Lähetä kirjeesi: – – (MK 2/2000)
 Pyydämme lähettämään kertomuksenne osoitteeseen: – – (Regina 18.11.2003)
 Lähetä sähköpostia osoitteeseen: – – tai kirjoita kirje: – – (Regina 20.8.2003)
 Kirjoitukset 30.5. mennessä alla olevaan osoitteeseen tai sähköpostiin (Opettaja 18/2003).

Luottamuksen syntymisen kannalta on myös oleellista, mitä **yhteystietoja** kerrotaan. Tavallisesti ilmoituksessa onkin kirjoittajan täydellinen nimi (etu- ja sukunimi) ja osoite sekä sähköpostiosoite. Opettaja-lehden ilmoituksissa annetaan yleensä hyvin tarkat yhteystiedot. Tutkielmantekijän nimi selviää kaikista ilmoituksista. Lisäksi annetaan joko sähköposti- tai postiosoite tai molemmat. Puhelinnumeronsa on antanut 8 ilmoittajaa. Viidessä ilmoituksessa kerrotaan myös titteli tai määräite ennen ilmoittajan nimeä:

Luokanopettajaksi opiskelevat – – (Opettaja 45/2003)
 kasv. ja hum. yo – – (Opettaja 18/2003)
 Professori, tutkimuksen johtaja – – (Opettaja 6a/2003)

Kun titteli tai muu vastaava ilmoitetaan yhteystiedoissa, esittäytyminen puuttuu yleensä ilmoituksen alusta. Muutamassa Opettajan ilmoituksessa mainitaan yhteystietojen ohessa oppilaitos sekä paikkakunta, jos postiosoite muuten puuttuu. Täsmälliset yhteystiedot antavat asiallisen ja luotettavan vaikutelman.

Nuortenlehdissä ei anneta aivan näin tarkkoja yhteystietoja. Toki niistäkin suurimmaksi osaksi löytyvät tekijöiden nimet, osoitteet ja sähköpostiosoitteet. Me Kaks -lehden yhdessä ilmoituksessa kerrotaan myös puhelinnumerot ja kahdessa ilmoituksessa tittelit. Kaikki tekijät eivät halua kuitenkaan antaa kaikkia tietojansa lehden palstalla eivätkä varsinkaan Internetissä. Me Kaks -lehden kahdessa ilmoituksessa on pelkkä tekijän etunimi, yhdessä taas vain sukunimi. Reginan palstallakin kolmessa ilmoituksessa kerrotaan vain ilmoittajan etunimi. Kolmessa ilmoituksessa edes tekijöiden etunimet eivät selviä, vaan niissä käytetään nimimerkkiä. Tämä ei ole kovin vakuuttavaa: vastaaja haluaa varmaankin tietää, kenelle henkilökohtaisia asioitaan kertoo.

Reginan ilmoitukset Internet-aineistona poikkeavat muista ilmoituksista siinä, että ilmoituksen alussa näkyy lähettäjäkentässä ilmoittajan nimi tai nimimerkki. Sitä näpäyttämällä saa näkyviin ilmoittajan sähköpostiosoitteen, johon vastauksia yleensä toivotaankin lähetettävän. Jos ilmoittajia on yksi, lähettäjäkentässä on tavallisesti tämän koko nimi tai vain etunimi. Kun ilmoittajia on kaksi, lähettäjäkenttään on laitettu joko molempien tekijöiden etunimet, toisen koko nimi tai toisen etunimi. Kolmessa ilmoituksessa käytetään nimimerkkiä.

Lähettäjä Anu ja Johanna 28. 5. 2002 klo 12:42:52: (Regina)

Lähettäjä päättötyö 18. 1. 2003 klo 20:07:05: (Regina)

Vaikka Reginan lähettäjäkentästä saakin esiin ilmoittajan sähköpostiosoitteen, on ilmoituksen loppuun tavallisesti liitetty tekijöiden yhteystiedot. Vain kahdesta nimimerkki-ilmoituksesta muut yhteystiedot puuttuvat kokonaan.

Tutkielmalla saattaa olla useita tekijöitä, mutta yleensä nuortenlehtien ilmoituksissa vain yhden tekijän yhteystiedot mainitaan. Se onkin ymmärrettävää, varsinkin

jos tekijöitä on useampia kuin kaksi. Näin yksi henkilö ikään kuin edustaa koko ryhmää. Lisäksi vastaukset halutaan ehkä keskittää yhteen osoitteeseen tai sähköpostiin. Monesti tutkielmaa varten perustetaankin oma sähköpostiosoite. Joissakin ilmoituksissa kerrotaan kuitenkin myös kaikkien tekijöiden nimet, mikä onkin kohteliasta. Opettaja-lehdessä kerrotaan tavallisesti kaikkien tekijöiden nimet ja yhteystiedot.

Yhteystiedoista voi päätellä myös, että ilmoitusten laatijat ovat eri puolelta Suomea. Me Kahden ilmoittajissa Mikkelistä on kolme, Rovaniemeltä ja Lahdesta kaksi tekijää. Muut ovat eri paikkakunnilta. Samoilta paikkakunnilta olevat eivät ole tehneet ilmoituksiaan keskenään samalla tavalla, vaikka saattavatkin opiskella samoissa oppilaitoksissa. Myös Reginan ilmoittajat tulevat ympäri Suomea. Samasta oppilaitoksesta, Kanneljärven opistosta, on kuitenkin kolme peräkkäistä ilmoitusta. Opiskelijat ovat varmasti olleet tietoisia toistensa ilmoituksista, mutta ilmoitukset ovat silti melko yksilöllisesti laadittuja. Joitain pieniä yhtäläisyyksiä niissä esiintyy, mutta yhtäläisyydet nuortenlehtien ilmoituksissa ovat muutenkin yleisiä.

6. PUHUTTELU JA PERSOONA

6.1. Puhuteltavan persoona

Tutkielmantekijöiden ilmoitukset ovat puhuteltavakeskeisiä, joten lukijan puhuttelu on niille luonteenomaista. Lukijaa puhutellaan useimmissa ilmoituksen osissa: kohde-ryhmää määriteltäessä, kirjoituspyynnön kehotuksissa ja kysymyksissä, lisätoivomusten yhteydessä sekä vastausten palautusohjeissa. Puhuttelua esiintyy siis kaikissa ilmoituksen osissa lukuun ottamatta tekijöiden esittäytymistä ja yhteystietoja.

Lukijaa puhutellaan tavallisesti **yksikön toisessa persoonassa**. Lukijaa sinutellaan Opettaja-lehden 38 ilmoituksessa, Reginan 18 ilmoituksessa ja Me Kahden 21 ilmoituksessa. Yksikön toista persoonaa käytetään erityisesti kirjoituspyyntöön liittyvissä kehotuksissa ja kysymyksissä:

Kirjoita minulle saduista omassa elämässäsi (Opettaja 4/2004).
Olisitko valmis jakamaan kokemuksiasi minulle? (Regina 17.4.2002)

Joskus *sinä*-pronominia kuitenkin vältetään; sen voi usein luontevasti jättää pois-kin ja käyttää pelkkää verbiä.

Millainen merkitys kiusaamisella on ollut elämäsi ja kuinka se on vaikuttanut omaan ammatinvalintaasi? (Opettaja 8–9/2003)

Luonnollisesti *sinä*-pronominin käyttöön vaikuttavat erilaiset lauserakenteet. Joissain lauseissa pronominin käyttö on välttämätöntä, esimerkiksi *toivoisin sinun kirjoittavan*. *Sinä*-pronominin voi kuitenkin kiertää käyttämällä sellaisia lauserakenteita, joissa se ei ole välttämätön. Eniten *sinä*-pronominia vältetään Reginan kirjepalstan ilmoituksissa: sitä on käytetty vain 10 ilmoituksessa. Me Kaks -lehden 14:ssä ja Opettaja-lehden 32 ilmoituksessa käytetään *sinä*-pronominia. Ilmoitukset, joissa *sinä*-pronominia ei ole käytetty, vaikuttavat muodollisemmilta ja etäisemmiltä kuin ne, joissa sitä on käytetty.

Toisissa ilmoituksissa *sinä*-pronominia taas korostetaan. Sillä ehkä haetaan tuttavallista ja läheisyyttä luovaa sävyä. Tällöin saatetaan vielä kohteliaisuuden ilmaisemiseksi käyttää isoa alkukirjainta:

Nyt pyytäisimme apua juuri *Sinulta*, jolla on omakohtaisia kokemuksia aiheesta (MK 2/2000).

Onko *Sinun* luokallasi tällaisia oppilaita? (Opettaja 18/2002)

Tällaisia typografisia keinoja *sinä*-pronominin korostamiseen käytetään Opettajan 4 ilmoituksessa ja kummankin nuortenlehden 3 ilmoituksessa. Usein *sinä*-pronomina on käytetty näissä vain kerran. Jos sitä on käytetty samassa ilmoituksessa monta kertaa, alkaa se tavallisesti joka kerta isolla alkukirjaimella. Yhdessä Reginan ilmoituksessa vain ensimmäinen *sinä* alkaa isolla kirjaimella. Yhdessä Me Kahden ilmoituksessa *sinä*-pronominia on käytetty peräti 7 kertaa, joista 5:ssä käytetään isoa alkukirjainta. Aina käyttö ei siis ole kovin johdonmukaista.

Myös **monikon toisen persoonan** käyttö lukijoita puhutellessa on melko yleinen nuortenlehdissä. *Te*-muodon käyttäminen luo hieman etäisemmän vaikutelman kuin *sinä*-muoto, sillä puhuttelu osoitetaan kaikille lukijoille yhden sijasta. Ehkäpä tätä eivät monet ilmoituksen laatijat ole tulleet ajatelleeksi: lukijan asemaan ei ole ehkä osattu asettua.

Opettajassa monikon toisen persoonan puhuttelemineen on harvinaista. Kolmessa ilmoituksessa alkutervehdys ja yhdessä kiitos on osoitettu kaikille lukijoille.

Kiitos jo etukäteen kertomuksistanne! (Opettaja 8–9/2003)

Varsinaisessa kirjoituspyynnössä monikon toista persoonaa käytetään kahdessa Opettajan ilmoituksessa. Lisäksi yhdessä jää epäselväksi, onko kyseessä monikon toinen persoona vai teitittelymuoto. Kaksi ”varmaa tapausta” on sellaisia, joissa käytetään sekaisin yksikön ja monikon toista persoonaa samassa ilmoituksessa.

Toivomme vapaamuotoisia pohdintojanne, kommenttejanne, kokemuksianne ja ajatuksianne seuraavankaltaisista asioista:

- Miten *koet* vuorovaikutuksen ja yhteistyön kollegoidesi välillä? (Opettaja 5/2002)

Nuortenlehdissä sitä vastoin toista persoonaa käytetään monikossa melkein yhtä yleisesti kuin yksikössäkin. Tavallista on, että näitä muotoja käytetään ilmoituksessa rinnakkain. Reginan 9 ilmoituksessa puhutellaan monikon toista persoonaa. Näistä viidessä käytetään sekaisin yksikön ja monikon toista persoonaa. Me Kahdessa monikon

toista persoonaa käytetään 7 ilmoituksessa, joista viidessä esiintyy lisäksi yksikön toista persoonaa.

Tarvitsisin *teidän* apuanne, eli jos olet sairastanut SYÖMISHÄIRIÖITÄ niin *kertoisitko* siitä minulle (MK 1/2000).

Olisi kiva, jos saisimme kuulla *teidän* kokemuksianne. Voit vastata nimettömästi. (Regina 27.10.2002).

Te-pronominia ei yleensä korosteta samalla tavalla kuin *sinä*-pronominia. Joskus sitä on kuitenkin toistettu ilmoituksessa, mikä lisää vaikutelmaa siitä, että lukijan asemaan ei ole asetettu riittävästi.

Nyt tarvitsisimme *teidän* nuorten apua. *Te*, joilla on omia kokemuksia ja tietoja aiheista, haluaisimme kuulla *teidän* omia tuntemuksianne, miltä se tuntui *teistä*, miten selvisitte siitä, tunteitanne ja ajatuksianne. (MK 6/2000.)

Seuraavaan asetelmaan on koottu aineistoittain ilmoitukset, joissa käytetään yksikön ja monikon toista persoonaa. Pois on rajattu ne tapaukset, joissa vain alkutervehdys on suunnattu koko kohderyhmälle, esimerkiksi *Hei kaikki saduista kiinnostuneet opettajat!* (Opettaja 4/2004). Näissä muutamassa ilmoituksessa muut osat oli kohdistettu yksikön toiselle persoonalle. Kohdat 1 ja 2 kertovat yksikön ja monikon toisen persoonan esiintymisestä aineistoissa yleensä. Kohdissa 3–6 on taas verrattu erilaisia tapauksia sen mukaan, kumpaa piirrettä niissä esiintyy. Piirteen esiintymisestä kertoo (+) ja sen puuttumisesta (–). Nuortenlehdet on tässä esitetty yhdessä (NL), jotta vertaaminen Opettajan aineistoon helpottuisi. Lisäksi esitetään vielä nuortenlehtien piirteet erikseen (Regina, MK), joten niitä voi verrata myös toisiinsa.

	Opettaja	NL	Regina	MK
1) yks. 2. (+)	38	39	18	21
2) mon. 2. (+)	3	15	9	6
3) yks. 2. (+) mon. 2. (+)	2	9	5	4
4) yks. 2. (+) mon. 2. (–)	36	27	13	14
5) yks. 2. (–) mon. 2. (+)	1	6	4	2
6) yks. 2. (–) mon. 2. (–)	5	–	–	–

Nuortenlehdissä käytetään siis aina jompaakumpaa näistä persoonista lukijaa puhuteltaessa (kohta 6). Nuortenlehdet eivät myöskään juuri eroa toisistaan. Opettaja-lehdessä käytetään joskus muitakin persoonia.

Teitittely on Suomessa nykyään melko harvinaista, ja myös tutkielmantekijöiden ilmoituksissa yleensä sinutellaan lukijaa. Ainoastaan kahdessa ilmoituksessa lukijaa teititellään; molemmat tapaukset ovat Opettaja-lehdessä. Toisessa kohderyhmänä ovat rehtorit ja kirjoittajana on miespuolinen graduntekijä. Toisessa puolestaan etsitään kirjallisuuden opettajia ja ilmoituksen laatija on virolainen yliopisto-opiskelija. Aiheet ilmoituksissa koskevat opettajien työpaikkakiusaamista sekä huumeongelmaa käsitteleviä nuortenkirjoja. Teitittelyä pidetään varmasti yleensä liian muodollisena ilmoituksiin. Sillä saadaan kuitenkin aikaan kohtelias ja kunnioittava sävy:

Oletteko lukenut seuraavia romaaneja: – –? (Opettaja 11/2002)

Olisin kiitollinen jos *Te, ala-asteen rehtori, voisitte* kirjoittaa minulle vapaamuotoisen kirjeen, jossa *halutessanne* myös nimettömänä *kertoisitte*. minkä laajuinen ongelma työpaikkakiusaaminen opettajien keskuudessa *mielestänne* on (Opettaja 5/2002).

6.2. Puhuttelun kiertäminen

Muutamassa ilmoituksessa vältetään lukijan puhuttelua. **Kolmannen persoonan** käyttö on yksi näistä tavoista kiertää puhuttelu. Tavallisinta on käyttää geneeristä kolmatta persoonaa, ja tästä löytyy esimerkkejä jokaisesta aineistosta, myös nuortenlehdistä:

Kirjeet *voi* lähettää nimettöminä ja käsittelen ne luottamuksellisesti (Opettaja 18/2003).

Kuvauksia toivotaan sähköpostitse osoitteeseen – –, josta *saa* tarvittaessa myös kurssiohjelman ja ilmoittautumistiedot (Opettaja 51–52/2002).

Vapaamuotoiset kirjeet *voi* lähettää osoitteeseen: – – (Opettaja 49–50/2002).

– – voit auttaa meitä lähettämällä aineisoa sähköpostitse tai kirjeitse ja tietenkin tänne [kirjepalstalle] *voi* myös jättää niitä! (Regina 14.2.2002)

Tarvittaessa meille *voi* myös soittaa: – – (MK 6/2001).

Kirjeet ovat luottamuksellisia *eikä* henkilöllisyyttäsi *tarvitse* paljastaa – – (MK 3/2001).

Geneerinen kolmas persoona esiintyy siis yleensä ilmoituksen lopussa esimerkiksi palvelusohjeiden yhteydessä. Muuten ilmoitus on yleensä kohdistettu toiselle persoonalle eli siinä puhutellaan lukijaa tavalliseen tapaan. Kaikki ilmoituksissa geneerisesti käytettävät verbit ovat modaaliverbejä.

Geneerisen kolmannen persoonan lisäksi Opettaja-lehden kahdessa ilmoituksessa käytetään kolmatta persoonaa muulla tavalla:

Tutkimus kohdistuu erityisesti perusopetuksen (luokat 1–9) opettajiin, mutta myös muut opettajat *voivat* vastata kyselyyn (Opettaja 35/2003).

Etsin pro gradu -tutkielmaani varten kaupungissa asuvia vanhempia, jotka *voisivat* kirjoittaa minulle omista luontoon liittyvistä kokemuksistaan. Toivon, että vanhemmat *pohtisivat*, mitä käsityksiä heillä on ympäristökasvatuksesta ja mitä merkitystä ympäristökasvatuksella on arkielämässä. (Opettaja 18/2003.)

Näille kahdelle ilmoitukselle on yhteistä se, että ne on laadittu kokonaan kaikenlaista puhuttelua kiertävällä tavalla. Kolmannen persoonan lisäksi niissä käytetään muun muassa passiivia. Sävy on etäinen ja muodollinen.

Kolmatta persoonaa käytetään myös lisäksi joskus ilmoituksen alussa aihetta esiteltäessä tai määriteltäessä. Kohderyhmä kerrotaan tällöin kolmatta persoonaa käyttämällä, minkä jälkeen siirrytään puhuttelemaan lukijaa:

Jokainen musiikkia opettava kokee työssään tähtihetkiä, hetkiä jolloin tuntee onnistuneensa. Milloin sinä tunsit onnistuneesi? (Opettaja 45/2003)

Myös **passiivia** käytetään joskus, kun halutaan välttää lukijan puhuttelu. Sekin on ilmoituksissa harvinainen keino ja esiintyy vain kahdessa Opettajan ilmoituksessa:

Toivon, että kirjoituksissa *käsiteltäisiin* mm. seuraavia teemoja: – – (Opettaja 18/2003).

Kurssin johtaja toivoo saavansa etukäteen seminaaria varten miesten tai naisten kuvauksia, joissa *kerrotaan*, millaisiin ongelmatilanteisiin miehet ovat työpaikoillaan joutuneet ja millaisia ratkaisuja näihin tapauksiin on löydyntynyt (Opettaja 51–52/2002).

Kolmessa Opettajan ja yhdessä Me Kahden ilmoituksessa puhuttelun sijasta käytetään **predikaatitonta** lausetta. Kaikissa näissä on kyseessä vastausten palautusohje. Yhdessä Opettajan ilmoituksessa on muutenkin vältetty puhuttelua, ja siinä toimintaohje on melko pitkä predikaatiton lause. Kolmessa ensimmäisessä esimerkissä ilmoituksen muissa osissa on käytetty yksikön toista persoonaa. Palautusohje on näissä melko lyhyt:

Kirjoitelmat osoitteeseen: -- (Opettaja 46/2003).

Kirjeet osoitteeseen: -- (MK 1/2001)

Vastaukset 20.5. mennessä postitse -- (Opettaja 17/2002)

Kirjoitukset 30.5. mennessä alla olevaan osoitteeseen tai sähköpostiin (Opettaja 18/2003).

Myös *minen*-substantiivia käyttämällä saadaan aikaan puhuttelun kiertäminen. Tätä keinoa ei ole kuitenkaan käytetty kuin kahdessa Opettajan ilmoituksessa:

Lomakkeeseen vastaaminen kestää vain muutaman minuutin (Opettaja 35/2003).

Nimen ilmoittaminen on vapaaehtoista (Opettaja 1–2/2002).

6.3. Kirjoittajan persoona

Kirjoittajan oma persoona eli yksikön tai monikon ensimmäinen persoona esiintyy lähes kaikissa ilmoituksissa. Se tulee esiin varsinkin ilmoituksen alussa, kun tekijät esittelevät itsensä ja tutkielmansa aiheen (luvut 3.2. ja 3.3.). Lisäksi kirjoittajan persoona näkyy varsinaisessa kirjoituspyynnössä muun muassa verbeissä, jotka ilmaisevat kirjoittajan subjektiivista tarvetta tai toivetta. Ilmoituksissa yleisiä verbejä ovat esimerkiksi *tarvita*, *haluta*, *kaivata*, *hakea*, *toivoa* ja *pyytää*.

-- *tarvitsemme* tutkimustamme varten juuri Sinun kokemuksiasi ja tunteuksiasi. (MK 6/2001).

Haluaisimme omakohtaisia kokemuksia siitä, kuinka huumeet ovat jollakin tavalla vaikuttaneet elämääsi (MK 2/2001).

Haen kokemuksia sinulta, joka olet joutunut kiusaamisen uhriksi (MK 1/2001).

Pyydän myös mainintaa, jos saan käyttää niitä [runoja ja piirustuksia] sellaisinaan työni täytteenä (MK 1/2001).

Myös predikatiivi-ilmausta käyttämällä kirjoittaja voi osoittaa omaa suhtautumistaan asiaan. Kolmessa Me Kahden ilmoituksessa tällä tavalla ilmaistaan kiitollisuutta, yhdessä kiinnostuneisuutta.

Olisin kiitollinen jos kertoisit minulle kokemuksistasi (MK 5/2001).
Olisimme kiinnostuneita saamaan kirjeitä kokemustesi pohjalta – – (MK 3/2000).

Tutkielmantekijöiden ilmoitukset ovat kuitenkin pääasiassa puhuteltavakeskeisiä, joten kirjoittajan persoonaa ei tarpeettomasti korosteta. Joskus harvoin kirjoittaja kertoo omasta suhteestaan tutkittavaan aiheeseen:

Olen itse seurannut väkivallan eri muotoja jo pienestä asti, siksi aihe kiinnostaa myös henkilökohtaisella tasolla (Regina 14.11.2002).
 Aihe on arkaluontoinen, mutta omakohtaisen kokemuksen pohjalta haastattelen sinua hienovaraisesti ja luottamuksellisesti (Opettaja 10/2003).

Aiheen omakohtaisuutta korostamalla pyritään luomaan luottamuksellista suhdetta vastaajaan.

6.4. Kirjoittajan persoonan kiertäminen

Nuortenlehtien jokaisessa ilmoituksessa käytetään ensimmäistä persoonaa eli *minä-* tai *me-*muotoa. Myös Opettaja-lehden 42 ilmoituksessa esiintyy ensimmäinen persoona, eli vain kahdesta se varsinaisesti puuttuu. Kuitenkin Opettajan ilmoituksissa pelkkää ensimmäistä persoonaa käytetään kirjoittajan kuvaamiseen vain 32 ilmoituksessa. Muissa ilmoituksissa on mukana jonkinlaista kirjoittajan persoonan kiertämistä.

Passiivia käytetään Opettajan 9 ilmoituksessa. Suurin osa (f 7) on kuitenkin sellaisia, joissa ensimmäistä persoonaa käytetään muissa osissa ilmoitusta, mutta luottamuksellisuudesta kerrotaan passiivimuodossa. Tällä tavoin passiivia käytetään myös Reginan 11:ssä ja Me Kahden 7 ilmoituksessa.

– – kaikki kirjeet *käsitellään* luottamuksellisesti (Opettaja 49–50/2002).
 Kaikki kirjoitelmat *tullaan käsittelemään* luottamuksellisesti (Opettaja 17/2002).

– – kirjeesi *käsitellään* luottamuksellisesti (Regina 20.8.2003).

Kun passiivin käyttö tässä osassa ilmoitusta on näinkin yleinen (yhteensä 25 ilmoituksessa), sitä voidaan pitää vakiintuneena ilmauksena. Sillä ei ehkä tietoisesti pyritä kirjoittajan persoonan kiertämiseen, vaikka sellainen vaikutelma siitä saattaa syntyäkin.

Muunlainen passiivin käyttö kirjoittajaa tarkoittamassa on harvinaisempaa. Sitä ei esiinny kuin yhdessä Reginan sekä kolmessa Opettajan ilmoituksessa. Näissä Opettajan ilmoituksissa on muutenkin yritetty välttää persoonan käyttöä.

Olen tekemässä kasvatustieteen aineopintojen proseminarityötä, jossa koulun integraatiokehitystä *tarkastellaan* eri sidosryhmien kautta (Opettaja 10/2003).

Tutkimuksessa *ei käsitellä* arkaluontoisia tai henkilökohtaisia asioita (Opettaja 35/2003).

Kurssilla *käsitellään* koulun sukupuolirooleja ja niiden heijastumista työyhteisön toimintaan. Erityisesti *pohditaan* opettajainhuoneiden vinoutuneen sukupuolijakautuman merkitystä – –. Kuvia *toivotaan* sähköpostilla. (Opettaja 51–52/2002.)

– – kaikkien yhteystietonsa luovuttaneiden kesken *arvotaan* kaksi kosmetiikkapakkausta (Regina 1.10.2002).

Passiivia näkyy käytettävän siis eniten verbin *käsitellä* yhteydessä.

Nuortenlehdissä kirjoittajan persoonaa ei kierretä muulla tavoin kuin passiivilla, mutta Opettajan ilmoituksissa esiintyy myös kolmannen persoonan käyttöä. Se on kuitenkin harvinainen keino, jota käytetään vain kolmessa ilmoituksessa. Niissäkin on lisäksi käytetty ensimmäistä persoonaa tai passiivia. Kolmatta persoonaa käytetään, kun halutaan korostaa tutkimuksesta vastaavaa tahoja. Kuitenkin ilmoituksen laatijana on usein vain yksi henkilö edustamassa koko ryhmää.

Oulun yliopiston tutkijat keräävät empiiristä aineistoa pedagogisesta johtamisesta ja siihen liittyvistä asioista. – – *Kiitämme* avustasi. (Opettaja 6a/2003.)

Kurssin johtaja toivoo saavansa etukäteen seminaaria varten miesten ja naisten kuvia – –. Kuvia *toivotaan* sähköpostilla – –. (Opettaja 51–52/2002.)

Yhdessä näistä kolmatta persoonaa käytetään geneerisesti. Ilmoituksessa on muutoin käytetty yksikön ensimmäistä persoonaa.

Jos sinua *voi* haastatella, anna yhteystietosi (Opettaja 20/2002).

Persoonattomia ovat myös ilmaukset *olisi hyvä* ja muut vastaavat, joita käytetään varsinkin nuortenlehdissä. Sekä Reginassa että Me Kahdessa on neljä tällaista ilmausta. Opettajassa esiintyy vain yksi *olisi tarkoitus* -ilmaus.

Voit pysyä nimettömänä, mutta *olisi mukava* jos kertoisit kuinka vanhana olet lapsen saanut (Regina 15.9.2003).

Olisi kiva, jos saisimme kuulla teidän kokemuksianne (Regina 27.10.2002).

– ikäsi ja sukupuolesi *olisi hyvä* tietää (MK 1/2001).

Olisi hienoa, jos pystyisit lähettämään myös valokuvia itsestäsi ennen ja jälkeen sairauden (MK 1/2000).

Haastattelut *olisi tarkoitus* toteuttaa vuoden 2003 ensimmäisten kuukausien aikana (Opettaja 49–50/2002).

7. MODUKSET JA MODAALISET VERBIT

7.1. Imperatiivi

Instruktiiviselle tekstityypille ominaista on imperatiivin ja muiden käskevien ilmausten käyttö (Werlich 1983: 122). Myös tutkielmantekijöiden ilmoituksissa yksi tavallisimmista kirjoituspyynnön esittämiskeinoista on imperatiivin käyttö. Varsinaisen kirjoituspyynnön lisäksi imperatiivia voidaan käyttää lisätoivomusten ja palautusohjeiden yhteydessä. Eri aineistojen välillä on eroja imperatiivien määrässä, käytetyissä verbeissä sekä siinä, missä osissa ilmoitusta imperatiivia yleisimmin käytetään.

Opettaja-lehdessä imperatiivin käyttö on hyvin yleistä. Imperatiivia esiintyy 29 ilmoituksessa, yhteensä 61 kertaa. Nuortenlehdissä sitä esiintyy huomattavasti vähemmän. Me Kaks -lehdessä on käytetty imperatiivia vain 10 ilmoituksessa, yhteensä 15 kertaa. Reginassa imperatiivimuodot ovat vieläkin harvinaisempia: 7 ilmoituksessa, 13 kertaa. Kun nuortenlehtien tulokset lasketaan yhteen, voidaan verrata Opettajan ja nuortenlehtien imperatiivinkäyttöä:

	Opettaja	Nuortenlehdet
Imperatiivimuotoja sisältävät ilmoitukset	29	17
Imperatiivimuotojen frekvenssi	61	28

Syyt imperatiivin erilaiseen käyttöön nuortenlehtien ja Opettaja-lehden ilmoituksissa johtunevat sekä ilmoitusten laatijoista että kohderyhmästä. Nuortenlehdissä imperatiivia saatetaan välttää, sillä se voi vaikuttaa liian käskevältä ja suoralta. Nuorilla opiskelijoilla ei ehkä ole toisiin nuoriin sellaista auktoriteettia, että käskymuoto tuntuisi luontevalta. Pynnön esittämiseen käytetään suostuttelevampia, ilmausta pehmentäviä keinoja, kuten konditionaalia.

Opettaja-lehden opiskelijat taas ovat yliopisto-opiskelijoita, ja ilmoitusten kohderyhmänä ovat opettajat. Nämä ovat ehkä tottuneet suoriin tehtävänantoihin, joten kaikenlaista kiertelevyyttä vältetään. Imperatiivi on sopiva keino ilmaista asia tarkasti ja

täsmällisesti. Opettaja-lehdessä imperatiivia käytetään yhtä paljon opettajan työhön liittyvissä kirjoituspyynnöissä kuin henkilökohtaisiin asioihinkin liittyen. Aiheella ei siis näytä olevan vaikutusta imperatiivin käyttöön, vaikka voisi kuvitella, että arkoihin ja henkilökohtaisiin aihepiireihin ei liittyisi kovin suoria ja käskeviä keinoja.

Aineistojen välillä on myös eroja siinä, kuinka monta kertaa imperatiivia on käytetty yhdessä ilmoituksessa. Seuraavassa asetelmassa vertailen imperatiivimuotojen frekvenssejä tästä näkökulmasta. Vasemmanpuoleinen sarake kertoo imperatiivien määrän yhdessä ilmoituksessa. Sen jälkeen tulevat näiden esiintymät; kuinka monta tällaista ilmoitusta kussakin aineistossa esiintyy:

Imperatiivimuotojen määrä/ ilmoitus	Ilmoitusten lukumäärä:		
	Opettaja	Regina	Me Kaks
0	15	15	12
1	13	3	6
2	8	3	3
3	5	–	1
4	1	1	–
5	–	–	–
6	1	–	–
7	1	–	–

Kaikissa aineistoissa yleisintä on käyttää yhtä tai kahta imperatiivi-ilmausta samassa ilmoituksessa, silloin kun imperatiivia ylipäänsä käytetään. Opettaja-lehdessä käytetään joskus useampiakin. Seuraava esimerkki on ilmoituksesta, jossa on käytetty jopa 7:ää imperatiivi-ilmausta.

Palaa, luokanopettaja, menneisiin työvuosiisi ja kerro minulle oppilaasta, joka on jäänyt lähtemättömästi mieleesi. Kuvaile häntä elävästi. Kerro, miksi hän vaikutti sinuun niin voimakkaasti, että muistat hänet vielä vuosienkin jälkeen. Kerro myös kauanko siitä on, kun opetit kyseistä oppilasta. – – Voit vastata nimettömänä, mutta kerro kuitenkin ikäsi ja sukupuolesi. Vastaa joko sähköpostilla tai kirjeellä – –. (Opettaja 1–2/2004.)

Nuortenlehdissä imperatiivi on kaiken kaikkiaan harvinainen, eikä sitä käytetä yhdessäkään ilmoituksessa neljää kertaa useammin.

Opettaja-lehdessä esiintyvistä imperatiiveista 28 liittyy varsinaiseen kirjoituspyyntöön. Kymmenen niistä esiintyy lisätoivomusten ja 23 palautus- tai toimintaohjeiden yhteydessä. Me Kaks -lehden ilmoituksissa imperatiivi liittyy yhtä usein kirjoituspyyntöön kuin lisätoivomuksiinkin (molemmissa f 6). Huomioitavaa on kuitenkin, että Me Kahdessa lisätoivomukset ovat muutenkin yleisempiä kuin muissa aineistoissa. Palautusohjeisiin Me Kaks -aineiston imperatiivi liittyy kolme kertaa. Reginassa taas kirjoituspyyntöön (f 5) ja palautusohjeisiin (f 6) liittyvät imperatiivit ovat lähes yhtä yleisiä. Lisätoivomuksissa imperatiivisia esiintyy Reginan aineistossa vain kaksi kertaa.

Eri verbien esiintyminen imperatiivissa vaihtelee aineistoittain. Opettaja-lehdessä eri verbejä on käytetty eniten, kun taas nuortenlehtien verbivalikoima on suppeampi. Seuraavista asetelmista käyvät ilmi varsinaisiin **kirjoituspyyntöihin** liittyvät verbit ja niiden frekvenssit eri aineistoissa:

	Verbi	f
Opettaja	<i>kirjoita</i>	13
	<i>kerro</i>	11
	<i>käsittele</i>	1
	<i>pohdiskele</i>	1
	<i>kuvaile</i>	1
	<i>palaa (menneisiin)</i>	1
Me Kaks	<i>kerro</i>	4
	<i>kirjoita</i>	2
Regina	<i>kerro/kertokaa</i>	5

Lisätoivomuksiin liittyvissä verbeissä ei esiinny niin suurta vaihtelua aineistojen välillä kuin kirjoituspyynnön yhteydessä:

	Verbi	f
Opettaja	<i>liitä</i>	5
	<i>kerro</i>	4
	<i>merkitse</i>	1
Me Kaks	<i>liitä</i>	6
	<i>kertokaa</i>	2
Regina	<i>liitä</i>	1

muista

1

Palautusohjeiden imperatiiveissa eroa on jälleen Opettaja-lehden ja nuortenlehtien välillä. Opettaja-lehdessä verbivalikoima on monipuolisempi:

	Verbi	f
Opettaja	<i>lähetä</i>	10
	<i>ota (yhteyttä)</i>	5
	<i>ilmoita</i>	3
	<i>palauta</i>	1
	<i>anna (yhteystietosi)</i>	1
	<i>liitä</i>	1
	<i>kerro</i>	1
	<i>vastaa</i>	1
Me Kaks	<i>lähetä</i>	2
	<i>rajaa</i>	1
Regina	<i>lähetä/lähettäkää</i>	4
	<i>ottakaa</i>	1
	<i>kysykää</i>	1

Opettaja-lehden runsaampi verbivalikoima on odotuksenmukainen, koska aineistossa esiintyy muutenkin imperatiivia enemmän kuin muissa aineistoissa.

Huomioitavaa on myös se, että nuortenlehdissä käsky tai kehoitus on usein kohdistettu monikon toiselle persoonalle: *kertokaa, lähettäkää, kysykää, ottakaa*. Tästä syntyy erilainen vaikutelma kuin yksikön toisen persoonan puhuttelusta: pyyntö kohdistuu kaikille lukijoille eikä kenellekään henkilökohtaisesti.

7.2. Konditionaali

Konditionaalia voi käyttää kohteliaan ilmoituksen, pyynnön tai kysymyksen esittämisessä. Aarni Penttilän (1963) mukaan kohtelias sävy perustuu lausumattomaan ehtoon, joka lieventää ilmausta. Joissain fraaseissa tällainen ehto on aikoinaan ollut todella olemassa, esimerkiksi puheenvuoron avauksen konditionaalifraaseihin on joskus liitetty fraasi ”jos sallinette” tai ”jos sallitaan”. (Yli-Vakkuri 1986: 201).

Tutkielmantekijöiden ilmoituksissa on tavallista käyttää konditionaalia pyynnön esittämisessä, lieventämässä ja pehmentämässä pyyntöä, eli kohteliaisuusfunktiossa. Eri aineistoissa konditionaalimuotojen määrä vaihtelee. Nuortenlehdissä konditionaalien käyttö on jopa kaksi kertaa yleisempää kuin Opettaja-lehdessä. Nuortenlehdet eivät eroa toisistaan; Reginassa konditionaalia on käytetty 20 ilmoituksessa, Me Kahdessa 19:ssä. Esiintymiä Reginassa on 41, Me Kahdessa 43. Seuraavassa asetelmassa on Opettaja- ja nuortenlehtiaineistojen konditionaalien käytön vertailua. Mukaan on otettu vain sellaiset konditionaalimuodot, joiden funktio on ilmauksen lieventäminen ja pehmentäminen.

	Opettaja	Nuortenlehdet
Konditionaalien sisältävät ilmoitukset	18	39
Konditionaalimuotojen frekvenssit	39	82

Aineistojen välillä on myös eroja siinä, kuinka monta kertaa konditionaalia on käytetty yhdessä ilmoituksessa. Vertailen tätä seuraavaksi. Vasemmassa sarakkeessa ovat konditionaalien frekvenssit yhdessä ilmoituksessa. Lehtisarakeissa näkyvät tällaisten ilmoitusten määrät kussakin aineistossa.

Konditionaalimuotojen määrä/ ilmoitus	Ilmoitusten lukumäärä:		
	Opettaja	Regina	Me Kaks
0	26	2	3
1	9	8	4
2	4	8	11
3	2	–	1
4	1	3	1
5	–	1	2
6	2	–	–

Nuortenlehtien ilmoituksissa käytetään useimmin kahta konditionaalimuotoa, kun taas Opettajassa – silloin kun konditionaalia ylipäänsä käytetään – tavallisinta on käyttää vain yhtä konditionaali-ilmausta. Sen sijaan yllättävää on, että myöskään nuorten-

lehdissä ei ole kovin yleistä käyttää runsaasti konditionaali-ilmauksia yhdessä ilmoituksessa. Niitä vain käytetään tasaisesti lähes kaikissa ilmoituksissa. Opettajan kaksi kuuden konditionaalimuodon sisältävää ilmoitusta ovatkin ennätyselliset; niin suurta määrää konditionaaleja ei käytetä yhdessäkään nuortenlehti-ilmoituksessa.

Konditionaalit liittyvät lähes yksinomaan varsinaisiin kirjoituspyyntöihin. Joissakin ilmoituksissa sitä käytetään myös lisätoivomusten yhteydessä, esimerkiksi Me Kaks-lehdessä, jossa lisätoivomukset ovat yleisiä. Myös Opettaja-lehdessä haastattelupyynnön ilmoituksen lopussa esitetään joskus konditionaalissa.

Konditionaalia voidaan käyttää sekä ensimmäisessä että toisessa persoonassa. Tämä riippuu pyynnön esittämistavasta: siitä, korostetaanko lähettäjä vai vastaanottajaa.

Haluaisimme tietää, mikä vaikutti ammatinvaihtosi. (Opettaja 43–44/2003)
Kirjoittaisitko minulle ja osallistuisitko myös haastatteluun? (Opettaja 34/2003)

Opettaja-lehdessä ensimmäistä persoonaa on käytetty 17 kertaa, Reginassa niinkään 21 kertaa sekä Me Kahdessa 18 kertaa. Opettajassa on käytetty 14 kertaa toisen persoonan konditionaalia, Reginassa 15 kertaa ja Me Kahdessa 19 kertaa. Ensimmäisen ja toisen persoonan käytön suhde on siis kaikissa aineistoissa hyvin samantapainen; ensimmäisen persoonan konditionaali on hieman tavallisempi. Kirjoittajaan itseensä viitattaessa konditionaali ja indikatiivi ovatkin ainoat vaihtoehdot, kun taas lukijaa voidaan puhutella näiden lisäksi myös imperatiivilla käyttämällä.

Harvemmin on käytetty lisäksi kolmatta persoonaa ja passiivia. Kolmas persoona selittyy eri aineistoissa hieman eri tavoilla. Seuraavan esimerkin ilmoituksessa lukijasta käytetään kolmatta persoonaa sekä passiivia, ja tässä samassa ilmoituksessa esiintyy useita eri verbejä konditionaalissa.

Etsin pro gradu -tutkielmaani varten kaupungissa asuvia vanhempia, jotka voisivat kirjoittaa minulle omista luontoon liittyvistä kokemuksistaan. Toivon, että vanhemmat pohtisivat –. Toivon, että kirjoituksissa käsiteltäisiin –. (Opettaja 18/2003.)

Nuortenlehdissä käytetään taas usein kolmannen persoonan ilmauksia *olisi hyvä, olisi kiva* ja muita vastaavia.

Seuraavasta asetelmasta käyvät ilmi ensimmäisen persoonan eli *minä-* tai *me-*muodon konditionaalissa esiintyvät verbit aineistoittain ja niiden frekvenssit:

	Verbi	f
Opettaja	<i>toivoa</i>	5
	<i>haluta</i>	4
	<i>pyytää</i>	3
	<i>olla (kiitollinen)</i>	2
	<i>haastatella</i>	1
	<i>ottaa</i>	1
	<i>voida</i>	1
Me Kaks	<i>olla (kiitollinen/kiinnostunut)</i>	6
	<i>haluta</i>	5
	<i>tarvita</i>	4
	<i>kaivata</i>	1
	<i>pyytää</i>	1
	<i>toivoa</i>	1
Regina	<i>haluta</i>	6
	<i>olla (kiitollinen tms.)</i>	4
	<i>toivoa</i>	4
	<i>kaivata</i>	3
	<i>tarvita</i>	2
	<i>ottaa</i>	1
	<i>saada</i>	1

Yleisimpiä, kaikissa aineistoissa esiintyviä 1. persoonan konditionaaliverbejä on siis vain kolme: *toivoa*, *haluta* sekä *olla kiitollinen*. Useimmat verbit ovat kirjoittajan tahtoon liittyviä. Myös jokunen tutkimuksen toteuttamiseen liittyvä verbi on konditionaalissa, esimerkiksi *haastatella*.

Toisen persoonan eli *sinä-* ja *te-*muodon konditionaalissa esiintyvät verbit aineistoittain ja niiden frekvenssit näkyvät seuraavasta asetelmasta:

	Verbi	f
Opettaja	<i>kirjoittaa</i>	5
	<i>kertoa</i>	2
	<i>olla (halukas, ystävällinen)</i>	2
	<i>haluta</i>	1
	<i>ilmaista</i>	1

	<i>mainita</i>	1
	<i>osallistua</i>	1
	<i>voida</i>	1
Me Kaks	<i>kertoa</i>	7
	<i>kirjoittaa</i>	3
	<i>olla (ystävällinen)</i>	2
	<i>jaksaa</i>	1
	<i>liittää</i>	1
	<i>lähettää</i>	1
	<i>mainita</i>	1
	<i>pystyä</i>	1
	<i>vastata</i>	1
	<i>voida</i>	1
Regina	<i>kertoa</i>	7
	<i>voida</i>	3
	<i>olla (valmis)</i>	2
	<i>vastata</i>	2
	<i>kirjoittaa</i>	1

Kaikissa aineistoissa esiintyvät siis 2. persoonan konditionaalimuodossa verbit *kirjoittaa*, *kertoa*, *voida* sekä *olla*. *Olla*-verbi saa kuitenkin eri aineistoissa eri määritteitä.

Kolmannen persoonan konditionaaliin liittyviä verbejä ei ole niin runsaasti kuin ensimmäiseen ja toiseen persoonaan liittyviä. Ne on poimittu tähän siinä muodossa, kuin ne tekstissä esiintyvät:

	Verbi	f
Opettaja	<i>olisi (tarkoitus, tietoa)</i>	3
	<i>helpottaisi</i>	1
	<i>pohtisivat</i>	1
	<i>sopisi</i>	1
	<i>voisi</i>	1
Me Kaks	<i>olisi (hyvä, hienoa, kiva)</i>	4
	<i>pitäisi</i>	1
	<i>voisi</i>	1
Regina	<i>olisi (hyötyä, kiva, mukava, tärkeää)</i>	4
	<i>voisi</i>	1

7.3. Yhteenveto: imperatiivin ja konditionaalien käytön vertailua

Seuraavassa asetelmassa verrataan imperatiivin ja konditionaalien käyttöä Opettaja- ja nuortenlehtiaineistoissa. Nuortenlehtien ilmoitukset on laskettu yhteen, eli molempiin ryhmiin kuuluu 44 ilmoitusta.

Ensimmäiset kaksi kohtaa sisältävät kaikki ilmoitukset, joissa esiintyy imperatiivia (kohta 1) tai konditionaalia (kohta 2). Kohdissa 3–6 ovat ilmoitukset sen mukaan, esiintyykö niissä konditionaalia ja imperatiivia, vain toista tai ei kumpaakaan. Piirteen esiintymistä kuvaa +, sen puuttumista puolestaan –.

Ilmoitukset (f) jotka sisältävät:	Opettaja	Nuortenlehdet
1) imp. +	29	17
2) kond. +	18	39
3) imp. + kond. +	10	13
4) imp. + kond. –	19	4
5) imp. – kond. +	8	26
6) imp. – kond. –	7	1

Kuten jo edellisistä luvuista kävi ilmi, konditionaali näyttää hyvin yleiseltä nuortenlehdissä. Toki myös imperatiivia käytetään nuortenlehdissä mutta harvoin siten, että samassa ilmoituksessa ei olisi myös konditionaalia. Konditionaali puuttuu kokonaan vain viidestä nuortenlehden ilmoituksesta.

Opettaja-lehden ilmoituksissa suositaan selvästi imperatiivia. Konditionaaliakin on kuitenkin jonkin verran käytetty, ja näyttääkin siltä, että Opettaja-lehdessä eri muotojen käyttö on hieman tasaisempaa kuin nuortenlehdissä.

7.4. Modaaliset verbit

Modaaliset verbit ovat tyypillisiä instruktiiviselle tekstityypille (Werlich 1983: 122). Modaalisista verbeistä tutkielmantekijöiden ilmoituksissa tavallisin on *voida*. Se esiintyy Opettaja-lehden noin joka toisessa ilmoituksessa ja nuortenlehdissä vielä yleisemmin. Seuraavasta asetelmasta käyvät ilmi sekä *voida*-verbin sisältämien ilmoitusten lukumäärät sekä *voida*-verbin kaikki esiintymät aineistoittain.

	Opettaja	Me Kaks	Regina
<i>voida</i> -verbin sisältävät ilmoitukset (f)	21	19	17
<i>voida</i> -verbin esiintymät (f)	40	31	27

Samassa ilmoituksessa on tavallisesti yksi tai kaksi *voida*-verbiä jokaisessa aineistossa. Opettajan ja Reginan muutamassa ilmoituksessa niitä on kolme tai neljä. Monissa ilmoituksissa *voida*-verbiä ei käytetä kuitenkaan ollenkaan: Opettajassa tällaisia ilmoituksia on 23, Reginassa 5 ja Me Kahdessa 3.

Voida-verbillä viitataan yleensä lukijaan; verbiä käytetään useimmiten toisessa persoonassa. Sen funktiona on usein lukijan valinnanvapauden korostaminen, ja se voitaisiin korvata esimerkiksi verbillä *saada*.

Voit lisätä myös muita sinulle merkityksellisiä tiimityöhön liittyviä ajatuksia (Opettaja 46/2002).

Voitte kirjoittaa nimettöminä, mutta kertokaa kuitenkin ikänne (MK 11/2000).

Joskus harvoin *voida*-verbillä viitataan myös ilmoituksen laatijaan. Opettajassa kirjoittajaan viitataan kaksi kertaa ja Reginassa kerran. Lisäksi yhdessä Opettajan ilmoituksessa *voida*-verbi viittaa lukijaan ja kirjoittajaan yhdessä. Näissä kirjoittaja osoittaa halunsa tehdä lukijan kanssa yhteistyötä, kuitenkin vain lukijan sitä toivoessa, minkä vuoksi käytetään ilmaisua *halutessasi* tai *tarvittaessa*.

Toivomme, että liität yhteystietosi kirjoitukseesi, jotta *voimme* ottaa tarvittaessa yhteyttä (Opettaja 45/2003).

Voin tarvittaessa antaa lisätietoja ja *voisimme* sopia haastattelusta, milloin ja missä se sinulle parhaiten sopisi (Opettaja 49–50/2002).

Halutessasi *voin* vastata kirjeeseesi (Regina 14.11.2002).

Myös kirjoituspyynnön aiheeseen tai pyydettyään kirjoitelmaan saatetaan viitata. Opettajassa tällaisia tapauksia esiintyy kolme kertaa, Reginassa kaksi ja Me Kahdessa kerran. Kun viitataan aiheeseen, annetaan usein siihen liittyviä ohjeita ja tarkennuksia. *Voida*-verbi voitaisiin tällöin korvata esimerkiksi *saattaa*-verbillä. Kirjoitelmaan viitataessa *voida*-verbin funktio on yleensä sama kuin *saada*-verbillä.

Ajatuksesi *voivat* olla maalaisjärkeen perustuvia tai ne *ovat voineet* muotoutua myös kirjallisuuden tai kurssien pohjalta (Opettaja 49–50/2002).

Kirjoitelmasi *voi* olla tarina- tai runomuodossa, pitkä tai lyhyt (Opettaja 10/2003).

Vastauksesi *voi* olla hyvin vapaamuotoinen (Regina 1.10.2002).

Väkivalta *on voinut* olla esim. fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa (Regina 14.11.2002).

Kirje *voi* olla vapaamuotoinen, mutta kerro erityisesti: – – (MK 5/2001).

Voida-verbi saattaa esiintyä ilmoituksen eri osissa. Tavallisin se on kuitenkin kaikissa aineistoissa ilmoituksen lopussa, kun kerrotaan, että vastata voi nimettömänä.

Voit vastata myös nimimerkillä (MK 4/2000).

Voit kirjoittaa nimettömänä, mutta liitäthän tiedon sukupuolestasi ja iästäsi (Regina 28.10.2002).

Myös muualla ilmoituksen lopussa *voida*-verbi on hyvin tavallinen. Sen avulla voidaan toivoa vastauksista vapaamuotoisia, antaa palautus- tai muita ohjeita tai luvata ottaa yhteyttä lukijaan myöhemmin. Myös kohderyhmän määrittelyssä käytetään joskus *voida*-verbiä. Varsinaiseen kirjoituspyyntöön *voida*-verbi liittyy melko harvoin (ks. luku 4.1.2).

Muita modaalisia verbejä ilmoituksissa ei juuri käytetä. *Voida*-verbi onkin monikäyttöinen, koska sitä voidaan käyttää esimerkiksi samoin kuin verbejä *saattaa*, *saada*, *olla lupa*, *olla mahdollista*. Ainoastaan kerran käytetään verbejä *saada* ja *pystyä*:

Vastaamalla *saat* lukea monen mielenkiintoisen elämäntarinan yhteenvedon Pinistä (Opettaja 17/2002).

Olisi hienoa, jos *pystyisit* lähettämään myös valokuvia itsestäsi ennen ja jälkeen sairauden (MK 1/2000).

Muita mahdollisuutta ilmaisevia modaaliverbejä ei ole edellä mainittujen lisäksi käytetty. Kuitenkin mahdollisuutta voidaan ilmaista muillakin tavoin:

Käytän elämäkertametodia, joten *sinulla on mahdollisuus* itse kirjoittaa kokemuksestasi ajan kanssa (Opettaja 48–49/2003).

Pakkoa tai tarvetta ilmaisevia modaalisia verbejä ilmoituksissa vältetään, vaikka imperatiivia käytetäänkin. *Pitää*-verbi esiintyy vain kerran, silloinkin konditionaalissa. Esimerkiksi *täytyä*-verbiä ei ilmoituksissa esiinny kertaakaan. *Tarvita*-verbiä käytetään modaalisesti yhdessä ilmoituksessa, mutta kielteisesti, jolloin siinäkin ikään kuin annetaan lukijalle myönnytys.

Kirjoituksessasi *pitäisi* tulla ilmi esim. ikä (mahdollinen aloitus, lopetus), sukupuoli, kuinka kaikki alkoi... (MK 2/2001).

Käsitlemme kaikki kirjeet luottamuksellisesti, nimeä *ei tarvitse* laittaa, mutta ikäsi ja sukupuolesi olisi hyvä tietää (MK 1/2001).

8. ILMOITUKSEN ULKOASU

8.1. Jäsentely

Ilmoitusten pituus vaihtelee muutamasta virkkeestä useaan kappaleeseen (liite). Opettaja-lehden ilmoituksissa on yleensä selvä kappalejako. Vain viidessä kappalejako ei ole, ja niistä osa onkin hyvin lyhyitä ilmoituksia. Tavallisesti Opettaja-lehden ilmoitus sisältää kaksi tai kolme kappaletta, joskus myös neljä tai viisi. Varsinaisen ilmoitustekstin perään tulevat tekijöiden yhteystiedot, jotka on kirjoitettu erilaisella, hieman pienemmällä fontilla. Tämä on kuitenkin ilmoituksen tekijöistä riippumaton keino Opettaja-lehdessä; kaikki muutkin mielipidekirjoitukset on tehty samaan tapaan.

Nuortenlehtien ilmoituksissa ei ole useinkaan selvää kappalejakoja. Kappaleiden hahmottamista vaikeuttaa se, että niitä ei ole sisennetty. Muutamassa ilmoituksessa on jätetty rivinväli erottamaan kappaleet toisistaan, mikä selkeyttää tekstiä.

Kirjoituspyynnöissä esiintyy usein paljon kysymyksiä. Niiden lukemista helpottaa luettelointi esimerkiksi ranskalaisin viivoin tai numeroin. Numerointi helpottaa myös vastaajan työtä; hänen ei tarvitse vastauksessaan toistaa kysymystä vaan hän voi numeroida vastauksensa samaan tapaan. Luettelointikeinoa käytetään Opettajan 7:ssä, Reginan 3:ssa ja Me Kahden yhdessä ilmoituksessa:

Minua kiinnostaa erityisesti a) millaisia kasvatuksen ihanteita sinulla on, b) millaisin kasvatuksen keinoin ja tukitoimin pyrit käytännössä näihin ihanteisiin ja c) millaisia ongelmia näet ja koet eettisessä kasvatustyössäsi tänään (Opettaja 38/2002).

Haluammekin nyt tietoja teiltä seuraaviin asioihin: 1.) Minkälaista koulu-kiusaaminen oli ja missä se tapahtui sekä kuinka usein? 2.) Mitkä luulet olleen syitä kiusaamiseesi? 3.) Puututtiinko koulukiusaamiseesi ja kuka siihen puuttui? (Regina 1.10.2002.)

8.2. Typografiset keinot

Nuortenlehdissä erilaiset typografiset tyylikeinot ovat melko yleisiä, kun taas Opettaja-lehdessä niitä käytetään vähemmän. Opettaja ja Me Kaks ilmestyvät painettuina lehtinä, joten niissä toimituskin saattaa ”siistiä” ilmoituksista liian erikoisia ja huomiota herättä-

viä keinoja. Typografisista keinoista osa on selvästi tarkoitettu herättämään lukijan huomio, kun taas osa pyrkii lyhentämään tekstiä.

Isojen kirjainten käyttö koko sanassa tai lauseessa herättää huomiota. Opettaja-lehdessä tätä keinoa ei käytetä. Ainoastaan ilmoituksen laatijan nimi on lopussa isoilla kirjaimilla, mutta tämä on selvästi toimituksen valinta, sillä sama esiintyy jokaisessa mielipidetekstissä. Myös Me Kaks -lehden isojen kirjainten käyttö selittyy luultavasti toimituksen valintana, sillä ainoastaan joidenkin ilmoitusten aiheet on kirjoitettu isoin kirjaimin:

Olen Steiner-koulussa opiskeleva nuori ja teen päätöstyötä aiheesta HUOSTAANOTTO Suomessa (MK 8/2000).

Opiskelen lastenohjaajaksi Kaustisen Evankelisessa Kansanopistossa ja teen päätöstyötä aiheesta LAPSI ALKOHOLISTIPERHEESSÄ (MK 7/2000).

Lisäksi kuudessa Me Kahden ilmoituksessa tutkielmantekijöiden yhteystiedoissa paikkakunta sekä yhdessä ilmoituksessa tekijöiden etunimet on kirjoitettu isoilla kirjaimilla. Nämäkin saattavat olla lehden toimituksen valintoja, eivätkä ne kiinnitä juuri huomiota.

Reginan kirjepalstalla isoilla kirjaimilla kirjoitettuja sanoja tai lauseita esiintyy kahdeksassa ilmoituksessa. Näistä neljässä on kyseessä ilmoituksen otsikko ja yhdessä alkutervehdys. Eroa painettuihin lehtiin on kuitenkin se, että Reginassa isoja kirjaimia käytetään nimenomaan typografisena tyylikeinona korostamassa jotain asiaa. Keinot ovat aina ilmoituksen laatijan valintoja, sillä Internetin kirjepalstalla kukaan ulkopuolinen ei muokkaa tekstejä.

Kirjoista saa toki faktatietoa, mutta olen kiinnostunut TODELLISISTA kokemuksista (Regina 14.11.2002).

KAIKKI VASTAUKSET KÄSITELLÄÄN LUOTTAMUKSELLISESTI! – – KIITOS ETUKÄTEEN VASTAUKSISTANNE! (Regina 1.10.2002)

RAISKAUKSEN UHRIT (otsikko, Regina 27.10.2003)

Isoa alkukirjainta käytetään joskus tyylikeinona kohteliaisuutta ilmaisemassa, etenkin pronomineissa *sinä* ja *te*. Näistä kerrotaan tarkemmin *lukijan puhuttelun* yhteydessä luvussa 6.

Huutomerkkiä käytetään paljon varsinkin nuortenlehdissä. Tavallista on käyttää huutomerkkiä alkutervehdyksen yhteydessä. Myös ilmoituksen lopussa tulevia vastaajia etukäteen kiitettäessä käytetään usein huutomerkkiä. Näistä poikkeavaa käyttöä esiintyy kuitenkin jonkin verran. Silmiinpistävintä on usean huutomerkin tai kysymysmerkin käyttäminen peräkkäin nuortenlehdissä. Reginassa tällaisia tapauksia on 5, Me Kahdessa 2:

Nuoret äidit huomio!!! (otsikko, Regina 13.3.2003)
 aika arka aihe...voisitko Sinä auttaa?? (otsikko, Regina 17.4.2002)
 MIELIPITEITÄ TEINIRASKAUKSISTA!?!?!? (otsikko, Regina 14.2.2002)
 Oletko sinä kärsinyt perheväkivallasta??? (otsikko) – – KIITOKSIA!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
 (Regina 28.1.2002)
 Olemme erittäin kiitollisia vastauksista!!! (MK 3/2001)
 Kiitos jo etukäteen!! (MK 1/2000)

Usean välimerkin käyttäminen näyttää siis liittyvän joko otsikkoon tai kiittämiseen. Otsikossa niillä pyritään kiinnittämään lukijan huomio, kiitettäessä taas korostamaan ilmoittajien kiitollisuutta.

Huutomerkkiä käytetään myös muutamassa ilmoituksessa ”epätavallisessa paikassa” eli jossain muualla kuin alkutervehdyksen tai kiittämisen yhteydessä. Samoin kuin runsasta huutomerkin tai kysymysmerkin käyttöä, myös poikkeavissa paikoissa käytettävää huutomerkkiä esiintyy Reginassa 5 ja Me Kahdessa sekä Opettajassa 2 kertaa.

Tällä palstalla olevat ottakaa yhteys ja kysykää lisää! (Regina 13.3.2003)
 Jos sinulla on aiheesta kokemusta, olisitko ystävällinen ja kirjoittaisit meille!
 (MK 3/2001)
 (huom.sähköpostiosoitteen ensimmäinen kirjain on ”pieni ä”, ei ”iso ii”!)
 (Opettaja 46/2003)
 Voit halutessasi kirjoittaa useammastakin oppilaasta! (Opettaja 1–2/2004)

Huutomerkkiä voi kuitenkin pitää edellisissä esimerkeissä aivan neutraalina välimerkkinä. Vain poikkeuksellisen runsas huutomerkkien käyttö samassa tekstissä kiinnittää huomiota, eikä tällaisia ilmoituksia ole aineistossa monta.

Kaarisulkeissa voidaan esittää esimerkiksi lisähuomautuksia ja täsmennyksiä. Niitä käytetään myös vaihtoehdon esittämiseen. (Merkit 1998: 48). Sulkeissa olevat lisäykset ovat Werlichin mukaan tyypillisiä suostuttelevalle tyylille (Werlich 1983: 124).

Sulkumerkkejä käytetään Opettajan 11:ssä, Reginan 5:ssä ja Me Kahden 6 ilmoituksessa.

Teen Savonlinnan OKL:ssä pro gradu -työtäni henkilöistä, joilla on diagnosoimaton (tai vasta myöhemmällä iällä diagnosoitu) lukihäiriö, tarkkaavaisuus-häiriö (ADHD) tai matemaattinen oppimisvaikeus (Opettaja 45/2003).

Kerro, millainen nettiriippuvuus sinulla on/oli (kyberseksuaalinen, pakonomainen peliriippuvuus, keskusteluryhmäriippuvuus...) (Regina 19.2.2002).

Kuinka kiusattiin (henkisesti? fyysisesti? porukalla? yksin?) (MK 1/2001)

Ilmoituksissa sulkeissa esitetään lisäyksiä, täydennyksiä, esimerkkejä ja vaihtoehtoja, jotka helpottavat vastaamista. Kaikkien vastaamista helpottavien keinojen voidaan ajatella liittyvän suostuttelemiseen. Sulkumerkeillä saatetaan myös pyrkiä lyhentämään tekstiä, koska sulkeiden sisällä olevat asiat esitetään usein lyhyesti ja luettelomaisesti. Jos sama asia esitettäisiin kysymyksessä täydellisenä virkkeenä, se pidentäisi usein tekstiä.

Vinoviivaa käytetään niinkään ilmoitustekstin tiivistämisessä. Sillä ilmaistaan vaihtoehtoja. Itkosen mukaan tällainen alkuaan lomaketeksteissä esiintynyt käytötapa on levinnyt viime aikoina myös juokseviin teksteihin, mikä ei ole suositeltavaa. Usein vinoviivan tilalla voisikin käyttää konjunktiota *tai*. (Itkonen 2000: 23.) Opettajan ilmoituksista vinoviivaa esiintyy 8:ssa, Reginan 3:ssa ja Me Kahden 6:ssa. Tyypillisesti samassa ilmoituksessa vinoviivaa käytetään useamman kerran.

Kiusaamiseen liittyen toivon sinun kertovan/ pohtivan; – – (Opettaja 8–9/2003)
Oletko joutunut lapsena/nuorena perheväkivallan kohteeksi? (Regina 27.10.2002)

Eli: oletko itse käyttänyt/käytätkö [huumeita]? (MK 2/2001)

Kolmea pistettä käytetään, kun lause jää jollain tapaa avoimeksi. Ajatus jätetään lukijan täydennettäväksi. Kolme pistettä on melko harvinainen välimerkki, ja sitä käytetään lähinnä kaunokirjallisessa tai tuttavallisessa tyyliässä (Merkit 1998: 32–33). Tutkielmantekijöiden ilmoituksissa kolmea pistettä käytetään Opettajassa ja Me Kahdessa kolme ja Reginassa neljä kertaa. Opettajan ilmoituksissa kolmella pisteellä ilmaistaan vaihtoehtojen jatkumista, mitä ilmoituksissa yleensä ilmaistaan lyhenteillä *tms.* tai *ym.*;

kolmen pisteen käyttö on melko harvinainen keino. Opettajassa siihen liittyy myös sulkeiden käyttö:

Kerrothan myös ikäsi, sukupuolesi, suhteesi vainajaan (puoliso, lapsi, vanhempi, veli, sisar, ystävä...) sekä suhteesi musiikkiin (ammattilainen, harrastaja, tavallinen kuuntelija...) (Opettaja 14/2003).

Kuinka olet kokenut tekstiilityönopetuksen (helppoa, hauskaa, painajainen...)? (Opettaja 10/2003.)

Nuortenlehtien ilmoituksissa kolmea pistettä käytetään sekä jatkumista ilmaisemassa mutta myös muulla tavalla. Ehkä sillä pyritään jonkinlaiseen hienovaraiseen, epävarmaan sävyyn, kun pyydetään apua lukijoilta.

Kaipaan apuasi... (Regina 30.1.2002)
aika arka aihe...voisitko Sinä auttaa?? (otsikko, Regina 17.4.2002)
Kerro esim. mistä alkoi, milloin, oletko selviytynyt siitä, ja jos niin miten... (MK 3/2001)

Lyhenteet ovat tietenkin selvin keino, kun halutaan tiivistää tekstiä. Lyhenteen pitäisi kuitenkin olla lukemista helpottava, ei vaikeuttava keino. Yleensä tyyliltään kohteliaassa tekstissä lyhenteitä ei käytetä (Maamies 2000: 4–5). Tutkielmantekijät käyttävät ilmoituksissaan jonkin verran lyhenteitä. Opettajan ilmoituksissa niiden käyttö on vähäisempää kuin nuortenlehdissä. Yleisin lyhenne ilmoituksissa on *esim.* Sitä on käytetty jokaisessa aineistossa: Opettajassa 2 kertaa, Reginassa 6 kertaa ja Me Kahdessa 4 kertaa. Opettajassa *esimerkiksi*-sana esiintyy kuitenkin useammin kokonaan kirjoitettuna, peräti 6 kertaa. Muita tavallisia lyhenteitä ovat *mm.* (Opettaja f 4, MK f 1) ja *jne.* (Opettaja f 2). Sähköposti lyhennetään ilmoituksissa *s-posti*, *sp* tai *e-mail*.

Nuortenlehdissä on näiden yleisimpien lyhenteiden lisäksi joitain muitakin lyhenteitä. Esimerkiksi numeroilmauksia saatetaan käyttää poikkeavalla tavalla. Samantyyppisiä lyhenteitä näkee muuallakin nuortenlehdissä, joten tällaisilla nuorten usein käyttämällä lyhenteillä pyrittäneen tuttavallisuuteen. Kovin tavallisia tällaiset erikoiset lyhenteet eivät ilmoituksissa kuitenkaan ole.

– – kertomuksesi käsittelen 100% luottamuksella. – – Miten sinua auttaneet *terv.huol.* ammattilaiset suhtautuivat sinuun ja miten sinua kohdeltiin? (Regina 27.10.2003)

Olemme 2 [yleensä: *kaksi*] lähihoitajaa Rovaniemen terveys- ja sosiaalialan oppilaitoksesta – – (Regina 20.8.2003).
p.s. Kirjeet käsitellään anonyymeinä
p.p.s. Voit lähettää kirjeesi – – (Regina 28.1.2002).
 Odotamme kirjoitustasi *mahd.* pian, viimeistään elokuun 2001 aikana (MK 5/2001).

Lyhentäminen ei vaikuta ilmoituksissa erityisen yleiseltä keinolta. Ehkäpä sitä ei pidetä luottamuksen syntymisen kannalta tehokkaana keinona. Ilmoituksethan ovat muutenkin lyhyitä, eikä samanlaista pakkoa tiivistämiseen ei ole kuin esimerkiksi maksullisissa pienilmoituksissa.

8.3. Oikeakielisyys

Ilmoituksen laatija antaa luultavasti luotettavamman ja positiivisemmän kuvan itsestään, mikäli ilmoitus on laadittu huolellisesti ja oikeakielisesti. Kun ilmoituksen ulkoasuun on käytetty aikaa ja vaivaa, sen sisältämä asiakin vaikuttaa yleensä ilmoituksen tekijälle tärkeältä. Jos ilmoitus taas näyttää nopeasti hutaisemalla tehdyttä, sitä ei ehkä pidetä kovin tärkeänä.

Opettaja-lehden ilmoituksissa pyritään selvästi oikeakielisyyteen. Opettajat kohderyhmänä sekä lehden yleinen tyyli varmasti vaikuttavat tähän. Yliopisto-opiskelijat ovat myös tavallisesti tottuneet kirjoittamaan paljon erilaisia tekstejä. Satunnaisia virheitä Opettajan ilmoituksissa kuitenkin esiintyy. Eniten on pilkkuvirheitä; pilkku puuttuu noin kymmenestä kohdasta, johon se norminmukaisesti tulisi laittaa. Muut virheet ovat yksittäisiä lyönti- tai kirjoitusvirheitä. Yleisin toistuva kirjoitusvirhe on *pro gradu - tutkielman* kirjoittaminen asussa *pro-gradu*, yhteensä kolmessa ilmoituksessa.

Me Kaks -lehden ilmoituksissa kieli on myös melko virheetöntä. Ehkäpä painettuun lehteen pyritään kirjoittamaan huolellisesti, mutta myös toimituksessa on saatettu korjata kieliä. Eniten ongelmia tuottavat pitkät virkkeet. Lauseita on usein erotettu toisistaan vain pilkulla sen sijaan, että käytettäisiin konjunktioita tai katkaistaisiin virke pisteellä. Muuten kirjoitusvirheet ovat satunnaisia.

Reginan kirjepalsta toimii Internetissä, ja sen ilmoituksissa esiintyy eniten erilaisia poikkeamia oikeinkirjoitussäännöistä. Aineistossa on ainoastaan yksi ilmoitus, joka on täysin normienmukaisesti kirjoitettu. Yleisintä on välimerkkien, etenkin pilkun,

puuttuminen. Yleisimmin pilkku puuttuu pää- ja sivulauseen sekä kahden päälauseen välistä. Harvemmin on käytetty ylimääräistä välimerkkiä. Toiseksi tavallisin poikkeama oikeakielisyydestä ovat erilaiset lyöntivirheet. Välimerkkien jäljestä puuttuu hyvin usein välilyönti. Myös selvät kirjoitusvirheet ovat aika yleisiä. Lisäksi jonkin verran esiintyy yhdyssana- ja alkukirjainvirheitä. Yhdyssanoja on kirjoitettu usein erikseen, esimerkiksi *lähihoitaja opiskelija, nuoriso ohjaaja, vähemmistö seksuaali*. Erisnimet ja virkkeet saatetaan aloittaa pienellä alkukirjaimella. Suurin osa Reginan kirjepalstan oikeakielisyysvirheistä on sellaisia, että ne näyttävät syntyneen, kun ilmoitus on laadittu nopeasti. Kieliasua ei ole useinkaan tarkistettu riittävästi.

Lähes kaikissa ilmoituksissa ainakin pyritään kirjakielisyyteen. Vain yksi Me Kaks -lehden ja yksi Reginan kirjepalstan ilmoitus on ilmeisesti tarkoituksella kirjoitettu osittain puhekieliseksi.

Me ollaan kaksi lähihoitajaopiskelijaa ja tehdään päättötyö aiheesta lasten synnynäiset sydänviat. Nyt me sitt kaivattas tietoja eli jos sulla tai sun tuttavapiirissä on joku – – ois kiva kuulla sun kokemuksia. – – Miten oot oppinut elämään asian kanssa – –? (MK 3/01.)

oliko ne hyviä vai huonoja kokemuksia? – – Muillekin, jotka ei koe olevansa riippuvaisia, kertokaa oma mielipiteenne. (Regina 19.2.2002.)

Opettaja-lehden tyyliin puhekielisyys eivät sovi, mutta myös nuortenlehtien ilmoitukset noudattavat pääasiassa kirjakielen konventioita. Puhekielisyysillä ja muuten huolettomalla kirjakielen normien ohittamisella saatetaan kuitenkin nuortenlehdissä tavoitella rentoa ja epämuodollista sävyä.

9. PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt kuvaamaan, minkälaisista aineksista tutkielmantekijöiden ilmoitukset koostuvat. Tutkielmantekijöiden ilmoitukset ovat oma tekstilajinsa, sillä niillä on sama, juuri niille ominainen funktio ja ne sisältävät samanlaisia jaksoja. Tyypillisimpiä ilmoitusten jaksoja ovat otsikko, tutkielmantekijän esittäytyminen, tutkimusaiheen esittely, kohderyhmän määrittely, varsinainen kirjoituspyyntö, luottamuksellisuudesta ja nimettömyydestä kertominen sekä yhteystiedot. Nämä jaksot ovat ilmoituksissa useimmin esiintyviä ja riippumattomia siitä, missä lehdessä ilmoitus on julkaistu. Lehdissä ilmoitukset julkaistaan usein lukijoiden keskustelupalstalla, koska ne ovat lukijoiden lähettämiä tekstejä mutta eivät kuitenkaan maksullisia ilmoituksia. Muista ilmoituksista ne eroavat pituutensa takia; ne ovat yleensä pitempiä kuin esimerkiksi osto- tai myynti-ilmoitukset.

Ilmoitusten rakenteen ja osien lisäksi olen tarkastellut niitä kielellisiä keinoja, joita tutkielmantekijät ovat ilmoituksissaan käyttäneet ja joilla he ovat vedonneet lukijoihinsa. Jossain määrin olen myös arvioinut eri keinoja, koska valitut keinot saattavat – ja niiden pitäisikin – vaikuttaa lukijaan. Arvioinnilta ei voi täysin välttyä, kun tarkastelee tekstin sävyä ja koettaa asettua mahdollisen vastaajan asemaan. Väistämättä herää ajatuksia siitä, mitkä keinot vaikuttavat positiivisesti, mitkä taas negatiivisesti. Pyrkimyksenä ei kuitenkaan ole ollut näiden keinojen arvottaminen eikä hyvän ilmoituksen normien määrittelemineen – se jääköön jonkun muun tehtäväksi.

Olen verrannut Opettaja-lehden ja kahden nuortenlehden ilmoituksia toisiinsa. Suurimmat erot ammattilehden ja nuortenlehtien ilmoitusten kielellisissä keinoissa liittyvät muodollisuuteen ja käskevyyteen. Nuortenlehtien ilmoituksia voisi pitää suhdekeskeisinä, Opettaja-lehden taas asiakeskeisinä. Suhdekeskeisissä nuortenlehtien ilmoituksissa vedotaan lukijan auttamishaluun ja pyritään monin tavoin suostuttelemaan. Niissä tervehditään, kerrotaan ilmoittajien omia henkilötietoja, kiitetään, vakuutetaan luottamuksellisuudesta ja nimettömyydestä, joskus jopa huomioidaan asian arkaluontoisuus. Konditionaalien käyttö on yleistä, samoin typografiset tehokeinot. Nuortenlehtien ilmoitukset ovat tyyliiltään tuttavallisia ja epämuodollisia. Opettaja-lehden ilmoitusten sävy on usein muodollisempi. Niissä mennään suoraan asiaan. Muita asiakeskeisyyteen liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi aiheen tarkka määrittely ja asia-

perustelut. Ilmoituksissa vedotaan muun muassa vastaamiseen tarvittavan ajan lyhyteen. Opettaja-lehden ilmoitukset ovat melko käskeviä: niissä käytetään paljon imperatiivia ja puhuttelusanoja. Toisaalta Opettajan ilmoitukset ovat myös joustavampia ja monipuolisempia kuin nuortenlehtien usein kaavamaiset ilmoitukset. Nuortenlehtien ilmoitusten muodollisuuden vaikutelma voi syntyä kohteliaisuusfraaseista ja pakollisten jaksosten suuresta määrästä.

Opettaja-lehden ja nuortenlehtien ilmoitusten erot selittyvät sekä ilmoitustensa laatijoiden että kohderyhmien taustoista. Tausta vaikuttaa ilmoituksen laadintaan ja käytettyihin kielellisiin keinoihin. Opettaja-lehdessä ilmoittavat tutkielmantekijät ovat yleensä yliopisto-opiskelijoita, joiden opintoihin kuuluu esimerkiksi tutkimusmenetelmäopintoja. Nuortenlehtien ilmoittajat ovat tyypillisimmillään toisen asteen opiskelijoita, jotka opiskelevat sosiaali- tai terveystieteiden ammattiin. Heidän opintonsa eivät ole tieteellisiä, eikä voi olettaakaan, että tutkimuksenteekoon liittyvät käytänteet olisivat heille kovin tuttuja. Opinnäytetyötkin ovat ammatillisessa koulutuksessa paljon suppeampia kuin yliopisto-opiskelijoilla. Usein Opettaja-lehden ilmoittajat ovat myös lukionikäisiä hieman vanhempia kuin nuortenlehtien ilmoittajat, jotka ovat usein peruskoulupohjaisessa koulutuksessa. Ikä ja koulutustaso liittyvät paitsi ilmoittajiin myös ilmoituksen kohderyhmään. Opettaja-lehden kohderyhmänä ovat opettajat, nuortenlehtien kohderyhmänä nuoret. On aivan luonnollista, että nuorten toisille nuorille kohdistamat ilmoitukset ovat erilaisia kuin tulevien maistereiden opettajille suuntaamat ilmoitukset. Tutkimuskäytänteiden tuttuudesta saattaa johtua se, että Opettaja-lehden ilmoituksissa ei selitetä esimerkiksi niin usein luottamuksellisuuteen ja nimettömyyteen liittyviä asioita. Imperatiivia ja puhuttelua pidetään kaiketi suorana ja selkeänä keinona, ei epäkohteliaana. Nuortenlehtien ilmoittajat taas kokevat ehkä kohderyhmänsä vaikeammin suostuteltavana ja luottavat siksi erilaisten kohteliaisuuskeinojen voimaan.

Vaikka eroja aineistojen välillä näkyykään muun muassa modusten ja puhuttelun käytössä, on huomattava, että harva ilmoitus kuitenkaan vaikuttaa suoranaisesti epäkohteliaalta. Yleensä ilmoituksissa käytetään käskevien elementtienkin ohella monenlaisia lievennys- ja kohteliaisuuskeinoja. Esimerkiksi valinnanvapautta korostetaan käyttämällä *voida*-verbiä, ilmausta *halutessasi* sekä antamalla eri vaihtoehtoja. Joskus kerrotaan myös perusteluja vastaamisen tärkeydestä ja tutkimuksen vaikutuksista.

Tarkoitukseni oli myös verrata nuortenlehtien – Me Kaks -lehden ja Internetissä toimivan Reginan kirjepalstan – ilmoituksia keskenään. Niistä löytyneet erot eivät olleet suuria. Eroja oli lähinnä sellaisissa yksittäisissä asioissa, jotka selittyivät ilmoitusten laatimisella mallin mukaan. Mallia on luultavasti otettu saman palstan aiemmista ilmoituksista. Esimerkiksi Me Kaks -lehden ilmoituksissa esiintyy runsaasti pyyntöihin liittyviä lisätoivomuksia, joiden tarkoitus ei ilmene itse ilmoituksista. Yhtä hyvin lisätoivomuksia voitaisiin esittää Reginankin ilmoituksissa; nuortenlehtien tutkielmien aiheet eivät eroa toisistaan niin paljon. Myös esimerkiksi kohderyhmän määrittelytavoissa on nuortenlehtien ilmoitusten välillä pieniä eroja.

Ilmoitusten aiheet ovat usein arkaluontoisia ja henkilökohtaisia. Koetin selvittää, vaikuttaako arkaluontoisuus kirjoituspyynnön esittämistapaan. On kuitenkin hankala määrittää, mitkä aiheet ovat arkaluontoisia ja mitkä eivät. Nuortenlehtien ilmoituksissa lähes kaikkia aiheita voi pitää arkaluontoisina. Opettaja-lehden ilmoituksissa oli sekä opettajan työhön liittyviä että henkilökohtaisia aiheita, mutta näiden erityyppisten aiheiden kirjoituspyyntöjen esittämistavoissa ei ollut mitään selviä eroja. Erot siis selittyvät tässäkin kohden sillä, missä lehdessä ilmoitukset on julkaistu; ratkaiseva tekijä ei ole aihe vaan ilmoittaja ja kohderyhmä.

Aineistona 88 ilmoitusta ei ole kovin laaja, mutta uskon tavoittaneeni jotakin ilmoitusten perusolemuksesta. Olen pyrkinyt monipuoliseen ja tarkkaan ilmoitusten kuvaamiseen, joten ehkä tämä laadullisuus korvaa määrän. Luultavasti myöskään aineistoa kasvattamalla ei olisi enää tullut esiin esimerkiksi uusia ilmoituksen jaksoja. Toki aineistoon kuuluvien lehtien erilaisella valinnalla olisi voinut saada erilaisia tuloksia; Opettaja-lehti sisältää ehkä hieman erilaisia ilmoituksia kuin jotkin muut ammattilehdet. Usein saman lehden aiemmat ilmoitukset antavat mallin uusille ilmoituksille, mikä näkyy etenkin Me kaks -lehden ilmoituksissa.

Tutkielmantekijöiden ilmoituksia ei ilmeisesti aiemmin ole tutkittu, eikä niitä ole mainittu tutkimusmenetelmäoppaissa, vaikka ne ovatkin suosittu tapa hankkia aineistoa erilaisiin tutkimuksiin. Kyselylomakkeiden saatekirjeiden ohjeistuksista saattaa olla apua myös ilmoituksen laadintaan, mutta täysin identtisiä eivät nämäkään tekstilajit ole. Ehkäpä ilmoitukset ansaitisivatkin oman maininnan menetelmäoppaiden sivuilla.

Myös oppilaitosten opinnäytetöiden ohjaukseen tästä tutkimuksesta voisi olla apua. Etenkin sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa tehdään opinnäytetöitä arka-

luontoisista aiheista, ja aineistoa kerätään usein juuri ilmoitusten avulla. Saattaa olla, ettei opiskelijoille ole aina annettu riittävästi ohjausta ilmoitusten laadintaan.

Tutkimuksesta voi olla konkreettista hyötyä myös kaikille ilmoituksen laatijoille, sillä se paljastaa niitä keinoja, joita muut ilmoitusten tekijät ovat käyttäneet. Niistä valikoimalla ja niitä parantelemalla ilmoituksen laatija saa kenties sopivimmat ainekset juuri omaan ilmoitukseensa. Nyt ilmoituksia laaditaan lähinnä muista ilmoituksista saadun tai oman alitajuisen mallin mukaan. Kielellisistä valinnoista voisi kuitenkin tulla tietoisemmaksikin. Ohjaava teksti on olemukseltaan ja tyyliltään vastaanottajakeskeinen; vastaanottajan huomiointi on siis tärkein asia, jolla ilmoituksenlaatija voi päästä tavoitteeseensa.

Yleensä lehti-ilmoituksilla halutaan ostaa, myydä tai vaihtaa jotakin; toiminnasta on hyötyä molemmille osapuolille. Tutkielmantekijöiden ilmoitukset poikkeavat muista ilmoituksista, koska niistä vastaajalle ei ole mitään varsinaista hyötyä, paitsi ehkä auttamisesta syntyvä ilo. Kirjoittamisella tosin voi olla myös terapeutin vaikutus, mutta siihen eivät tutkielmantekijät ainakaan tässä aineistossa ole vedonneet. On tutkittu, että omista ajatuksista ja tunteista kirjoittaminen jonkin trauman tai stressaavan kokemuksen yhteydessä edistää kokemuksen työstämistä ja sitä kautta jopa fyysistä hyvinvointia (Ihanus 2002: 24). Ehkäpä tämä onkin asia, jota ei kirjoiteta ilmoitukseen perusteluksi mutta jonka sekä tutkielmantekijä että vastaaja tiedostavat.

LÄHTEET

Aineslähteet

Me Kaks 2000: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11.
2001: 1, 2, 3, 5, 6, 7.

Opettaja 2002: 1–2, 3, 5, 11, 15, 17, 18, 20, 36a, 38, 40, 43–44, 46,
49–50, 51–52.
2003: 6a, 8–9, 10, 14, 18, 34, 35, 37, 43–44, 45, 46, 48–49.
2004: 1–2, 4.

Regina = <<http://www.reginalehti.fi/>>

Ilmoitusten päivämäärät

2002: 22.1., 28.1., 30.1., 14.2., 19.2., 17.4., 8.5., 28.5., 27.8.,
11.9., 12.9., 25.9., 1.10., 27.10., 28.10., 14.11.
2003: 18.1., 13.3., 20.8., 15.9., 27.10., 18.11.

Muut lähteet

Amk-opinnot 2003–2005= <<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/amkopinnot/>> Luettu
23.5.2005

Ammatillinen koulutus =

<<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/kopas/pdf/amatillinen.pdf>> Luettu
19.12.2003

ENKVIST, NILS ERIK 1975: Tekstilingvistiikan peruskäsitteitä. Helsinki: Gaudeamus.
——— 1980: Tyyliintutkimus. – Kari Sajavaara (toim.), Soveltava kielitiede s. 222–237.
Helsinki: Gaudeamus.

HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: Nykysuomen lauseoppia. Helsinki:
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HEIKKINEN, VESA 1999: Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa
ja käytännössä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

——— 2002: Virkakieli lumoo ja pelottaa. – Vesa Heikkinen (toim.), Virkapukuinen
kieli s. 7–25. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HIRSJÄRVI, SIRKKA – REMES, PIRKKO – SAJAVAARA, PAULA 2004: Tutki ja
kirjoita. 10., osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

HUSU, MILJA – TARKOMA, ELISE – VUORIJÄRVI, AINO 2000: Ammattisuomen
käsikirja. 6.–7. painos. Porvoo: WSOY.

IHANUS, JUHANI 2002: Mykistä oireista puhuttelevaan ilmaisuun – ja koskettaviin
tarinoihin. – Juhani Ihanus (toim.), Koskettavat tarinat. Johdantoa kirjalli-
suusterapiaan s.13–32. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

IISA, KATARIINA – PIEHL, AINO – KANKAANPÄÄ, SALLI 1999: Tekstintekijän
käsikirja. Helsinki: Yrityskirjat Oy.

ITKONEN, TERHO 2000: Uusi kieliopas. Helsinki: Tammi.

KAUPPINEN, ANNELI – LAURINEN, LEENA 1984: Tekstejä teksteistä. Muisti- ja

- tekstilingvistiikan sovelluksia asiatekstien referoinnin problematiikkaan.
Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1989: Tekstioppi. Johdatus ajattelun ja kielen yhteistyöhön. 1.–2. painos.
Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- LAAKSOLA, HANNU 2005: Hyväntekeväisyys opettajille tärkeää. – Opettaja 20 s. 15.
- LAAKSONEN, MARIANNE 2002: Palveluvirasto hakee tietopalveluassistenttia.
Viranhakuilmoituksen monet tehtävät. – Vesa Heikkinen (toim.), Virkapu-
kuinen kieli s. 85–104. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MAAMIES, SARI 2000: Lyhentäminen – Kielikello 4 s. 4–10.
- MATIHALDI, HILKKA-LIISA 1979: Nykysuomen modukset I. Oulun yliopisto:
Suomen ja saamen kielen laitos.
- Matrix 2001 = <<http://mekaks.matrix.fi>> Luettu 8.1.2004
- Merkit 1998. – Kielikello 3 s. 24–55.
- NIKULA, TARJA 2000: Pragmaattinen näkökulma kieleen. – Kari Sajavaara & Arja
Piirainen-Marsh (toim.), Kieli, diskurssi & yhteisö s. 331–358. Jyväskylän
yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Opettaja 12/2001 s. 19.
- Opettaja = <<http://www.oaj.fi/Resource.phx/opettaja/index.htx>> Luettu 9.1.2004
- PÄÄKKÖNEN, IRMELI – VARIS, MARKKU 2000: Kriittinen lukutaito. Helsinki:
Finn Lectura.
- Regina = <<http://www.reginalehti.fi/>> Luettu 8.1.2004
- SAUKKONEN, PAULI 1984: Mistä tyyli syntyy? Porvoo: WSOY.
- 2001: Maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa
ja analyysia. Helsinki: Yliopistopaino.
- UUSITALO, HANNU 1998: Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman
maailmaan. Porvoo: WSOY.
- WERLICH, EGON 1983: A Text Grammar of English. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1986: Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö.
Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 28.
- 1989: Suomalaisen puhuttelun piirteitä. – Anneli Kauppinen & Kyllikki
Keravuori (toim.), Kielen käyttö ja käyttäjä s. 43–74. Äidinkielen opettajain
liiton vuosikirja XXXVI.

LIITE: Yksi esimerkki-ilmoitus jokaisesta aineistosta**teiniäitiys**

Lähtettäjä päättötyö 18. 1. 2003 klo 20:07:05:

Valmistumme lähihoitajiksi keväällä 2003 ja teemme päättötyötä aiheesta teiniäitiys. Jos olet saanut lapsesi alle 18 vuotiaana, toivoisimme, että kertoisit vapaamuotoisesti omista kokemuksistasi ja tuntemuksistasi sekä miten vanhempasi ovat suhtautuneet asiaan. Voit vastata nimettömänä ja vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti. (Reginan kirjepalsta)

*Kirjeitä
varhaisesta
puuttumisesta*

■ Olen lastentarhanopettaja ja opiskelen Turun ammattikorkeakoulussa urasuunnittelijan opintoja. Teen koulutukseen kuuluvan projektityön aiheesta Varhainen puuttuminen.

Pyydän sinua opettaja/kasvattaja kirjeitse kertomaan, miten itse koet työssäsi varhaisen puuttumisen lapsen tai perheen ongelmatilanteisiin, vanhemmuuden puuttumiseen tms. Tapahtuuko sitä käytännössä? Ottaako joku todella vastuun? Onko mahdollisuuksia tarttua asioihin? Lyhyetkin vastaukset ovat tervetulleita.

SIRPA HÄMÄLÄINEN
Hemmolankuja 2 D 17
20900 Turku

(Opettaja 51–52/2002)

HEI!

Opiskelen sosiaalialan ohjaajaksi, ja teen päättötyötä nykyaikaisten kauneusihanteiden merkityksestä anorexian ja muiden syömishäiriöiden syntyyn. Jos sinä kärsit tai olet kärsinyt syömishäiriöstä, olisin kiitollinen jos kertoisit minulle kokemuksistasi. Miten syömishäiriö sai alkunsa, miten se ilmeni, millaisena koet tämänhetkiset kauneusihanteet ja vaikuttivatko ne sairauden kehittymiseen? Voit vastata nimettömänä. Käsittelen tiedot luottamuksellisesti. Liitä mukaan kuitenkin tietoa iästäsi ja sukupuolestasi. Kiitos avustasi!
Heidi Harjunpää
Puutarhakatu 15 B 28
20100 Turku
**heidi.harjunpaa@
hotmail.com**

(Me Kaks 5/2001)